

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
<i>Kurt Hager</i> (DAC) Bütün insanlığın çıkarına	3
<i>Jiri Kubka</i> Atom çağında gazetecinin sorumluluğu	11
• Derin gizlilik koşullarında yapılan konferans	20
• Latin Amerika: Marksistler ile dindarlar arasında diyalog sürüyor	21
<i>Hermänn Bömer</i> (FAC) Ekonomi politik açısından işçi sınıfının çevre politikası	43
<i>Kiril Gusev</i> (SSCB) Leninci derslerin kalıcı önemi	54
<i>Aleksandır Yankov</i> (Bulgaristan) Somut silahsızlanma önlemi	64
<i>Roland Bauer</i> (DAC) Konumların benzerliği	72
	1

<i>Muhammed Magdi Kemal (Mısıı)</i> Mısır ve Arap kurtuluş hareketi	78
<i>Bertrand Pericand</i> Dayanışmanın çekici gücü	89
<i>Antoine Herrero</i> Uluslarötesi tekellere karşı birleşik cephe	93
<i>Ramiro Vasquez</i> Gençlik savaşın ön saflarında	97

ÖZEL SAYFALAR

● TKP MK Genel Sekreteri Haydar Kutlu yoldaşın Lübnan Komünist Partisi 5. Kongresi'ne mesajı	100
--	-----

«BARIŞ VE SOSYALİZM SORUNLARI» – «YENİ ÇAĞ» dergisinin Yazı

Kurulu ve Yazı Konseyi'nde aşağıdaki ülkeler komünist ve işçi partilerinin temsilcileri bulunmaktadır: ABD, Arjantin, Avusturya, Belçika, Bolivya, Brezilya, Bulgaristan, Büyük Britanya, Cezayir, Çekoslovakya, Danimarka, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Ekvador, Endonezya, Federal Almanya Cumhuriyeti, Filipinler, Filistin, Finlandiya, Fransa, Guatemala, Guyana, Güney Afrika Cumhuriyeti, Hindistan, Honduras, Irak, İran, Yrlanda, İspanya, İsrail, İsveç, İsviçre, İtalya, Jamayka, Japonya, Kanada, Kıbrıs, Kolombiya, Kosta-Rika, Küba, Lübnan, Lüksemburg, Macaristan, Meksika, Mısır, Moğolistan, Panama, Paraguay, Peru, Polonya, Portekiz, Romanya, Salvador, Senegal, Sovyetler Birliği, Sri Lanka, Sudan, Suriye, Suudi Arabistan, Şili, Türkiye, Uruguay, Ürdün, Venezuela, Vietnam, Yunanistan.

SON REDAKSİYON TARİHİ: 29 Aralık 1986

YAZIŞMA	BOX 16367	Stredisko pro rozsirovani tisku –
ADRESLERİMİZ:	S 10327	Yeni Çağ
	Stockholm	Praha 6, Thakurova 3
	İSVEÇ	Czechoslovakia

Bütün insanlığın çıkarına

KURT HAGER

*Almanya Sosyalist Birlik Partisi Merkez Komitesi
Politik Büro üyesi, Merkez Komitesi Sekreteri*

Marks, Engels ve Lenin kendi geliştirdikleri bilimsel sosyalizmin bir dogmalar ve fosilleşmiş kurallar koleksiyonu değil, bir eylem kılavuzu olduğuna sık sık işaret etmişlerdir. Proletaryanın sömürücü kapitalist sisteme son verme ve sosyalizmi kurma tarihsel misyonu öğretisinin temel ilkeleri ve bilimsel kanıtları, işçi sınıfının ve onun devrimci partisinin dünya görüşünün sağlam temelleri olmaya devam ediyor. Marksizm-Leninizm'in yüceliği, yaşam gücü ve etkililiği onun bilimsel teorisinin istemlerine yanıt vermekte olmasına, toplumsal gelişmenin yeni sorunlarını çözüme kavuşturma yeteneğine sahip olmasına dayanmaktadır.

Bugün Batıda «Marksizm'in modernize edildiği»ni öne sürenler, bizim dünya görüşümüzü kavrayamadıklarını açığa vuruyorlar: Marksizm-Leninizm hiçbir zaman «miyadını doldurmadı» ya da «eskimedi», o her zaman günceldi ve öyle de kalacaktır. Çünkü somut tarihsel durumun gündeme getirdiği sorulara yanıt vermektedir ve buna ek olarak öngöründe bulunma işlevine sahiptir. Bugün bizim savaş ve barış sorununa, insanlığın dünya çapındaki öteki sorunlarına, gelişmiş sosyalist toplum kuruculuğu sürecinde karşı karşıya bulunduğumuz görevlere yaklaşımımızın temeli budur. Bunu Almanya Sosyalist Birlik Partisi'nin (ASBP) 11. Kongresi (1986) gözle görülür biçimde ortaya koydu. Kongre karar-

Kurt Hager, 1912'de doğdu, 1930 yılında Almanya Komünist Partisi'ne girdi. İspanya İç Savaşı'nda döğüştü. 1945'den sonra Berlin'deki Humboldt Üniversitesi'nde Marksist-Leninist felsefe profesörü oldu. 1954'de ASBP MK üyeliğine, 1955'de MK Sekreterliğine, 1958'de ASBP Politik Büro aday üyeliğine, 1963'de de Politik Büro üyeliğine seçildi.

ları, Genel Sekreter Erich Honecker tarafından okunan Merkez Komitesi raporu, DAC'nin ekonomik gelişmesinin beş yıllık planı (1986–1990) üzerine direktifler bugünün ve geleceğin istemlerine, gereklerine, elbette cumhuriyetimizdeki güncel koşulları dikkate alarak, Marksist-Leninist bir yanıt vermekteydi.

Barışın güçlendirilmesi ve Sovyetler Birliği'nin sosyal-ekonomik gelişmenin hızlandırılması için açık, geniş doğrultular belirleyen SBKP'nin 27. Kongresine biz yüksek bir değer biçiyoruz. Bu, SSCB'nin gelişmesinde yeni bir aşamayı başlatıyor ve sosyalist dünyanın güçlenmesi yönünde devasa bir öneme sahiptir. Öteki kardeş partiler de çağdaş Marksist-Leninist teori ve politikanın zenginleştirilmesine katkıda bulunuyorlar.

Çeşitli partilerin programatik açıklamaları ve belgelerinin yalnızca sınıf savaşımının ve sosyalist devriminin genel yasallıklarını değil, aynı zamanda kendi ülkelerindeki toplumsal gelişmenin kendine özgü yanlarını da yansıtmaları gerektiğini belirtmeye gerek yok. ASBP faaliyetlerini 9. Kongresinde (1976) onaylanan Programı'na ve 11. Kongre kararlarına dayandırıyor. Halkla sıkı birlik içinde olan parti, barışı sürekli kılabilmek ve sosyalizmi daha da güçlendirmek için elinden geleni yapıyor.

Çağımız için şu olgu karakteristiktir: Baş çelişkinin, yani sosyalizm ile kapitalizm arasındaki çelişkinin yanı sıra, çözümü, tüm insanlığı etkileyecek olan bir başka çelişki daha vardır. Halkların ve devletlerin yaşamsal çıkarları, küçük bir kesimin, çatışma, silahlanma yarışı ve dünya egemenliği peşinde olan emperyalizmin azgın saldırgan ve gerici kesimlerinin amaçlarıyla dünya çapında derin bir çelişki içindedir.

Militarist güçlerin politikası gerginlik yaratıyor ve uluslararası durumu karmaşıklaştırıyor. Nükleer silahların birikmesi ve konvansiyonel silahların modernleştirilmesi şu anda öyle bir düzeye ulaşmıştır ki, bunlar, tarafların hiç birine utku getiremez. Nükleer bir savaşta ne yenen ne de yenilen olabilir. Bunun sonucu yalnızca radyoaktif bir çöl olur. Tarihte insanlık ilk kez var olmak ya da yok olmak sorunuyla karşı karşıyadır, insanlığın varlığı tehdit altındadır.

Sovyetler Birliği, DAC ve öteki sosyalist ülkeler uluslararası plandaki politikalarında şu ilkeyi kılavuz ediyorlar: *Nükleer çatışma tüm insanlık için yıkım getireceği için artık politikanın bir aracı olarak savaş anlamını yitirmiştir. Tüm ülkeler kendi güvenliklerini birbirlerine karşı değil, birlikte hareket ederek, bu sorunu ortaklaşa uluslararası çabalarla çözerek sağlayabilirler. Taraflardan her birinin güvenlikte meşru bir çıkarı bulunduğu kabul edilerek, politika akla, sorumluluk duygusuna, uzlaşmaya ve kendine hakim olmaya dayanmalıdır. Böyle bir politika, uluslararası ilişkilere yeni bir yaklaşımı, yeni bir düşünce tarzını gerektiriyor.*

Bu karara uygun olarak SBKP MK Genel Sekreteri Mihail Gorbaçov Reykjavik'te ABD Başkanı Ronald Reagan ile görüşmesinde geniş kap-

samlı önerilerde bulundu. Bu öneriler, Avrupa'da orta menzilli roketlerin, kıtalararası nükleer silahların önce % 50'sinin daha sonra tümünün ortadan kaldırılmasını, her tür nükleer denemelerin yasaklanmasını, Anti-balistik Füze Sistemleri Anlaşmasının (ABM) güçlendirilmesini aynı anda uzay silahlarının laboratuvarlar dışında denenmesinin yasaklanmasını öngörüyor.

Reykjavik zirve görüşmesi, kuşkusuz, önemli bir politik olaydır. Bu, dünyayı nükleer ve konvansiyonel silahlardan arındırmanın mümkün olduğunu göstermiştir. Fakat bu tarihsel fırsat, ABD yönetiminin «Stratejik Savunma Girişimi» (SSG) programından, uzay silahlarını uzayda deneme planlarından vazgeçmeyi reddetmesi yüzünden kaçırılmıştır. Uzay silahlandırılırken, yeryüzündeki nükleer silahlar hiçbir şekilde azaltılamaz.

ABD'nin SSG tutkusunun en küçük bir mantığı bile yoktur. Her iki taraf da nükleer silahları yok etmede anlaşsarsa, Antibalistik Füze Sistemleri Anlaşması'na uyar ve bunu güçlendirirse, uzayda meydana getirilecek bir savunma sistemini geliştirmeye ne gerek vardır? «Yıldızlar savaşı» fikrine bağlılığın bir tek amacı vardır: Askersel üstünlük sağlamak ve ilk nükleer vuruşu gerçekleştirmeyi mümkün kılmak. Mihail Gorbaçov haklı olarak, bu programın stratejik durumu istikrarsızlaştırdığını ve silahlanma yarışına yeni bir ivme vereceğini söylemiştir.

Uluslararası durumu gerginleştirmeyi, silahlanma yarışını tırmandırmayı ve bir nükleer savaş hazırlamayı kim istiyor? Çatışma politikasının temelleri, özellikle Sovyetler Birliği'nin Batıyı tehdit ettiği varsayımının temelleri nelerdir? Bu soruları yanıtlamak ve burjuva propagandasının iddia ve yalanlarını açığa çıkartmak önemlidir.

ABD emperyalizminin en gerici çevrelerinin etkisi altında bulunan ABD yönetimi, SSG programı çerçevesinde uzayda denemeler yapmaktan vazgeçmek istemiyor. Bu çevreler arasında en büyük silah tekelleri de yer alıyor. Bunlar silah üretimini yayılma ve zenginleşmenin biricik kaynağı sayıyorlar. Silahlanma yarışını tırmandırma politikasının (bunun uygulanması için yalnız 1987'de 300 milyar dolar ayrılmıştır) uygulanmasında Pentagon ve öteki devlet kurumlarındaki militaristler büyük sorumluluk taşıyor. Bir devlet tekeli organı olan ABD Savunma Bakanlığı, yeni silah sistemlerinin üretiminden yanadır ve böylelikle silahlanma yarışını körüklemektedir. Burada «Rand Corporation» ve «Heritage Foundation» gibi komiteler, gruplar ve örgütler de çok tehlikeli bir rol oynuyorlar.

Senato Dış İlişkiler Komitesi'nin eski başkanlarından William Fulbright ABD'de aktif olan güçleri şöyle tanımlamıştır: «Yönetimde ve özellikle de Pentagon'da Sovyetler Birliği ile ilişkilerin düzelmesine kesin olarak karşı çıkan çok insan vardır. Bunlar silahlanmak için yeterli para elde edememekten korkuyorlar, o nedenle de Kongrede alarm zilleri çalıyorlar.»⁽¹⁾

(1) «Die Zeit», Hamburg, 3 Ekim 1986.

Askersel-sanayi kompleksinin dış politikaya ve askersel-politik karar almaya dolaysız etkisine yol açan birçok etmen vardır:

- ABD'nin sürekli olarak dünya egemenliği peşinde koşması.
- Bu amaçla, başka emperyalist bir devlette görülmedik ölçüde dev bir savaş makinesinin yaratılmış olması.
- Tekelleşmenin dev boyutları ve erkin gerek ulusal, gerekse uluslararası planda ABD tekellerinin elinde toplanması.
- En açık biçimiyle ABD'de görülen süreç olan emperyalist devlet ile tekellerin içiçe geçmesi.

1970'lerin sonlarında ve 1980'lerin başlarında askersel-sanayi kompleksine bağlı olan güçler faaliyetlerinin alanını genişlettiler. İç ve dış koşullarda ABD emperyalizminin zararına meydana gelen değişimler, bu güçler tarafından kaba antikomünizmin yardımıyla «ulusal ilerleme» duygularının uyandırılmasında kullanıldı. Bu, burjuvaziyi bütünlükten ayırarak zamanda çatışmaya ve silahlanma yarışına karşı olan güçleri etkisizleştiren bir etmen oldu.

Elbette ABD'de savaş yanlısı çevrelerin etkisinin azaldığı açıktır. 1981'de askersel harcamaların artırılmasını ABD nüfusunun yüzde 60'ı onaylıyordu ve sadece yüzde 7'si buna karşıydı. 1985'de silahlanmadan yana olanlar yalnızca yüzde 16'ydı, nüfusun yüzde 30'u askersel bütçenin artırılmasına karşıydı.

Reykjavik'ten sonra ABD yönetimi birçok vesileyle SSG programını Sovyetler Birliği ile görüşme konusu yapmayacağını ve tüm nükleer silahların yok edilmesine izin vermeyeceğini açıklamıştır. ABD Başkanı «Yıldızlar Savaşı» programına dört elle sarılıyor ve burada FAC Başkanı Helmut Kohl ile NATO ülkelerinin öteki burjuva politikacıları da onu destekliyor.

Sovyetler Birliği'nin, DAC'nin, tüm sosyalist ülkeler topluluğunun dış politikası tümüyle bambaşka bir yaklaşıma dayanıyor. *Bu politika gerçeklere dayanıyor ve barış için sorumluluk duygusuyla doludur.* SBKP ve öteki kardeş partilerin tutumuyla tam bir uyum içinde olarak, ASBP, 11. Kongresinde şunu ilan etmiştir: «Çatışmanın kategorilerinin düşünce tarzlarından ve askersel üstünlük peşinde koşmaktan ayrılmak için güçlü bir irade göstermek, farklı toplumsal sistemler, ülkeler ve bölgeler arasındaki ilişkilerde yeni biçimler ve süreçler bulabilmek için konuya yeni bir yaklaşım tarzı getirmek gerekiyor.»⁽²⁾

Uluslararası ilişkilerin konularında, bizim gibi, yapıcı bir yaklaşıma bağlı kalan toplumsal ve politik güçlerin son yıllarda büyümesi, iyimserlik aşılacaktır. Bu yönde bir eğilimin olduğunu Delhi Deklarasyonu ve

(2) Bericht des Zentralkomitees der Sozialistischen Einheitspartei Deutschlands an den 11. Parteitag der SED. Berichterstatte: Genosse E. Hoenecker, Berlin, 1986, s. 10.

Harare Çağrısı ile Avrupa'da karşılıklı bir güven ortamı yaratma ve kuvvet kullanmama yönünde atılan ilk adımlar, Stockholm Konferansı göstermiştir. ASBP ile Federal Almanya Sosyal Demokrat Partisi arasında Avrupa'da silahsız bir bölge yaratılması konusunda varılan mutabakat da aynı yöndedir.

Dünyada barışın korunması tüm insanlığı herhangi bir başka sorundan çok daha fazla ilgilendirmektedir. Çünkü daha önce de belirttiğim gibi, burada son çözümde insanlığın varlığını sürdürmesinin temel koşulu sözkonusudur. Bu olgu sürekli genişleyen güçler yelpazesi tarafından kavranıyor ve onların politik düşüncelerini ve eylemlerini etkiliyor. Bunun sonucu olarak dünyanın vicdanı gelişmelerin seyrini giderek daha çok etkiliyor. Bu güçlerin ana akımı, tarihte eşi görülmedik bir düzeye ulaştı. Bunların arasında hükümetler ve yığın hareketleri pasifistler ve sağduyulu askerler, tüm dinlerin yandaşları, komünistler ve komünist olmayanlar, işçiler ve işadamları, politikacılar ve ev kadınları, aydınlar ve gençler, sosyal demokratlar ve sendikacılar, burjuvazinin orta kesimleri ile ılımlı tutucular, başka bir deyişle, tüm kıtalardaki büyük ve küçük, tarafsız ve bağlantısız, sosyalist ve kapitalist, nükleer silaha sahip olan ve olmayan ülkelerin insanları yer alıyor.

Aktif diyalog politikası ile DAC öteki kardeş sosyalist ülkelerle birlikte, dünya çapında sağduyu, gerçekçilik ve iyi niyet koalisyonu oluşturma olasılığını gerçekleştirmek için vargücüyle çaba harcıyor. Cumhuriyetimiz adına Erich Honecker, bizim «dünyada sağduyu ve gerçeklik tarafından yönlendirilen ve çatışmaya değil, işbirliğine, silahlanma yarışına değil, silahsızlanmaya öncelik tanıyanlar arasındaki birliği teşvik etmek»⁽³⁾ için çalıştığımızı açıklamıştır.

Mümkün olan en geniş politik güçler ve hareketlerin eylem birliği için gerekli önkoşullar mevcuttur. Böyle bir sağduyu koalisyonunun kurulması insan ırkını kurtarmak için herşeyin yapılması istemi, tüm insanlığın çıkarlarının artan ölçüde dünyada kavrandığını gösteriyor. Bunlar dünya politikasının yeni kategorileri haline geldiler. Şimdi tüm sınıflar için tüm insanlığın çıkarları ile sınıfların kendi özgül çıkarları arasındaki karşılıklı ilişki sorunu yeni nitelik kazanıyor. Hiçbir sınıf kendi özgül çıkarlarını, insanlığın başlıca çıkarını, insanlığın varlığını sürdürebilmesini dikkate almaksızın savunamaz. Tekelci burjuvazi de başka türlü davranmaya yönelemez, çünkü o da nükleer bir savaştan sonra varolmayacaktır. Tüm insanlığın çıkarının biçimlenmesi, barışsever insanlık ile bu çıkarı tehdit eden militaristler arasında çelişkiye yol açıyor. Bu çelişki, ancak emperyalizmin en saldırgan güçleri üzerinde baskı uygulamak ve onları etkisizleştirmek için kararlı, zorlu savaşımla çözülebilir.

İşçi sınıfı ile onun Marksist-Leninist dünya görüşü insanlığın çıkar-

(3) «Neues Deutschland», 31 Aralık 1985.

larını her zaman dikkate almışlardır. Bu dünya görüşünün kurucuları hiçbir zaman, proletaryanın çıkarlarına öncelik vermemişlerdir, çünkü Lenin'in açık şekilde belirttiği gibi, «Marksizmin temel ülkeleri açısından toplumsal gelişmenin çıkarları, proletaryanın çıkarlarından daha üstündür.»⁽¹⁾

Tarihte, işçi sınıfının amaçlarına ulaşmak için savaşa gereksinim duyduğu tek bir an bile olmamıştır. Tam tersine, öteki emekçilerle birlikte, o her zaman savaşın en ağır yükünü çekmiştir. Ancak savaşın önlenmesi görevini, bu birincil görevi yerine getirmek mümkün olmadığı zaman namluların çevrilmesi ve ortaya çıkan durumun sosyalist devrim için kullanılması çağrısı yapılmıştır.

Ne ki, eskiden doğru olan ve başarı getiren şey, şimdi durumun kökten değişmiş olduğu koşullarda söz konusu olamaz. Nükleer bir savaş ne sosyalist bir devrime dönüştürülebilir, ne de toplumsal ilerlemeye hizmet eder. Tam tersine, böylesi bir çatışmanın önlenmesi, barışın korunması, işçi sınıfının politik amaçlarına ulaşmasının koşuludur ve proletaryanın tarihsel misyonunun ayrılmaz bir birleşeni olmuştur.

Bu, Marksizm-Leninizm'in derin hümanizmini, onun tüm halkların yazgısı için büyük sorumluluğunun kesin bilincinde olduğunu gösteriyor. Erich Honecker şunları belirtmiştir: «Barış savaşımında sosyalizmin çıkarları tüm insanlığın temel çıkarlarıyla ayrılmaz biçimde bağlıdır.»⁽²⁾ Bundan ötürü işçi sınıfı sosyalist topluluk ülkeleri barış için savaşımın, iki toplumsal sistemin barış içinde yanyana yaşaması için savaşımın ön sıralarında yer alıyorlar.

Bu bağlamada bize birçok kez şöyle sorular yöneltildi. Siz böyle geniş bir yaklaşımı yayararak, diyalog, sağduyu akıllı ve gerçekçi politika için, barış içinde yanyana yaşama için çağrıda bulunarak, sınıf savaşımından vaz mı geçiyorsunuz, bu savaşımı bir kenara mı bırakıyorsunuz?

Şunu zihne nakşetmek gerekir: *Barış, ancak ABD emperyalizminin saldırgan militarist güçlerine karşı çetin bir sınıf savaşımıyla garanti altına alınabilir.* Silahların sınırlandırılmasının, silahsızlanmanın, evrensel bir güvenlik sisteminin kolaylıkla ve çabucak sağlanabileceğini sanmak, ham hayaldir. Barış için savaş çetindir ve uzun erimlidir. Süregiden gergin durumda beklenmedik çatışmaları içeren gelişmeler her zaman mümkündür. Böylesi gelişmeler, akıllıca yanıt verilmesini sorumluluk duygusuyla hareket edilmesini gerektirmektedir. Sosyalist toplumumuzda hepimizin görevi, her şeyden önce işyerindeki ve okuldaki emek kazanımlarımızla savunmaya ve barışın pekişmesine kendi katkımızı yapmaktır.

İnsanlığın varlığını tehdit eden nükleer bir felaketin önlenmesi, toplumsal ilerlemeye hizmet etmektedir, aynı zamanda böylesi bir ilerleme için

(1) V. İ. Lenin, Tüm yapıtları, c. 4, s. 220 (Rusça, «Partimizin program taslağından»).

(2) «Neues Deutschland», 14–15 Haziran 1986.

koşulları yaratmaktadır. Bundan ötürü son yıllarda çok farklı işçi örgütlerinin giderek artan ölçüde barış hareketine aktif katılımını, böylelikle savaş tehlikesine karşı savaşımı kendi sınıfsal çıkarlarının korunmasıyla bağlamalarını çok önemli bir gelişme olarak görüyoruz. Bu, onların kendi deneyimleriyle, yığınsal işsizliğin yayılmasının, düşen ücretlerin, emekçilerin kazanımlarına saldırıların ve sendikalar ile bir bütün olarak halkların etkisizleştirilmesinin çatışma ile silahlanma yarışının sonucu olduğunu görmelerinden kaynaklanıyor.

Barış hareketi yayıldıkça, insanlığın vicdanı daha yüksek sesle konuşmağa başlıyor, antiemperyalist akımlar güçleniyor, yığınlar artan kararlılıkla kendi demokratik, sosyal ve ulusal çıkarları için hareketleniyor. Tekelci sermayenin stratejik amacına ulaşmasının, emek ile sermaye arasındaki ilişkilerde köklü, nitel değişiklikler yapamamasının bunları işçi sınıfı hareketinin zararına değiştirmeyi gerçekleştirememesinin nedeni budur.

Birçok kapitalist ülkede demokratik hareketler doğdu ve bunlar yığınsal nitelik taşıyor ve sürekli olarak içerdeki politik dengesini etkiliyor. Yalnızca komünist değil, aynı zamanda çok çeşitli sol güçler ve demokratik yelpaze emeğin, barışın korunmasıyla, çevrenin korunmasıyla ilgili sorunları nüfusun ezici çoğunluğunun çıkarlarıyla uyumlaştırma anlayışını geliştiriyorlar. Bu güçler, sürekli olarak artan sayıda insanı politik ve toplumsal eylemlere çekiyorlar.

Önceliğin insan türünün hayatta kalmasına verilmesi olgusu, nesnel olarak sınıf farklarını, özellikle de tekelci sermaye ile işçi sınıfı arasındaki farkları ortadan kaldırmıyor. Bu barışın korunması için faaliyet gösteren farklı sosyal katmanlar arasındaki değişik gruplar ve hareketler arasındaki, çeşitli ülkeler grupları arasındaki çelişkileri ve farklılıkları da ortadan kaldırmıyor. Bu, subjektif faktöre nitel bakımdan yeni görevler yüklüyor: *Durumu doğru kavramak, çatışma durumlarından çıkışı düzenleme yeteneği, komünist ve işçi partilerinin buna uygun mücadele biçimlerini belirlemeleri.*

Uluslararası ilişkilerde yeni bir yaklaşımın, yeni bir düşünce tarzının gerektiğini söyleyerek, biz insanlığın önünde duran tek akılcı yolu, farklı toplumsal sistemlere bağlı ülkelerin barış içinde yanyana yaşamasını kastediyoruz. Bu ilke Lenin tarafından geliştirilmiştir: 1922'deki Cenova Konferansı üzerine Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi'nin bir karar taslağında o bunu «iki mülkiyet sisteminin gerçek eşitliği, tüm dünyanın ekonomik kaos ve savaşları getiren özel mülkiyeti bir kenara bırakması, ve daha yüksek bir mülkiyet biçimine karar vermesine kadar geçici bir durum»⁽¹⁾ olarak formüle etmiştir.

(1) V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 45, s. 193 (Rusça, «Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesinin karar tasarısı»ndan).

Barış içinde yanyana yaşama, iki toplumsal sistem arasındaki farklarda, onların ekonomik yapılarında, yönetim biçimlerinde ya da ideolojilerinde hiçbir şeyi değiştirmez. Ne ki o, politik bir araç olarak savaşı dışlar ve normal, barışçı ekonomik ve kültürel yarışmayı mümkün kılar.

Dahası, dünya görüşlerindeki ve toplumsal konseptlerdeki ideolojik zıtlıklar kalır, çünkü bunlar toplumsal sistemler ve sınıflar arasındaki zıtlığın bir sonucudur. Burada ödün vermek olanaksızdır ve buna gerek de yoktur. Ancak bu zıtlıklarla birlikte yaşamayı ve bunları barış atmosferinde çözmeyi öğrenmek gerekiyor. İdeolojik mücadele kaçınılmazdır, fakat bunu uygar yöntemlerle yürütmek gerekir. İdeolojik farklılıkların devletler arası ilişkilere yanmasına, bunları çözme girişimlerinin barışa tehdit oluşturmasına izin verilmemelidir. Bunlar, varlıkları unutulmadan ve birbiriyle karıştırılmadan, devletler arasındaki normal ilişkilere engel haline getirilmemelidir.

Biz her zaman sosyalizm ile kapitalizm arasındaki çelişkilerin barış içinde yanyana yaşama ile yokedilemeyeceğini söyledik. Devletler arasında barışçı ilişkilerin kurulması, iki sistem arasındaki yarışmanın önkoşulu, 20. yüzyıl sona ererken, insanlığı tehdit eden Őeye eşit yanıt verme olanağına sahip oldukları bu yarışmanın daha da gelişmesinin temel koşuludur. Biz, bu yarışmada sosyalizmin temel değerlerinin üstünlüğünü hayatın artan sayıdaki alanında sürekli kanıtlayacağına inanıyoruz.

Atom çağında gazetecinin sorumluluğu

JIRI KUBKA

*Uluslararası Gazeteciler
Örgütü (UGÖ) Genel Sekreteri*

«Eğer gazetelerde ve televizyonda birşey yoksa, dünyamızda da hiçbir şey yok demektir» diye yaygın bir deyim vardır. Zor inanılır görülmele birlikte bu deyim gerçek durumu büyük ölçüde yansıtır. Bu, özellikle uluslararası yaşam için geçerlidir. Uluslararası alanda meydana gelen olaylar, yalnız enformasyon araçlarının yardımıyla toplumsal bilincin bir faktörü durumuna gelebilmekte, şu ya da bu düzeyde bir politik öneme ulaşabilmektedir.

Yığınsal iletişim araçlarının gelişmesiyle, halklar arasında yakınlaşmanın ve karşılıklı anlayışın artması için, insanlık uygarlığının korunmasının önkoşulu olan yeni politik düşünce tarzının yerleşmesi ve yaygınlaşması için son derece elverişli olanaklar yaratıldığı sanılabilir. Ama yaşam, ortaya salınan «Mass media» cininin oldukça değişik, çoğu kez aşırı gerici amaçların hizmetine de sokulabildiğini gösteriyor. Politik rolü ve etkisi son derece artmış olan gazetecilikte iki hat açıkça gözlenmektedir: Birincisi, enformasyonun güçlü potansiyelinin barış, demokrasi ve ilerleme amacıyla kullanılmasıdır. İkincisi de bu potansiyelin uluslararası gerginliğin, halklar arasında ihtilaf ve düşmanlıkların artırılması için kullanılmasıdır.

BİRİNCİL GÖREVİMİZ

İnsanlığın günümüzdeki başta gelen sorunu yaşamda kalmak, nükleer yıkımı önlemektir. Bu sorunun çözümünden yalnız hükümetler ve parlamentolar değil, aynı zamanda geniş kamuoyunun, tüm iyi niyetli insanların da sorumlu olduğu koşullarda gazeteci olayların kayıtsız bir seyircisi olamaz. Gazeteci bu sorunu kendi editörünün gözlükleriyle, şu ya da bu sosyal-politik düzenin çıkarları açısından görmemeli, bu soruna yaklaşımını yalnız tek şey, kendisinin, ailesinin, yakınlarının ve yurdunun da bir parçası olduğu uygarlığın kurtarılmasının çıkarları belirlemelidir. Nerede yaşarsak yaşayalım, bu görev herkesin ortak görevidir ve bizim görevimiz insanlığın yaşamda kalmasına neyin yardımcı oluğu ve neyin bu yaşamı tehdit ettiği, nükleer tehlikeye karşı kimin savaştığı ve kimin bu tehlikeyi yarattığı hakkında yazmak ve konuşmak, anlatmaktır.

Uluslararası Gazeteciler Örgütü'nün yaklaşımı tam da böyledir. 1946 yılında kurulan örgütümüz o zamandan bu yana tüzüğünde belirlenen

şu amaçları ardıcıl bir biçimde savunagelmiştir: Barışın korunması, kamuoyunu özgürce, gerçeğe uygun ve dürüstçe bilgilendirme uğruna halklar arasında dostluğu ve karşılıklı anlayışı güçlendirmek; savaş psikozunun yayılmasına ve savaş propagandasına, uluslararası gerginliğin artırılmasına karşı, milliyetçilik ve ırkçılık kinine karşı savaşmak; gazetecilerin çıkarlarını ardıcıl olarak savunmak.

UGÖ kuruluşundan bu yana geçen yıllarda gazetecilerin dünyadaki en temsili birliği durumuna gelmiştir. Bütün kıtalardan, değişik sosyal sistemlere bağlı çok sayıda ülkeden 120 kadar üyesi bulunmaktadır. Bu olgu UGÖ'nü yalnız uluslararası bir örgüt değil, gerçekten dünya çapında bir birlik durumuna getirmektedir. UGÖ, Birleşmiş Milletler Örgütü'nce tanınmış ve kendisine UNESCO'da, Ekonomik ve Sosyal Sorunlar Kurulu'nda özel statü verilmiştir. UGÖ, Dünya Sendikalar Federasyonu, Dünya Demokratik Gençlik Federasyonu ve öteki büyük hükümetlerdışı örgütlerle sıkı işbirliği yapmaktadır.

UGÖ'nün Ekim 1986'da Sofya'da yapılan 10. Kongresi, dünyamızda demokratik gazeteciliğin gelişmesinde önemli bir aşama olmuştur. Bu kongrede saflarımıza 17 yeni örgüt katılmış ve böylece birliğimizin üye sayısı neredeyse 300 bine ulaşmıştır. Bu, UGÖ'nün görevlerini başarıyla yerine getirdiğini, gazetecilerin çıkarlarını, onların hümanist amaçlar uğrunda, ülkelerin egemenliği için ve insanlığın nükleer yıkımdan kurtarılması için savaşıma hakkını dünya çapında savunduğunu gösteren yeni bir kanıttır.

UGÖ'nün 10. Kongresinde dünya gazetecilerine hitaben bir çağrı kabul edilmiştir. Çağrıda, emperyalizmin uyguladığı politika yüzünden insanların, maddi ve manevi değerlerin imhasına yönelik silah ve yığınsal kırım araçlarının çiğ gibi büyüdüğü belirtiliyor. Çağrıda Reykjavik'de yapılan Sovyet-Amerikan görüşmesine önemli bir yer verilmektedir. M. S. Gorbaçov'un Sovyetler Birliği adına bu görüşmede yaptığı son derece cesur, bütün halkların çıkarlarına uygun öneriler, önümüzdeki 10 yıl içinde gezegenimizi nükleer silahlardan arındırmak için reel bir perspektif yaratmaktadır. Kongremiz, ABD yönetiminin savaş ve barış sorununun köklü çözümü için açılan tarihsel fırsatı bu kez de kullanmamasından duyduğu derin üzüntüsünü dile getirmiştir. Çağrıda, yığınsal iletişim araçlarında çalışan bütün emekçiler barış için, nükleer çatışma tehlikesine karşı, demokrasi ve ilerleme için savaşımında çabalarını birleştirmeye çağırılmaktadır.

Biz demokratik gazeteciler, Reykjavik görüşmesinin sonuçlarını çarpıtmaya, Amerikan yönetiminin bu görüşmede varılan mutabakatlardan vazgeçme çabalarını haklı göstermeye yönelik olarak Washington yönetiminin başlattığı geniş kapsamlı dezinformasyon kampanyasına var gücümüzle karşı koymayı görev bilmekteyiz. Biz, Sovyet önerilerine göre 2.000 yılına kadar nükleer silahların yeryüzünden sökülüp atılacağı gün-

leri sayabilecek o özel takvimin gazete başlıklarında ve televizyon ekranlarında sürekli anımsatılması için elden geleni yapmak zorundayız. Bu, barışsever güçlerin birliğinin pekişmesine, onların nükleer tehdide karşı savaşımının aktifleşmesine yardımcı olacaktır.

Demokratik gazetecilik, uluslararası barış hareketinde onurlu bir yer almaktadır. Demokratik gazetecilerin gerginliklerin giderilmesinden yana, silahlanma yarışına ve emperyalizmin saldırgan heveslerine karşı sesi, giderek daha gür duyulmaktadır. Geçen yıl UGO'nun 40. kuruluş yıldönümü dolayısıyla örgütün genel sekreteri nükleer savaşa izin verilebileceği iddialarını savunan askersel-politik doktrinlerin ve savların yaygınlaştırılmasını ve propaganda edilmesini kınamış, Pentagon'un «Yıldızlar savaşı» planlarına karşı kesin tutumunu dile getirmiştir. UGO nükleer denemelerin yasaklanmasını, nükleer ve kimyasal silahlardan arındırılmış bölgeler oluşturulmasını öngören önerileri aktif bir biçimde desteklemiştir.

Dünya barış Yılı dolayısıyla 1986 yılının sonunda Kopenhag'da yapılan Dünya Kongresi'nin çalışmaları ve burada, yığınsal kırım silahlarının ortadan kaldırılması, uzayın silahlandırılmasından vazgeçilmesi ve nükleer denemelerin yasaklanması için kabul edilen çağrı, demokratik gazeteciler arasında geniş bir yankı uyandırmıştır.

Kapitalist ülkelerdeki gazetecilerin değişik forumlarına katılanların savaş ve barış konularında giderek daha aktif tutum almaları bu konulara yaklaşımda sosyalist ülkelerin gazetecileriyle temas noktaları, ortak konular bulmaya çalışmaları, son zamanların niteliksel bir özelliğidir. Batı Avrupa gazetecilerinin ilk barış kongresi (1983, Helsinki) bu tür bir forum olmuştur. UGO Genel Sekreterliği kitanın gazeteciler örgütlerini 27 Ekim'i Avrupa gazetecilerinin barış için eylem günü yapmaya çağıran Finlandiyalı meslektaşlarımızın girişimini desteklemiştir. Bu tarih basında, televizyonda ve radyoda, gazetecilerin barış yürüyüşlerine katılmasında vb. yansımaları bulmaktadır. Avrupa'nın birçok kapitalist ve sosyalist ülkesinde «Gazeteciler barış için» hareketinin komiteleri kurulmuş ve bunlar aktif çalışma yürütmektedir.

Biz çok değişik sosyal, ekonomik koşullarda mesleki ve günlük yaşamımızın birbirinden çok farklı olduğu koşullarda çalışıp yaşadığımızın tamamıyla bilincindeyiz. Ama biz şuna inanmaktayız: Bu farklı koşullara karşın her gerçek gazetecinin kutsal görevi, kötülüğe değil iyiliğe, yalana değil gerçeğe, düşmanlığa değil dostluğa, anlayışa, zorbalığa değil özgürlüğe, savaşa değil barışa dürüstçe hizmet etmektir.

ENFORMASYON ÖZGÜRLÜĞÜ, AMA NE UĞRUNA

Burjuva devrimleri zamanında neredeyse her ünlü politikacı gazeteci, her önde gelen gazeteci de politikacıydı. Basının büyük ideolojik ve örgütsel gücünü insanlar çoktan anlamışlardır. Ve daha o zaman,

çağrı yayınlayan bu basının tahtları sarstığı zamanlar, frenleyici sansür ortaya çıkmıştır. Kralları devirmek için sansürü «devirmek» gerekliydi. «Özgür» basına övgüler de o zaman belirmiştir. Aslında söz konusu olan, burjuvazinin planlarını ülkülerini yaşama geçirme özgürlüğüydü.

O zamandan bu yana burjuva toplumunda durum değişmiş midir? Değişmişse bile, bu kötü yönde olmuştur. Gazeteci yalnız patronunun görüşlerini ve inançlarını paylaşırsa «özgürdür». Nitekim koskoca yayınevleri ve enformasyon işletmeleri satılmakta ve satın alınmaktadır. Kuşkusuz, patronuyla razı olmayan gazeteci, çekip gitmekte özgürdür. Ama nereye? Teknik devrim enformasyon personeline olan gereksinimi sürekli azaltmaktadır.

Anlaşılabileceği gibi, kapitalist kendi gazetesinde ya da dergisinde eleştirinin sivri ucunun kendisine karşı yöneltilmesine izin vermeyecektir. Ama söz konusu olan, gazetecilerin ve örgütlerinin insanlığın ortak çıkarlarını savunmak için savaşabilmeleri, militarizm psikozunu yayma, halklar, ırklar ve dinler arasında düşmanlık ateşi tutuşturma kampanyalarına karşı çıkabilmeleridir. Gazeteciler bu misyonu yalnız enformasyonun alım-satım konusu olmadığı sosyalizm dünyasında özgürce yerine getirebilirler. Kuşkusuz burada da yığınsal iletişim araçlarını iyileştirmek gerekmektedir. Ama sosyalizm dünyasında yığınsal iletişim araçları her zaman hümanizm ve ilerleme aracı olmuşlar ve olmaktadırlar. Çünkü bayrağına «Barış ve halkların kardeşliği»ni yazan sosyalizmin savaştan ve silahlanma yarışından çıkarı yoktur.

Yığınsal iletişim araçlarının devletin ya da toplumsal örgütlerin elinde olduğu sosyalist ülkede gazeteci kendi sosyal düzenini, insanlığın ortak değerlerini özgürce savunabilir ve propaganda edebilirken, yığınsal iletişim araçlarının ezici çoğunluğunun tekellere ait olduğu kapitalizmde gazeteciye kapitalist sistemi, paranın egemenliğini savunma «özgürlüğü» tanımaktadır.

Gazetecilik mesleğini seçmiş olanlar için ortak olan ne vardır? Ortak olan şudur: Nükleer çağda gazetecinin sorumluluğu kökten değişmiştir. Eskiden halklar güçlkle de olsa, savaşta uğradıkları kayıpları giderebiliyorlarken, bugün artık nükleer bir çatışmadan sonra gezegenimizde «zaferi» ya da «yenilgiyi» ilan edebilecek tek kişi kalmayacaktır. Bu nedenle her gazetecinin hem mesleki hem de insancıl görevi her şeyden önce geniş kamuoyunda gerçek ve dürüst enformasyon yayarak, halklar arasında kin ve güvensizlik psikozunu körükleyenlerin içyüzünü açığa vurarak, barış için savaşmaktır.

Bugünkü tehlikeli aşamada gazetecinin toplumsal misyonu, halklar arasında karşılıklı anlayışa katkıda bulunma çabasından ayrı ele alınmaz. Dürüst ve objektif enformasyon aracılığıyla gerçekleştirilen bu tür çabanın olmadığı yerde, sözün olumlu anlamıyla, gazetecinin sorumluluğundan söz edilemez. Eğer basın özgürlüğü belgisinin altına gizlene-

rek düşmanlık körükleniyorsa, bu basın özgürlüğü değil, tehlikeli sorumluktur, dezinformasyon özgürlüğüdür.

«Basın özgürlüğü» sınıfsal içerik taşımaktadır. Günümüzdeki burjuva toplumu koşullarında bu belgeyle, tekellerin yığınsal iletişim alanındaki artan baskısı gizlenmektedir. Nitekim bu yüzyılın başında Amerikan gazetelerinin %95'i şu ya da bu kişiye ait «bağımsız» gazeteler olarak nitelenirken, bugün yarısından fazlası büyük tekellerin mali durumundadır. Bugün sosyalist olmayan dünyada günlük gazetelerin tirajının yaklaşık %80'i, uluslararası çapta yayın yapan radyo istasyonlarının %90'i ve televizyon potansiyelinin %90'dan fazlası genel olarak tekellerin kontrolünde bulunmaktadır. Kapitalist ülkelerde yığınsal iletişim araçları alanındaki tekelleşme sürecinde gazeteciler özgürlüklerin son kalıntılarını çağımızın ivedi sorunları hakkında önyargısız konuşma olanaklarını da yitirmektedirler.

Yığınsal iletişim araçlarının kendilerini askeri-sanayi kompleksinin eylem alanına çekmekte olan güçlü bir girdabın içinde bulunmaları, dünyada gerginliklerin korunması için kullanılmakta, bazen de halklar arasında karşılıklı anlayışın derinleşmesini engellemekte olmaları özellikle tehlikeli bir durum ortaya çıkarmaktadır. Bu koşullarda, barış davasına içtenlikle katkıda bulunmak isteyen gazeteciler, son derece büyük güçlükleri aşmak zorunda kalmaktadırlar.

Enformasyon özgürlüğü konusunda uzayıp giden tartışmada belirleyici olan şudur ki, gazeteci uygarlığı savunma, karanlığa, ezgiye, sömürüye zorbalığa, teröre, ırkçılığa ve şovenizmin her biçimine karşı savaşma özgürlüğüne sahip olmak zorundadır. Gazeteci soyut bir özgürlüğün propagandasını yapan kayıtsız bir meslek sahibi olamaz. Ne için özgürlük? Dünyayı yoketmek için mi, yoksa onu korumak için mi? Bu bakımdan özellikle Birleşik Amerika'da çok kritik bir durum oluşmuştur. ABD yönetimi öteki emperyalist devletlerin hükümetlerinden çok daha fazla savaş makinasının gazına basmaktadır. Bu devlet, çok az bir bölümünün nükleer tehlike karşısında alarm çanları çaldığı yığınsal iletişim araçlarıyla doludur. Örneğin, yapılan kamuoyu yoklamalarına göre, Hiroşima ve Nagazaki'ye atom bombası atanın bizzat ABD olduğunu Amerikalıların yalnız yarısı bilmektedir. Yığınsal iletişim araçları aracılığıyla sistematik bir biçimde ve uzun vadeli beyin yıkama uygulaması, işte böyle sonuçlar verebilmektedir. Ve bu durum yalnız Birleşik Amerika için değil, başka ülkeler için de geçerlidir.

ENFORMASYON EMPERYALİZMINE KARŞI

Emperyalist yığınsal iletişim araçları koskoca halklara karşı kullanılmaktadır. Yoğun ideolojik baskı biçimleri ve yöntemleri oldukça iyi bilinmektedir. Barış düşmanı propaganda kampanyaları örgütlemek de,

bilinçli olarak iftiralar yaymak da, dolaysız dezinformasyon da, «psikolojik savaşın» öteki yöntemleri de hep bunlara dahildir. «Büyük basın» aracılığı ile sosyalist devletlerin ve gelişmekte olan ülkelerin politikaları ve yaşam tarzları, aynı biçimde bizzat kapitalist dünyada militarizmin beğenmediği devletlerin izlediği rota kabaca çarpıtılmaktadır. Buna paralel olarak, emperyalizmin çevirdiği karanlık dolaplar haklı gösterilmekte, işlediği cinayetler suskunlukla geçiştirilmektedir.

Emperyalist enformasyon merkezlerinin gelişmekte olan ülkelerdeki mutlak egemenliği dayanılmaz niteliğini hâlâ korumaktadır. Dünya gazete tirajının yalnız sekizde biri ve televizyon potansiyelinin yalnız % 5'i gelişmekte olan ülkelerin payına düşmektedir. Bu ülkelerde bağımsız enformasyon kuruluşları yaratmaya yönelik her çaba, enformasyon tekellerinin şiddetli direnciyle karşılanmaktadır. Kamuoyunu dış dünyadaki olaylar hakkında bilgilendirmek isteyenler, bu enformasyonu en büyük burjuva ajanslarından satın almak zorundadır. Örneğin, ABD gelişmekte olan ülkelerin tümünün birden ihraç ettiği televizyon programlarının toplamından bin kat daha fazla televizyon programı satmaktadır. Komünikasyon araçlarının büyük bir hızla gelişmesi, bu ülkelerin söz konusu farkı giderme çabalarına yardım etmekten çok bunu engellemektedir. Çünkü yeni teknik daha etkin, ama çok daha pahalı oluyor ve bu nedenle, çoğu kez askeri-sanayi kompleksiyle sıkı bağ içinde bulunan dev tekel gruplarının kontrolünde bulunuyor.

Enformasyon emperyalizmine karşı, enformasyonun sömürgecilikten kurtarılması ve demokratikleştirilmesi için, yeni uluslararası enformasyon düzeninin yaşama geçirilmesi için savaşım yürütmek, UGO'nun faaliyetlerinin temel doğrultularından biridir. UGO bu alanda, barış davasına ve halkların özgürlük davasına hizmet eden her girişimi her zaman desteklemiştir, bundan böyle de destekleyecektir. Öte yandan, böylelikle biz gelişmekte olan ülkelerdeki üye örgütlerimizin temel çıkarlarını savunmaktayız. Bunu yaparken biz, tüm öteki uluslararası ilişkiler alanında olduğu gibi, enformasyon değişimi sisteminin de devletler hukukuna dayanması gerektiği noktasından hareket ediyoruz. Ve her şeyden önce devletler hukukunun devletlerin egemenliğine saygı, içişlerine karışmama gibi temel ilkeleri söz konusudur.

Yiğinsal iletişim araçlarının barışçı amaçlar için, halklar arasında karşılıklı güvenin güçlendirilmesi için yapıcı bir biçimde kullanılması hükmü, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı Helsinki Sonuç Belgesinde yer almaktadır. Bu konuya BM Genel Kurulunun son oturumunda da büyük önem verilmiş, uluslararası yiğinsal iletişim araçları alanında köklü değişiklikler gerektiği vurgulanmıştır. Enformasyon alanında yeni uluslararası düzen yaratmak, gelişmekte olan ülkelerde Batılı enformasyon ajanslarını ortadan kaldırmak ve ulusal gazeteleri, radyo ve televizyonları güçlendirmek gerektiğine işaret edilmiştir. UGO, Avrupa Konferansı'na

işbirliği konusunda temsili bir konferans toplantılarına ilişkin Sovyet önerisini desteklemektedir.

Yeni uluslararası enformasyon sistemi için savaşımı biz, gelişmekte olan ülkelerin öteki ivedi sorunlarını çözme gereğiyle sıkı bir bağ içinde ele alıyoruz. UGO 10. Kongresinde kabul edilen dayanışma bildirisi demokratik gazetecileri, kendi halkları arasında «ulusal kurtuluş, bağımsızlık, demokrasi, toplumsal ilerleme için, emperyalizme ve uluslarötesi tekellerin egzisine, kovuşturmalara ve terörizme karşı, kendi doğal kaynakları üzerinde meşru egemenlik haklarının uygulanması, yeni uluslararası ekonomik ve enformasyon düzeni, emperyalizmin dayattığı borç yükünden kurtulunması için» savaş veren bütün yığinsal iletişim araçları çalışanlarıyla dostluk bağlarını güçlendirmeye çağırılmaktadır.

Günümüz koşullarında ve yığinsal iletişim araçlarının rolü ve yeri konusunda uluslararası enformasyon değişiminin örgütlenme ilkeleri konusunda yürütülen kapsamlı, zaman zaman da sert tartışmalar, insanlar ve halklar arasındaki ilişkiler bu önemli alanının günümüzde ne kadar etkin, reel, özü bakımından maddi bir güç durumuna geldiğini göstermektedir. Bu gücün kullanımı sorumlu bir yaklaşım, adil uluslararası düzen gerektirmektedir.

GAZETECİLERİN HAKLARINI SAVUNMAK İÇİN

Yüksek misyonlarını başarıyla yerine getirebilmeleri için gazetecilerin normal yaşam koşullarına, çalışma, dinlenme ve güvenceli yaşlılık hakkına sahip olmaları gerekir. Bütün bunlar sosyalist ülkelerde garanti edilmekte ve pratikte uygulanmaktadır. Bu ülkelerde gazeteciler, bütün öteki mesleklerden insanlar gibi, yarın kaygısı duymadan çalışabilmektedirler. Sermaye ülkelerinde durum başkadır. Bu ülkelerde patron ucuz işgücü peşinde koşmakta, yeni teknik kullanımına giderek personelin azaltılmasına yönelmektedir. Örneğin bir gazete üretim alanı ne kadar güçlüyse, bilgisayar makinaları, modern iletişim araçları vb. uygulamasının sonuçları da o kadar ağır olmaktadır. Sonuç olarak gazeteciler arasında işsizlik artmakta, gazetecilerin sosyal durumu kötüleşmektedir.

UGO gazetecilerin ücret, sosyal güvence gibi sorunlarına, özellikle gelişmekte olan ülkelerde, büyük önem vermektedir. Bu ülkelerin çoğunluğunda üst düzeyde kalifiye gazetecilerin bile gelirleri öylesine düşüktür ki, ailelerini geçindirmeye yetmediği için gazeteciler çoğu kez ek işler almak zorunda kalmakta ve bu da kadroların mesleki gelişmesini, genel olarak yığinsal iletişim araçlarının gelişmesini olumsuz yönde etkilemektedir. Gelişmiş ülkelerde gazetecilerin hukuksal açıdan durumları, işe alınma ve atılma koşulları, iş günü ve izin süresi, emeklilik güvencesi gibi sorunları örgütümüz defalarca ele almıştır. UGO'nun ağırlıklı tav-

siyeleri bu sorunların doğrudan basında, radyo ve televizyonda çalışanların çıkarları yönünde, daha doğru çözümlmesine yardımcı olmuştur.

80'li yılların başlarında birçok kapitalist ve gelişmekte olan ülkede, özgürlüklerinin sınırlandırılmasından fiziksel zorbalıklara kadar, gazeteciler üzerindeki kovuşturmalar artmıştır. Gazetecilerin uğradığı tehditler, birincisi, uluslararası durumdaki gerginliğin artmasını, ikincisi de, yığınsal iletişim araçlarının öneminin artmasını yansıtmaktadır. Kamuoyunun oluşmasında aktif bir özne olarak gazeteci en değişik baskılara hedef olmakta, gazetecilik ise gerçekte tehlikeli bir meslek durumuna gelmektedir. Bu özellikle aşırı sağcı, faşist, ırkçı rejimlerin iktidarda bulunduğu ülkeler için geçerlidir. Kızıl Haç'ın Uluslararası Komitesinin verilerine göre, 1950'den bu yana, çoğu Latin Amerika'da olmak üzere, 300'ün üstünde gazeteci mesleki görevlerini yerine getirirken öldürülmüştür.

UGO, devletlerin, enformasyon araçları çalışanlarının güvenliğini sağlamakla yükümlü kılacak uluslararası bir antlaşmanın hazırlanıp kabul edilmesinden yana çıkmaktadır.

BİRLİğİ GÜÇLENDİRELİM

Bugün artık kesinlikle belirtilebilir ki, değişik ülkelerden gazeteciler temel sorunlarına, kendi mesleki görevlerine yaklaşımda giderek daha açık bir ortak tutum göstermektedirler. Örgütümüz bu ortak tutumun güçlenmesine yardımcı olmaya çalışmaktadır. UGO Avrupa gazetecilerinin işbirliğine hizmet eden birçok girişim örgütlemiştir. Bu girişimler konferans, karşılaşma, sempozyum, brifing, «yuvarlak masa», sergi vb. gibi en değişik biçimlerde gerçekleştirilmiştir. Kapitalist ve sosyalist ülkelerden gazeteciler arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine biz özellikle büyük önem veriyoruz. Yığınsal iletişim araçları çalışanlarının bölgesel birlik örgütleriyle de UGO başarılı bir işbirliği yapmaktadır.

Değişik ideolojik doğrultulardan gazetecilerin uluslararası ve bölgesel örgütlerinin danışma toplantıları büyük önem kazanmıştır. İşbirliği pratiği bunlar arasındaki karşılıklı önyargıların, yabancılaşmanın ve güvensizliğin tutarsızlığını ortaya koyduğu ölçüde, aralarındaki işbirliği de gelişmektedir. Önceleri aralarında istikrarlı ilişki bulunmayan birlik örgütleri bugün artık somut sorunları ciddi bir biçimde tartışmaktadırlar. Birbirlerinin konularıyla daha yakından tanıştıkça bunlar birçok konuda ortak bir dil bulmaktadırlar. Sıkı bir düzene bağlı olmadan gerçekleştirilen bu tür toplantılara katılanlar, dünya gazetecilerinin çoğunluğunu temsil etmektedirler. UNESCO'nun desteğiyle bunlar mesleğimiz için uluslararası çapta önem taşıyan sorunları görüşmektedirler ve 1983'de «Gazetecilikte mesleki ahlakın uluslararası ilkeleri» üstüne bir belge hazırlamış

bulunmaktadırlar. Bu belge üzerinde önemle durulması gereken bir belgedir. Çünkü bu belgenin hazırlanmasına danışma toplantılarında yeralan bütün örgütler katılmıştır. Bu belge ulusal gazeteci birlikleri için, kendi ahlak kurallarını belirlemede, iyi bir temel oluşturabilir.

UGO 10. Kongresi bizleri bundan böyle de ilerici, demokratik gazetecilerin birliğini güçlendirmeye, bütün ülkelerden gazeteciler arasında işbirliğini derinleştirmeye, gerçeğe uygun enformasyon için savaşılmaya, bu faaliyetlerini barış ve uluslararası çapta karşılıklı anlayış davasına önemli bir katkı olarak görmeye, yığınsal iletişim araçlarının insanlığın çıkarlarına karşı kötüye kullanılmasına ilişkin her olayın içyüzünü ortaya çıkarmaya çağırıştır.

Günümüzde uygarlığın yazgısı büyük ölçüde, günümüzün şu ikileminin dünyada ne kadar daha çok kavranabileceğine bağlıdır: Ya birlikte yaşamda kalacağız, ya da hep beraber yok olup gideceğiz. Ve gazeteciler, uygarlığın, yaşamın korunmasından öteki mesleklerin temsilcilerine oranla, daha büyük sorumluluk taşımaktadırlar.

Derin gizlilik koşullarında yapılan konferans

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi ülkede tüm TKP örgütlerinin temsil edildiği Ulusal Konferans'ın toplandığını duyurdu. Ulusal Konferans Kasım 1986'da Türkiye'nin bir işçi yatağında toplanmış ve TKP MK Genel Sekreteri Haydar Kutlu tarafından yönetilmiştir. Duyuruda, derin gizlilik koşullarında çalışmalarını başarıyla tamamlayan Türkiye Parti Örgütleri Ulusal Konferansı'nın TKP'nin mücadele tarihinde yeni bir dönemeç noktası olduğu belirtiliyor.

Haydar Kutlu yoldaş konferansı açış konuşmasında halkın önünde duran en önemli görevin barışın korunması ve demokrasinin kazanılması olduğunu belirtmiştir. Haydar Kutlu komünistleri bütün çabalarını TKP'nin Barış ve Ulusal Demokrasi Alternatif Programını yaşama geçirmeye yöneltmeye çağırılmış ve konferansın TKP 6. Kongresi'nin hazırlanması için iyi bir temel oluşturduğunu belirtmiştir.

Duyuruda Türkiye Parti Örgütleri Ulusal Konferansı öncesinde partinin temel örgütleri, semt, bölge, il ve yöre örgütleri toplantıları yapıldığı ve bu toplantılarda TKP'nin Barış ve Ulusal Demokrasi Alternatif Programı Tezleri'nin tartışıldığı açıklanıyor. Bu tezler partisiz kişilere, işçilere, emekçilere, ilerici yurtsever kişilere de tanıtılmıştır. Onların görüşlerini gözönünde bulundurarak ve partinin kendi görüşlerini yığınlara yayma deneyimine dayanarak, komünistler tezlerin tartışılması sırasında çok sayıda öneri getirmişler, eleştirel bir yaklaşım göstermişlerdir.

Konferans delegeleri oybirliğiyle Ulusal Konferansa sunulan tezleri onaylamış ve TKP Merkez Komitesi'ne partinin 6. Kongre hazırlıklarına ve aynı zamanda parti programının geliştirilmesi çalışmalarına başlamasını önermişlerdir.

Latin Amerika: Marksistler ile dindarlar arasında diyalog sürüyor

Dergimizin Latin Amerika ve Karayip Bölgesi Komisyonu, din ve kilise konularında tanınmış uzmanların katılımıyla Prag'da «Bölgede şimdiki bunalım koşullarında komünistlerle dinlalar arasında diyalog» konulu uluslararası bir «yuvarlak masa» toplantısı düzenledi. Toplantıda, Arjantin Komünist Partisi MK aday üyesi Juan Rosales, Küba Komünist Partisi MK üyesi Jose Felipe Carneado, Şili Komünist Partisi MK Politik Komisyonu ve Sekreterlik üyesi Orlando Millas'ın ve Sovyet tarih bilimlri doktoru, profesör N. A. Kovalski'nin hazırlayıp sundukları raporlar tartışıldı.

Tartışmalara ayrıca, dergide temsil edilen kardeş partilerden şu temsilciler de katıldı: Arjantin Komünist Partisi MK üyesi Jose Maria Lanao, Bolıvyaya Komünist Partisi MK Politik Komisyon üyesi David Moreas, Brezilyaya Komünist Partisi MK üyesi Antonio Granja, Venezüela Komünist Partisi MK üyesi Jota Carrera, Güyana İlerici Halk Partisi MK Yürütme Komitesi üyesi Donald Ramotar, Honduras Komünist Partisi MK üyesi Randolfo Banegas, Kolombiya Komünist MK üyesi Alvaro Oviedo, Kosta Rika Halkının Öncü Partisi MK Politik Komisyonu üyesi Francisco Gamboa, Küba Komünist Partisi temsilcisi Antonio Diaz, Panama Halk Partisi MK üyesi Felix Dixon, Paraguay Komünist Partisi MK üyesi Rogelio Gonzalez, Peru Komünist Partisi temsilcisi Cesar Jimenez, Salvador Komünist Partisi MK üyesi Jaime Barrios, Şili Komünist Partisi temsilcisi Orel Viciani, Ekvador Komünist Partisi MK üyesi Luis Emilio Veintimilla, Jamayka İşçi Partisi MK Politik Büro üyesi Elean Thomas, Doktor Hans-Günther Stieler (DAC) ve dergi yazarlarından Prof. Stepan Mamontov.

Tartışmalara katılan A. Oviedo'nun toplantıya sunulan raporlardan ve yapılan konuşmalardan derlediği özet aşağıdadır. Konunun daha geniş biçimde aydınlatılması için dergimiz, «yuvarlak masa» toplantısına sunulan raporlar temelinde gelecekte bir dizi yazı yayınlamayı da planlamış bulunuyor.

GELGEÇ YAKLAŞIM MI, YOKSA STRATEJİK ÇİZGİ Mİ?

Hemen belirtelim ki, tartışmaya katılanların tümü, her şeyden önce Latin Amerika kıtasındaki özel durumu dikkate olarak, dindarlarla diyalog ve işbirliğinin yalnızca yararlı olduğunu kaydetmekle yetinmediler, aynı zamanda böyle bir diyalog ve işbirliğini derinleştirmenin, dünya ölçüsünde meydana gelen değişiklikleri de dikkate alarak karşılıklı anlayışı yeni bir düzeye çıkarmanın gerekli olduğunu vurguladılar. Devrimci

pratik açısından çok önemli olan böyle bir sorunda bilgi ve görüş alış verişini geliştirecek yolların aranıp bulunmasını zaman ısrarla dayatıyor.

Marksistlerle dine inananlar arasında ilişkiler sorunu komünistler için yeni bir sorun değildir. Bu sorunun çözümüne ilişkin genel ilkeler Marksizm-Leninizm klasikleri tarafından daha o dönemlerde önerilmiştir. Daha sonraları dünya komünist hareketi bu alanda, örneğin 30'lu yıllarda faşizme ve savaş tehlikesine karşı Tek Cephe'lerin oluşturulması sırasında önemli bir deneyim birikimi elde etmiştir. O dönemin belgelerinde, özellikle Maurice Thorez tarafından «uzatılan el» (1) politikasının ilan edilmesinden sonra, dine inananların değişik kuruluşlarıyla işbirliğini geliştirme sorunu sürekli işlenmiştir.

ikinci Dünya Savaşı sırasında Hitler'cilerin işgal ettiği ülkelerde derin yeraltı koşullarında mücadele veren komünist partileri, kendi üyelerini Direniş Hareketi'ne katılan tüm anti-faşist güçlerle, bu arada hristiyanlarla eylem ve işbirliği yapmaya yönlendiriyorlardı. Büyük Anayurt Savaşı sırasında Rus Ortodoks Kilisesi'nin, nazilerle savaşın temel ağırlığını kendi omuzlarında taşımış olan Sovyet devleti ve halkıyla işbirliği yaptığı biliniyor.

Faşizme karşı büyük utkunun kazanılmasından sonra, katolik dininin yaygın olduğu ülkelerin komünist partileri hristiyanlarla, genel olarak tüm dindarlarla uyumlu bir faaliyet yürütülmesinden yana çıkmışlardır. Böyle bir tutumun esasları Komünist ve İşçi Partilerinin Danışma Toplantılarının kollektif belgelerinde, örneğin, politik görüşleri ve dini inançları ne olursa olsun sağduyu sahibi tüm insanları yeni bir dünya savaşının önlenmesi davasına katkıda bulunmaya çağıran 1957 Barış Manifestosu'nda formüle edilmiştir. 1960 Danışma Toplantısı'na katılanların yayınladıkları bildiri politik, dini ya da toplumsal nitelikli ayrılıkların emekçilerin birliği yolunda asla engel oluşturmaması gerektiği vurgulanmıştır. (2)

Komünist ve İşçi Partileri'nin 1969 Uluslararası Danışma Toplantısı sosyal, politik ve ekonomik çelişkilerin sertleştiği koşullarda pek çok ülkede dine inanan yığınlarla geniş ittifaklar oluşturmak için yeni perspektiflerin belirlediğine işaret ederek, çok daha net bir tutum belirledi. Danışma Toplantısı'nın bildirisinde belirtildiği gibi, komünistler daha sıkı temaslar sayesinde ve ortak mücadele içinde dindar yığınların derin sosyal değişiklikler için aktif bir güce dönüşeceğinden emindirler. (3)

(1) 17 Nisan 1936'da Paris radyosunda yaptığı konuşmada M. Thorez özetle şöyle diyordu: «Biz ateistler, sen katolik işçiye, memur, esnaf, sanatçı ya da köylüye el uzatıyoruz, çünkü sen kardeşimizsin, senin kaygılarını bizim de kaygımızdır.» (Not Red.)

(2) Bak: Komünist ve İşçi Partileri Temsilcilerinin Danışma Toplantısı Belgeleri. Moskova, 1960, s. 29.

(3) Bak: Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma Toplantısı. Prag, 1969, s. 27-28.

Bu saptama Latin Amerika ve Karayip Bölgesi Komünist Partilerinin 1975 Danışma Toplantısı'nda da bir kez daha vurgulanmıştır: «Dindarlar, özellikle katolikler, sıradan din adamları ve hatta kilise hiyerarşisinin en üstteki kimi temsilcileri ulusal ve sosyal ilerleme uğrunda halk savaşına giderek daha aktif katılıyorlar. Halkın yanında yer alan . . . ve gericilikle, emperyalizmle uzlaşmayı reddeden bir kilise fikri onları daha da cesaretlendiriyor. Pek çok tanınmış kilise temsilcisi faşist teröre karşı çıkıyor, demokratik haklardan, sosyal ilerlemeden yana bir tutum alıyor.» (4)

Komünistlerin ve solcuların Latin Amerika Katolik Kilisesi'nin yenilikçi çevreleriyle, yani kiliseye devam eden emekçilerle, yerel kilise yönetimleriyle ve hatta piskoposluğun ayrı ayrı temsilcileriyle diyalog, temas ve çoğu kez de işbirliği deneyimleri epey zengindir. Bu deneyimlerden çıkarılan derslerin gösterdiği ve F. Castro'nun 70'li yılların başından beri defalarca belirttiği gibi burada söz konusu olan sırf taktik niyetlere dayalı gelgeç politika değil, barış ve sosyal ilerleme, demokrasi ve ulusal bağımsızlık mücadelesinde uzun vadeli stratejik çizgidir. (5) Tartışmaya katılanların kanısına göre, Marksistlerle dindarların eylem ve işbirliği kıtada sosyalizm kuruculuğunun önemli faktörlerinden biri olabilir.

YENİ SORUNLAR, YENİ SORULAR

Çağdaş dünyanın, özellikle Latin Amerika'nın gelişmesindeki çelişkilerle bağlı olarak yalnızca kilisenin değil, bir bütün olarak kapitalizmin yapısında yeni çizgiler belirmiştir. «Yuvarlak masa» tartışmasına katılanların belirttiği gibi, çoğunluğu dindar olan emekçileri devrimci sürece kazanma mücadelesi içinde komünist partilerinin görevleri yeni bir tarzda somutlandırmaktadır, zira onların aktif katılımı olmadan derin sosyal dönüşümleri gerçekleştirmek olanaksızdır.

Dünya görüşleri, dini inançları farklı olsa da bugün pek çok Latin Amerikalı, Allaha inananlarla inanmayanlar arasında hiçbir ayırım yapmaksızın tüm emekçileri hedef alan sisteme karşı çıkılması gerektiği sonucuna varıyor. Uluslararası tekellerin ve öteki sermaye kuruluşlarının bunalımın yükünü emekçilerin omuzlarına yükleme politikası, artık emperyalizmin dayatmalarına boyun eğmek istemeyen halkların artan karışıkoyuşu ile karşılaşıyor. Dindarlar da bu mücadeleye paha biçilmez katkıda bulunuyorlar.

(4) «Emperyalizme karşı, ulusal bağımsızlık, demokrasi, halkın genliği, barış ve sosyalizm için savaşan Latin Amerika.» Moskova, 1975, s. 44-45.

(5) Bak: Fidel y la religion.-Conversaciones con Frei Betto. La Habana, 1985, p. 274 (Yada: Fidel y la religion).

Bir nükleer felakette tüm insanlığın yokolma tehlikesi ve silahlanma yarışı ile «gelişmekte» olan ülkelerin talan edilmesi arasındaki bağın giderek daha çok insan tarafından kavranması böyle bir genel uyanışı yardım ediyor. Gezeganimizin çok geniş bölgelerinde insanların açıklıktan, bulaşıcı hastalıklardan, insan onuruyla bağdaşmayan yaşam koşulları yüzünden kırıldığı bir durumda askersel harcamaların akıldışılığı, anlamsızlığı çok daha açık görülüyor.

Bu feci durum dindar yığınların ve onların Latin Amerika'daki dini kurumlarının, her şeyden önce katolik kilisesinin faaliyetlerinde esaslı değişikliklere yol açmıştır. Günün istemlerine ayak uydurmak zorunda kalan kilise, yenilenmeden yana olan akımları doğurmasın olamazdı ve gerçekten de bu tür akımlar Latin Amerika Piskoposlar Konseyi'nin (SELAM) Medelin'deki (1968) ve Pueblo'daki (1979) Konferansları'nda «öncelikle yoksullardan yana bir tutum» olarak ve kilisenin tutucu çevrelerine meydan okuyarak açıkça kendini gösterdi ve kurtuluş teolojisi çerçevesinde teorik ifadesini buldu.⁽⁶⁾ Kurtuluş teolojisinin önde gelen teorisyenlerinin görüşüne göre, yenilenme taraftarlarının ilan ettiği yoksullardan yana seçenek yapma ilkesi, insana, hiç bir sosyal fark gözetmeksizin, saygı ve sevgi gösterilmesi gibi hristiyanlığın genel ilkesine ters düşmüyor. Ancak burada şöyle bir açıklama yapıyor: «Ezilenlere karşı sevgi» ancak ezilenlerin verdiği kurtuluş mücadelesine tüm dindarların da fiilen ve aktif katılmasıyla gerçek bir anlam kazanır; «ezenlere karşı sevgi» ise, onların insanoğlunu asla sömüremeyecekleri, dolayısıyla onların da yeniden «insan kılığı»na girmelerini sağlayacak bir dünya yaratma çabalarında somutlanır. Sorunun böyle konulması dinsel gericiği ve Washington yönetimini çıldırtıyor, bu, açıkça «yıkıcılık» olarak niteleniyor. Kitada öyle bölgeler var ki, İncil isyancı, kışkırtıcı yayın sayılıyor, bu kitabı bulunduran kimseleri kurşuna dizme cezası bekliyor.

Bu «kutsal kitap» eğer bugün böylesine tehlikeli bir dinamit haline gelmişse, bu, elbette Marksizm yüzünden olmamıştır. Yoksulluk, sömürü ve baskı koşullarında bugün bu kitabın yeni bir anlayışla, yani yoksulların özelemlerini, onların daha iyi bir yaşama kavuşma umutlarını dile getiren bir anlayışla okunması zalimlere karşı, V. İ. Lenin'in deyiimiyle «dinsel bir kılıf altında»⁽⁷⁾ da olsa, tepki ve öfke uyandırıyor.

Bilindiği gibi hristiyanlık, Roma imparatorluğu döneminde kölelerin ve esirlerin dini olarak belimiş ve herkes için eşitlik belgisini savunmuştur. O dönemde kölelere «konuşan hayvan» gözüyle bakılıyordu ve onlar özgürlük ve adalete susamışlıklarını ancak o dönem için biricik uygun

(6) Kurtuluş teolojisi hakkında daha ayrıntılı bilgi için bak: Alvaro Oviedo, S. Mamontov «Kurtuluş teolojisi: Yeni bir «dalalet» mi? BSS, 1986, s. 3.

(7) V. İ. Lenin, Tüm Yapıtlar, c. 4, s. 228 («Partimizin program taslağı»ndan).

yol olan din biçiminde dile getirebiliyorlardı. Daha sonraları, sıradan insanların dini inançları egemen sınıflar tarafından kendi iktidarlarını sürdürmek ve güçlendirmek için kullanıldı.

Şimdi yeni olan, adalete susamışlığın, insan onuruna yaraşır bir yaşama kavuşma özleminin günümüzde gerçekleşebilir olmasıdır. Hristiyanlığın henüz doğuş dönemindeki ideallerin yüzyıllar sonra, devrimci hareketin bilimsel olarak temellendirilmiş amaçlarıyla çakışması sosyal dönüşümler ve çok daha insancıl bir toplum düzenini kurmak için yeni perspektifler açmıştır. F. Castro, Özgürlük Adası'nın deneyimini gözönünde bulundurarak, adil bir toplum düzenini kurma özleminin bir düş olmaktan çıkması isteniyorsa ve eğer kilise, hristiyan ideallerine dayalı bir devlet kurmaya kalkışmış olsa, bu devletin pek çok bakımdan Küba'ya benzeceğine işaret etmiştir. (8)

Çelişkili ve çoğu kez de gelgitli süreçlerin ürünü olan yeni gerçekler, komünistlerin önüne bir dizi yeni sorun ve aynı zamanda yeni ödevler koyuyor. Tartışmaya katılanların belirttiği gibi, biz geniş yığın hareketleri karşısında, bunlar çeşitli, çoğu kez çift yönlü olasalar bile, kayıtsız, ilgisiz kalamayız. Bu hareketler önemli gelişme perspektiflerine sahiptir ve günümüzün devrimci mücadelesi içine kendi yerlerini almaya yönelmektedir. Latin Amerika devrimci açısından büyük önem taşıyan bu soruna, geçmişin şemalarına ve davranış kalıpları içine hapsolünarak, yaklaşamayız. Her türlü dogmalara, düşünce donukluğuna yabancı olan yaratıcı Marksizm komünistlerin devrimci sürecin şimdiki eğilimlerinin düzeyinde olmalarını gerektiriyor.

Dindar yığınların nereye yönelecekleri önemli ölçüde bizim vereceğimiz yanıtlara bağlıdır. Dine inananlar genellikle kurtuluşa yöneliyorlar, ancak onların umutları, eğer biz insanın insan tarafından sömürülmesine son vermek için birlikte hareket etmezsek, boşa çıkabilir. İdeolojik boşluk olamaz. Eğer Marksist, devrimci ideler ağırlığını koymaz ve üstün gelmezse, o zaman köklü dönüşümlerin düşmanı olan başka ideolojiler yığınlar üzerindeki etkilerini artırarak, eylemlerini saptırır ya da sınırlayabilir.

«Yuvarlak masa» toplantısına katılanlar ele alınan sorunun incelenmesinde, birikmiş olan deneyimin sistemleştirilmesinde, beliren yeni olanakların değerlendirilmesinde ve aynı zamanda çıkarılan sonuçların pratikte kullanılmasında Marksist-Leninist düşüncede gözlenen belirli bir geri kalmadan duyulan kaygıyı dile getirdiler. Bu, ciddi bir eksiklik tir ve bunun giderilmesinde yalnızca Latin Amerika'daki kardeş partilerin değil, bütün komünist hareketin çıkarı vardır. Toplantıda belirtildiği gibi, Marksistler hristiyan hareketinin gerçeklerini ve politikasını hesaba katarak çalışmalar yürütüyorlar. Böylesi çalışmalar, ulusal çerçeveyi aşan

(8) Bak: Fidel y la religion, p. 263.

ölçütlere dayanıyor ve burada gerici klerikallerin, ılımlı reformistlerin ya da yenilenme taraftarlarının söz konusu olup olmadığına bakmaksızın yapıyor. Ne var ki, daha perspektifli konuları ön plana çıkarabilmek için, komünistler arasında başlamış olan görüş ve bilgi alış verişini canlandırarak ve elbette, kıtanın çeşitli ülkelerindeki dindarlarla Marksistlerin ortak sorunları birlikte çözmelerine olanak sağlayacak somut adımlar atabilmeleri için, bu alandaki araştırma çalışmalarını hızlandırmak gerekiyor. Önümüzde, dine inananlarla ortak bir dil bulma görevi duruyor ve bunun yerine getirilmesiyle halk yığınları üzerinde daha büyük bir etki yapma olanağı elde edilmiş olur.

HRİSTİYANLARLA İŞBİRLİĞİ

Hristiyanlığın yenilikçi çevreleriyle samimi ve karşılıklı saygıya dayalı ilişkilerin geliştirilmesi gerekliliği tüm konuşmacılar tarafından vurgulandı. Elbette materyalist dünya görüşü doğrudan dinsel dünya görüşünün karşısında yer alıyor ve Marksizm-Leninizm'in doğruluğu tarihsel pratik tarafından kanıtlanmış bulunuyor. Ama birlikte çalışmak, işbirliği yapmak için hiç kimseden kendi felsefi görüşlerinden ya da dini inançlarından vazgeçmesini istemek gerekmiyor. Kurtuluş teolojisini desteklemekle biz bunun bir taşıyıcısı olmuyoruz; bu akımın iyi bilinmesi ve doğru anlanması, sömürü, baskı ve zorbalık koşullarında pasif kalmayı ve bunlara boyun eğmeyi haklı göstermek için dini inanç ve duyguları kullanmaya çalışan hem sağcı kilise çevrelerinin hem de tüm gerici güçlerin içyüzünün açığa vurulmasını kolaylaştırıyor.

Tartışmaya katılanların vurguladığı gibi komünistler Latin Amerika'da «desarrolizm»e⁽⁹⁾ ilişkin tüm formüllerin iflas ettiğini, bunalımdan çıkışın hem tarihsel bakımdan, hem de nesnel olarak devrimci dönüşümlerden başka hiç bir yolu olmadığı inancını açıkça dile getirmelidirler. Dindarlarla çalışmaları onlara kendi görüşlerimizi dayatmadan, sekterliğe düşmeden ve Lenin'in şu tezini sürekli gözönünde bulundurarak yürütmeliyiz: «Eğer proletaryayı kapitalizmin karanlık güçlerine karşı kendi savaşımı aydınlatmamışsa, onu hiç bir kitap ve hiçbir vaiz aydınlatamaz.»⁽¹⁰⁾ Ancak, bizi dindarlardan uzaklaştıracak her dogmatik tutum ve kısır tartışma gibi, ilkesel sorunlarda verilen her ödün de emekçilerin politik eğitimini, onların Marksizme yakınlaşmasını engelliyor.

Marksizm-Leninizm klasiklerinin şu meşhur saptaması dindarlarla ilişkilerin köşetaşını oluşturuyor: Ateist propaganda başlıca göreve, yani

(9) Desarrolizm, (İspanyolca: desarrollo-gelişme) Latin Amerika'da İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra beliren ve 50'li-60'lı yıllarda yaygınlık kazanan burjuva reformist bir teoridir. Kapitalizm çerçevesi içinde ekonomik yapının adım adım modernleştirilmesi yoluyla kıta ülkelerinin gerikalmışlığını gidermeyi amaçlamaktaydı. (Not Red.)

(10) V. İ. Lenin, Tüm Yapıtlar, c. 12, s. 146 («Sosyalizm ve din»den).

sömürülenlerin sömürücülere karşı verdiği sınıf savaşını güçlendirme görevine hizmet etmelidir. Böylece bir yaklaşım sırf taktik ya da geçici yarar elde etme niyetlerinden ileri gelmiyor, bunu materyalist diyalektiğinin istemleri dayatıyor: Dini inançların yaygınlaşmasına elverişli ortam sağlayan sosyal koşulların yeniden düzenlenmesi için çabaların yoğunlaştırılması gerekiyor.

Bunun için Lenin, tanrıya inanan işçileri partiye kazandırmaya çağırıyor ve «onların din inançlarını incitecek en küçük bir davranışa bile kesin karşı» olduklarını vurgulayarak, «biz, onları programımız ruhunda eğitmek için partimize davet ediyoruz»⁽¹⁾ diyor. Bununla ilgili olarak F. Castro şuna işaret ediyor: Politik bakış açısından «hristiyanlığı tümüyle reddetmeden de Marksist olunabilir ve dünyanın dönüştürülmesi için Marksist-komünistlerle birlikte çalışılabilir.»⁽²⁾

Dindarlarla diyalog, her türlü uzlaşmacılıktan uzak olan ideolojik mücadelenin bir biçimidir. Ancak toplantıya katılanların da işaret ettiği gibi, bizim dindarlarla tartışmalarımız, ortak mücadele süreci içinde bir amansız kavgaya dönüşerek, asla onları ürkütecek biçimde olmamalı, tersine Marksizm-Leninizm'in sağlam temellerine dayanan, toplumsal pratik tarafından kanıtlanmış olan ve proletaryanın, tüm ezilenlerin çıkarlarına uygun düşen bir öğreti olduğunu gözler önüne sermeyi amaçlamalıdır.

«Yuvarlak masa» toplantısına katılanlar, burada beliren kimi ayrıntılara değindiler. Kimi parti üyeleri katoliklerle temasa geçtiklerinde Marksist dünya görüşünün felsefi temellerinden bile uzaklaşabilirler. Biz bu yoldaşlara şöyle demeliyiz: Bizi birleştiren ne varsa, ön plana çıkarılmalıdır, ama ilkeler asla feda edilmemelidir. Üstelik burada sağcı, reformist, anti-Marksist ve antikomünist ideolojinin etkisinden sıyrılmak isteyen dindarlara, devrimci eylemlere katılabilmeleri, ezilenlerin yanında yer alabilmeleri için, nasıl yardım edileceği konusunun kavranması çok önemlidir. Ve kuşkusuz, dindarlara Marksizm-Leninizm ilkelerinin tanıtılması, gericiğin bu ilkeleri tersyüz ederek karikatüre dönüştürdüğü biçimde değil, ilk elden, asıl kaynaktan yapılmalıdır.

Bir başka önemli durum da şudur: Kendine Marksist diyen ve devrimci politik mücadeleye katılan pekçok dindar kişi, bilimsel ideolojiyi benimsemeye yöneliyor, ancak bunu tam olarak başaramıyor, dini inançlardan ve önyargılardan tümüyle sıyrılamıyor.

Böylece, somut durum ve gerçekler komünist partilerinin önüne gerek teorik, gerekse pratik alanlarda yeni istemler getiriyor. Tartışmada da belirtildiği gibi, bu tür yeni istemlere yanıt verebilecek durum ve düzeye gelinebilmesi için, her şeyden önce, diyalog süreci içinde Marksistler ve

(1) V. İ. Lenin, Tüm Yapıtlar, c. 17, s. 422 («İşçi Partisi'nin din konusundaki tutumu»ndan).

(2) Fidel y la religion, p. 333.

dindarlar, kendi temel ilkelerinden ödün vermeksizin, sağduyu sahibi herkes için paha biçilmez değer olan ahlâk değerlerine yaklaşımda pek çok ortak noktaların bulunabileceğini her zaman gözönünde tutmalıdırlar.

Günümüzün kurtuluş hareketinde yepyeni bir olay da şudur: Latin Amerika'nın pek çok ülkesinde yaşamın kendisi dindarlarla Marksistleri öncülük rolü oynayan örgütler çerçevesinde birleşmeye zorluyor. Örneğin Nikaragua'da, tek bir partiye dönüşme süreci içinde bulunan Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi (FSLN) yönetiminde hristiyan ve katolik din adamları yer alıyor; El Salvador'da da tek bir devrimci öncünün oluşturulması sorunu gündeme geliyor. Ve burada söz konusu olan, sırf diyalog ve işbirliği değil, birkaç politik gücün tek bir örgüt çatısı altında, devrimin öncü müfrezesinde fiilen birleşmesidir.

DIYALOGUN ULUSAL OLANAKLARI VE GÜÇLÜKLERİ

Tartışmada, Latin Amerika'nın çeşitli ülkelerinde dinin yeriyile ilgili somut durumun özellikleri üzerinde duruldu. Ele alınan konunun genel manzarasını bu açıdan aydınlatma denemesi olarak biz, «yuvarlak masa» toplantısına sunulan raporlar, yapılan konuşmalar ve son yıllarda basında yer alan bilgiler ışığında kilisenin ve dindarların durumunu ve aynı zamanda bölgedeki komünist partilerinin kilise ve dindarlara ilişkin tutumlarını ele almak istiyoruz.

Arjantin Komünist Partisi, daha 40'lı yıllardan başlayarak, katoliklerle ilgili olarak «uzatılan el» politikasını uygulamıştır. Bu politika savaş sonrası yıllarda da, toplumsal bir kurum olarak kilisenin o dönemde tutucu ve gerici, antikomünist ve antisovyet akımların bayraktarlığını yapmasına, işçilerin her haklı istemi, her ilerici dönüşüm karşısında düşmanca tavır takınmasına rağmen sürdürülmüştür. Ne ki, o dönemde bile kilise çevrelerinde demokratik eğilimler, çekingен de olsa kendini hissettirmeye başlamıştı.

Şimdi, kilise yapısında çelişkilerin keskinleştiği, ayrışma süreçlerinin çok daha belirginleştiği günümüz koşullarında Arjantin komünistleri kaba antiklerikalist çıkışları, kiliseyi ve onun paralelindeki hareketleri salt gerici toplum güçleri olarak gösterme yeltenişlerini kesinlikle reddediyorlar.

Arjantin piskoposluğunun en tutucu kesimi, kilisenin üst yönetiminde, kırsalardaki ibadet yerlerinde (küçük kilise) ve büyük sermayenin kent ve köylerdeki örgütlerinde, eskiden olduğu gibi bugün de görece sağlam konumlarını sürdürse de, eğer duruma gerçekçi bir gözle bakılırsa, bu kesimin yönlendirici rolünü ve etkisini adım adım yitirdiği görülecektir. Ruhaneler arasında beliren ve belirli bir grup oluşturan piskoposlar ve papazlar giderek sola yaklaşıyor, yığınların en ilerici istemlerini destekliyor, kurtuluş teolojisini yayıyorlar ve kimi durumlarda bunu hayatlarıyla ödüyorlar.

Pek çok din adamı ve dini kurumların yöneticileri artık şunu da kavıyorlar: Yiğınlarla bağları koparmamak için kilisenin artık çağını yaşamış dilinin yeni, çok daha reformcu, sosyal sorunların, ezilen ve sömürülenlerin özelemlerinin tartışılmasına açık bir dille değiştirilmesi gerekiyor. Gerçi bu din çevreleri, henüz antikomünist ve sınıfsal önyargılardan sıyrılmış değillerdir ve kendilerine bağlı dindar toplulukların radikalleşmesini önleme çabalarını sürdürüyorlar. Ancak böyle olsa da, bu tür tutucu konular çekingen reformizmin çerçevesini aşmasa da, bunlar arasında her zaman «karşılıklı anlayış ve temas bölgeleri» bulmak olanaklıdır. Barış için, demokratik özgürlükler ve bir ölçüde de maddi nimetlerin adaletli paylaşımı için mücadele gibi konularda yenilenme taraftarlarıyla ittifak politikası başarılı olabilir.

Arjantin komünistleri dindarlarla sürekli bir çalışma yürütüyor ve parti bu yolda, henüz çözülmemiş pek çok sorunla karşılaşacağını biliyor. Arjantin Komünist Partisi MK'ne bağlı «Victorio Codovilla Marksizm-Leninizm Araştırma Merkezi»nde din konularını araştırmak için özel bir grup oluşturulmuş bulunuyor. Bu grup dindar yiğınlarla diyalog ve işbirliği çalışmalarını yürüten parti kadrolarını ve militanlarını teorik bilgilerle silahlandırmak amacıyla son zamanlarda bir dizi yayın çıkardı. (13)

Yenilenme süreçlerinin dindarların önemli kesimlerini kapsadığı *Brezilya*'da kilisenin sol kanadı ülkede 20 yıldan fazla 1964-1985 hüküm süren askeri diktatörlüğe karşı mücadelede önemli bir rol oynamıştır. Brezilya Komünist Partisi'nin programında şöyle deniyor: «Katolik kilisesi, faşist zorbalığın en kara günlerinde diktatörlüğün cinayetlerini ve keyfiliğini açığa vurmak için sesini yükseltme cesaretini gösterebilenler arasında yer aldı ve bunu metanet ve cesaretle yaparak ülkede zorbalık rejimini mahkum eden bir kamuoyunun oluşmasına belirleyici katkıda bulundu.» (14)

Ülkede legal sol partilerin yasak olduğu koşullarda kilisenin sol kanadı açkça muhalefetin sesine dönüşmüştü ve ilerici politik kuruluşların kimi liderleriyle birlikte kapsamlı ve sınırsız bir genel affın çıkarılması için geniş kampanyalar örgütledi, daha sonraları da *Anayasa*'da değişiklik yapılması ve bu anayasa değişikliğinin kamuoyu tartışmasına sunulması çağrısında bulundu.

110 milyon katoligi çatısı altında toplayan Brezilya Katolik Kilisesinin dünya katolikleri içindeki ağırlığı epey büyüktür. Latin Amerika katoliklerinin üçte biri Brezilya'da bulunmaktadır ve bunlar son yıllarda hareketlenmiştir. Büyük demokratik ve kollektivist potansiyellere sahip olan ve

(13) Juan Rosales. «İsa mı, Marks mı? Komünistler ve din». Sözü edilen kitaplardan biridir. Daha ayrıntılı bilgi için bak: E. Onsa. «Birlikte olunabilir mi?» – BSS, 1985, s. 7. (Not Red.)

(14) Uma Alternativa Democratica Para a Crise Brasileira, Sao Paulo, 1984, p. 98.

sayıları 100 bini geçen yerel hristiyan derneklerinin varlığı bunun somut bir kanıtıdır. (15) Kurtuluş teolojisi kilise dünyasının en kalabalık piskoposluğu olan ve 367 piskoposla 5 kardinalden oluşan Brezilya piskoposluğu düzeyinde kendini hissettirmiştir. Brezilya piskoposluğunun son konferanslarından birinde ülkede demokratikleşme sürecinin derinleştirilmesi sorunu ortaya atılmış ve Brezilya'nın ekonomik ve sosyal yaşamına halkın katılımının genişletilmesi sorununu tartışmak için tüm katoliklere çağrı yapan bir belgenin kabul edilmesi önerilmiştir. Ülkede toprak-tarım reformunun yapılmasını açıkça savunan kilise, bu tutumunu, hükümetin köyde toprak mülkiyeti yapısını değiştirmeyi kararlaştırması halinde, köydeki tüm toprak mülkiyetini (yaklaşık 180 bin hektar) devletin eline verilmesini önermekle somutlamıştır.

Şili'nin en yeni tarihinde komünistlerle dindarların ezici çoğunluğunu oluşturan katolikler arasındaki ilişkiler, birbirinden tamamiyle farklı politik ortamın yarattığı koşullar nedeniyle iki aşamadan geçmiştir. Salvador Allende'nin devrimci hükümetinin iktidarda bulunduğu yıllarda (1970–1973) bu hükümetin kiliseyle ilişkileri karşılıklı saygıya ve aynı zamanda dindar yığınların başlayan devrimci sürece geniş katılımını sağlama anlayışına dayanıyordu. İkinci aşama, ülkede gaddar bir faşist diktatörlüğün kurulmasıyla bağlıdır. Ancak bu koşullarda bile, tutucuların çeşitli oyunlarına rağmen, özellikle tutucuların da Santiago'da rejim yanlısı bir kardinalin atanmasına tepki göstermesinden sonra, katolik kilisesi antifaşist bir tutum almıştır. Katolik kilisesinin bu tutumu çok kez komünistlerin takdir ve desteğini gördü. Pinochet rejiminden ise, tersine, tutuklama, sürgün ve hatta kimi din adamlarının öldürülmesinden kiliselerin kuşatılması ve bombalanmasına kadar her türlü saldırı ve baskı gördü. Böyle bir ortamda komünistler ve katolikler sürekli temas içinde bulunarak, özgürlük uğrunadaki ortak mücadelede aralarındaki bağları sıkılaştırıyorlar. Bunun parlak bir örneğini yerel parti örgütleriyle kilise dernekleri arasındaki dostça ilişkiler oluşturuyor.

Şili Komünist Partisi kilisenin içişlerine karışılmaması ilkesinden hareket ediyor, devrimci dönüşüm taraftarlarının katolik ve hristiyan yığınlarla karşılıklı anlayış temelinde eylem ve işbirliği yapmalarını kararlılıkla ve açıkça savunuyor. Parti, böyle bir eylem ve işbirliğinin ülkede demokrasinin ve gelecekteki devrimci dönüşümlerin ayırdedici bir çizgisi olması için elinden gelen her şeyi yapıyor. (16)

Kıtanın en eski diktatörlük rejiminin hüküm sürdüğü *Paraguay*'da da kilisenin, geniş halk yığınlarının tavır ve tutumlarını giderek daha büyük ölçüde dikkate almaya başladığı gözleniyor. Bu eğilimin kilise hiyerarşi-

(15) Yerel hristiyan dernekleri hakkında daha ayrıntılı bilgi için bak: BSS dergisi, 1986, sayı 3, sayfa 64–65. (Not Red.)

(16) Daha ayrıntılı bilgi için bak: Antifaşist savaşım ve Şili katolikleri. BSS dergisi 1984, sayı 9. (Not Red.)

sinin üst düzey temsilcilerini de sarmış olması, düne kadar diktatörlük rejiminin başlıca dayanaklarından biri olan Paraguay piskoposluğunda meydana gelen ciddi değişikliği yansıtan bir olgudur. Başpiskopos İsmael Rolon tüm vazılarında Strossner'in zorbalık düzenini eleştiriyor. Geçen yıl Asuncion sokaklarında din adamları ve rahibeler bir yürüyüş düzenleyerek barış çağrısında bulundular. Yoksulluk içinde kıvranan insanlar için özgürlük ve adalet istediler. Gösteriye katılanlar, rejimin köylülere karşı uyguladığı baskıları, tımandırıldığı kanlı saldırı operasyonlarını yerdiler. Komünistlerle ve tüm demokratik güçlerle diyalog, iş ve eylem birliği yapılmasının zorunlu olduğu fikri katolik din adamları arasında, dindar yığınlar içinde giderek daha fazla taraftar buluyor.

Paraguay Komünist Partisi sömürden, baskı ve yoksulluktan kurtulma amacı etrafında birleşebilmek için dindar emekçilerle ateistler arasında yeteri kadar ortak çıkarların bulunduğu kanısındadır. Kiliseye gelince, o da «... piskoposları ve yerel kilise yönetimlerini yıkıcı eylemlere ortak olmakla suçlayan diktatörlüğe giderek artan ölçüde karşıkoymaktadır.»⁽¹⁷⁾

Bolivya, pek çok dini akımın bulunduğu, ancak katolik kilisesinin etkisinin ağır bastığı bir ülkedir. İkinci Vatikan Katedrali'nden (1962–1965) sonra, kilise hiyerarşisinin kimi çevrelerinde eski gerici anlayışların egemen olmasına karşın, bazı olumlu değişiklikler belirmiştir. Bu değişiklikler, örneğin emekçilerin sosyal ekonomik durumu, insan hakları, demokrasi, dindarlara sürekli saldırılar düzenleyen ve işi din adamlarının öldürülmesine kadar vardırıan diktatörlük rejimine karşıkoyma gibi sorunlarda kendini göstermiştir. Bu yeni olgular ve kurtuluş teolojisinin uyandırdığı yankılar komünistlerle hristiyanlar arasında diyalog için, ulusal çıkarları ve halk yığınlarının istemlerini savunmak amacıyla onların birlikte hareket edebilmeleri için çok daha geniş olanaklar yaratmıştır. Bir süre önce Bolivya kilisesi ülkenin temel sorunlarına ilişkin kendi tutumunu çok daha kesin ve belirgin bir biçimde saptadı.

Birincisi, Bolivya kilisesi, hükümetin başta maden işletmeleri olmak üzere, bir dizi işletmeyi özelleştirme ve kimilerini de kapatma politikasını protesto etmek amacıyla ülkenin en büyük maden ocakları olan «Siglo XX» ve «Catavi»de topluca açlık grevine giden maden işçileriyle resmi makamlar arasında arabuluculuk yaptı. İkincisi, kilise yönetiminin de desteğiyle Bolivya Katolik Asamblesi, Birleşik Amerika'nın uyuşturucu kaçakçılırla savaş adı altında Bolivya'ya 14 Temmuz 1986 tarihinde özel askeri birliklerle indirme yapmasını sert bir dille kınadı ve bu operasyonu ulusal egemenliği açıkça çiğneme eylemi olarak niteledi. Üçüncüsü, piskoposluk, yayınladığı bir belgede dış borcu «ahlakdışı» olarak ilan etti ve dış borç ödemelerinin durdurulmasını hristiyanlık açısından ve sorunun sosyal, politik ve insancıl yönleri bakımından tamamen haklı bir davranış

(17) Adelante, April 30, 1986, p. 4.

olduğunu belirtti. ⁽¹⁸⁾ Uluslararası Para Fonu-İMF'yi kastederek piskoposlar «belli uluslararası kuruluşlar»ın Bolivya'ya kendi planlarını dayattıklarını ve bunların uygulanmasının tüm ağırlığının en yoksul halk kesimlerinin omuzlarına yüklendiğini belirtiyorlar.

Peru'da katolik kilisesinin durumu, tutucu ve hatta gerici akımların yanısıra yenilenmeden yana etkin çevrelerin de bulunmasıyla niteleniyor. Kurtuluş teolojisinin yaratıcılarından biri olan din adamı ve ilahiyet bilgini Gustavo Gutierrez'in görüş ve ideleri yenilikçi çevreler için bir esin kaynağı oldu. Örneğin daha 1971 yılında Peru piskoposluğu sosyalizmin üstünlüklerini kabullendi, ancak 80'li yılların ortalarında bu piskoposluk içinde yenilenme karşıtları yeniden çoğunluk oluşturdu. ⁽¹⁹⁾ Gutierrez ve taraftarları, toplumsal gelişmenin öğretisi olarak Marksizme büyük bir değer biçiyorlar ve kendi teoloji anlayışlarında kimi Marksist kavramlardan yararlanıyorlar.

Ülkenin ikinci büyük sol cephesini oluşturan ve Peru Komünist Partisi'nin katıldığı Sol Güçlerin Birliği (SGB)'nin hristiyanlarla Marksistlerin işbirliğini pratikte gerçekleştirmesi örnek bir olgudur. Bu cephenin lideri ve Lima Belediye Başkanı Alfonso Barrantes kendini «hristiyan Marksisti» diye tanıtıyor. Barrantes, SGB çerçevesinde yerel hristiyan dernekleri ve topluluklarıyla, özellikle kurtuluş teolojisi taraftarlarıyla temas ve işbirliğini sürdürmek ve derinleştirmek için elden gelen çabayı harcıyor ve spekülatif ilâhiyattan farklı olarak kurtuluş teolojisinin Peru'daki yürekler acısı gerçeklerden kaynaklandığı ve bu gerçeklere derin kökler saldığını belirtiyor.

Peru köylülerinin olağanüstü ağır durumu ülkenin en önemli sorunlarının başında geliyor. Tanrı tarafından bile unutulmuş olan dağ köylülerin feci durumu, kentlere boğaz tokluğuna çalışmak için inenlerin vahşice sömürülmesi, açlık ve sefalet, insanlıkdışı yaşam koşulları, bütün bunlar kitlelerin dini inançlarını etkiliyor ve dindarları sosyalizmin ülkülerini adım adım benimsemeye iten gerçekler oluyor. Peru'daki yenilikçi akımlara ve harekete geçmiş bulunan dindar yığınlara Küba ve Nikaragua devrimlerinin deneyimi ve onların titizlikle uyguladıkları dindar ve Marksist emekçilerin sıkı bağlaşıklık politikası önemli etki yapıyor.

Ekvador komünistleri de böyle bir eylem birliğini yalnızca olanaklı değil, aynı zamanda gerekli sayıyorlar. Ekvador Komünist Partisi (EKP)'nin 1981'de yapılan 10. Kongresi'nde kabul edilen politik belgede şöyle deniyor: «Partimiz tarafından belirlenen stratejik doğrultu, sosyalist yönelimli kurtuluş devrimini için mücadeleden tüm antiemperyalist, demokratik ve yurtsever güçlerin birleşmesini gerekli kılıyor... İlerici konumlarda yer

⁽¹⁸⁾ Bak: «Granma», 14 Subat 1986.

⁽¹⁹⁾ Bak: Informe Latinoamericano, 7 Ağustos 1986.

alan . . . etkili katolik gruplarla birlikte hareket etmek, ortak eylemlere gitmek için elverişli koşullar vardır.»⁽²⁰⁾

Ülkedeki kızıldereci emekçileri bilinçlendirmede «halk kiliseleri» adındaki akımın girişimleri önemli bir rol oynamıştır. Halk kiliseleri, radyo yayınlarından yararlanarak, ülkede radyo okulları ağı oluşturdu. Latin Amerika'da geniş bir saygınlığa sahip olan Riobamba eyaletinin eski piskoposlarından Leonidas Proano, böyle bir faaliyetin baş girişimcisi oldu. Gericilik, Proano'yu defalarca «komünist»likle suçlamaya kalkıştı. 1973'te Vatikan, bu başpapaz hakkında özel bir «yoklama» yaptırdı, 1976'da ise «yıkıcı faaliyette» bulunma gerekçesiyle tutuklandı. «Kızılderecililerin Piskoposu» ve taraftarları katolik yığımlar üzerindeki antikomünizmin etkisinin kırılmasına, Ekvador işçi ve köylülerinde kendi kurtuluşları için mücadele eden Latin Amerika'nın öteki halklarıyla dayanışma ruhunun uyanmasına önemli ölçüde katkıda bulundu.

Sağcı çevreler Papa İkinci Paul'ün 1985'te Ekvador'a yaptığı ziyareti kendi konularını güçlendirmek için kullanmaya yeltendiler. Bu çevreler, toplumsal dönüşümler için mücadelede emekçilerin birlik içinde olmaları görüşüne açıkça karşı çıktılar. Ancak sağcıların bu tertipleri boşa çıkarıldı. Başkent sokaklarını ve meydenlarını dolduran ve başkente giden yolları tutan yüzbinlerce kızıldereci kilisenin fakirlerden ve yoksullardan yana bir tutum almasını istediler. Ekvador Komünist Partisi'nin (EKP) merkez yayın organı «El Pueblo» gazetesi o günlerde şunları yazıyordu: «Biz komünistleri, sık sık dindarların düşmanı olmakla suçlamaktadırlar. Bu, düpedüz yalandır. Biz, dinin ve dini inançların halkın kendi çıkarları uğrunda verdiği mücadeleyi boğmaya, halkın mücadele azmini kırmaya çalışan egemen sınıflar tarafından kullanılmasına karşıyız. Biz, kendi ekonomik ve sosyal hakları için mücadele eden, savaşa ve silahlanma yarışına karşı çıkan komünistlerin ve hristiyanların birleşebileceğine ve işbirliği yapacaklarına kesinlikle inanıyoruz . . .»⁽²¹⁾

Ekvador katoliklerinin bir kesimi, komünistlerin bağlaştığı olan Sol Hristiyanların Devrimci Hareketi adındaki politik kuruluşta birleşmiş bulunuyor. Dindarların önemli bir bölümü seçimlerde EKP ve sosyalistlere oy veriyor. Ve son seçimlerde başpapaz Leonidas Proano'nun şimdi yaşadığı ve çalıştığı Chimborazo eyaletinde kazanan tüm adayların komünistler ve sosyalist olması, elbette bir rastlantı değildir.

Kolombiya'da katoliklik sırf dini alanda değil, aynı zamanda devlet yönetimi düzeyinde de önemli bir rol oynuyor, zira bu ülke ile Vatikan arasında bağlanmış bir sözleşme («concordat»⁽²²⁾) yürürlükte bulunuyor.

⁽²⁰⁾ Resolucion politica del X Congreso del Partido Comunista del Ecuador. Guayaquil, 1982, p. 16, 17.

⁽²¹⁾ «El Pueblo», 1-7 Şubat 1985, S. 3.

⁽²²⁾ «Concordat», Vatikan ile herhangi bir devlet arasında katolik kilisesinin durumu, hakları ve ayrıcalıklarıyla ilgili olarak bağlanan sözleşme. (Not Red.)

Üstelik söz konusu sözleşme, İspanya ve Portekiz gibi öteden beri katolik olan ülkelerde bağlanmış «concordat»lara kıyasla birçok bakımdan daha katı ve tutucu bir ruh taşıyor.

Kolombiya katolik kilisesinin yapısında şu üç ana akım içinde kilise hiyerarşisinin kimi temsilcileri, kötü ünlü ulusal güvenlik doktrinine sıkı sıkıya bağlı olan askeri papazlar kurumu ve aynı zamanda tutucu din adamları yer alıyor. Kolombiya'da, görüşleri geniş ölçüde propaganda edilen kara ünlü papaz Lefelvre gibi koyu gericilerin bu ülkede epey taraftarları bulunuyor. Bunların pekçoğu «Opus Dei»⁽²³⁾ ile doğrudan bağlıdır. İkincisi, tutucu-reformist akımdır ve çoğunluğu oluşturmaktadır. Açık ya da üstü örtülü biçimde yenilenme taraftarlarına karşı çıkan bu akım, kurtuluş teolojisinin yaygınlaşması yolu üzerinde başlıca engeli oluşturmuyor. «İlimli» reformistler, Federal Almanya'daki çeşitli hristiyan «vakıfları»nın mali yardımına dayanarak, kurtuluş teolojisini dindar yığınların gözünden düşürme ödevini üstlenmiş bulunuyorlar. Ve üçüncüsü, gerçek yenilenme taraftarlarının oluşturduğu akımdır. Sol güçlere en yakın olan bu akım kurtuluş teolojisinin en radikal görüşlerine sahip çıkıyor. Halkın silahlı savaşımına doğrudan katılan bir grup din adamı da dahil, bu akım içinde yer alanlar, kendi eylemleriyle ilerici ardıcıl ve çoğu kez de devrimci konumlara geliyorlar.

Kolombiya kilisesinde çoğunluğu tutucu-reformist unsurlar oluşturuyor. Kurtuluş teolojisine karşı olan ve antikomünizmle sürekli beslenen bu çoğunluk bugün, ülkedeki gerilla hareketini ve «yıkıcı eylemlerin kökünü» sırf silah gücüyle «kazınamayacağını» itiraf ediyor. Bu nedenle bu akım toprak reformunun yapılmasını, halka barışçı bir yaşam, istihdam, öğrenim hakkı, konut, kamu hizmetleri sağlayabilecek başka önlemlerin gerçekleştirilmesini öneriyor.

Kolombiya komünistleri, değişiklik isteyen ve dönüşümlerden yana olan tüm güçler arasında birliğin değişik temelde, yani amaçların, geçici de olsa, birbirine uygun düştüğü dönemlerde uyumlu eylemlerden başlayarak, yaşamın ortaya koyduğu somut sorunlar etrafında sağlanan her yakınlaşmadan yararlanmak suretiyle uzun vadeli görevleri yerine getirmek için ortak mücadeleye kadar uzanan temelde sağlanabileceği görülmüştür. Bu görüşten hareketle Kolombiya Komünist Partisi (KKP), ateşkes anlaşmasının⁽²⁴⁾ sürmesinde, Kolombiya'da halk iktidarının kurulmasına ve ülkenin ileri bir demokrasiye yönelmesine yol açacak olan

(23) «Opus Dei», daha 1928'de «komünizme karşı yeni haçlı seferleri düzenlemek» amacıyla oluşturulan politik-dini bir kuruluştur. (Not Red.)

(24) Burada sözü edilen ateşkes anlaşması 28 Mayıs 1984 tarihinde Kolombiya hükümeti ile gerilla birlikleri arasında imzalanmıştır. Komünistler, söz konusu anlaşmayı ülkenin demokratikleşmesi yolunda atılan ilk adım olarak değerlendiriyorlar. (Not Red.)

sosyal ve politik dönüşümlerin gerçekleştirilmesinde çıkarı olan herkesle ve olanaklı olduğu her yere ortak bir dil bulmak için çaba harcıyor.

Venezüela'nın politik yaşamı Kolombiya'dakinden çok farklıdır. Bu ülkede laiklik gelenekleri oldukça köklü ve güçlüdür. Devlet işlerinin kilise işlerinden tamamıyla ayrılmış olması, bu ülkeye özgü bir olgudur ve bu olgu yarımyüzyıl aşkın bir tarihe sahiptir. Evlenme, boşanma, eğitim-öğretim vb. devletin kontrolü altındadır ve bu gerçekler hiç bir katolik tarafından tartışma konusu yapılmamaktadır. Venezuela halkı katolik dinine «kendine özgü bir tutumla», yani her türlü fanatizmden uzak bir anlayışla bağlıdır. Dini inanç konularında Venezüelalılar son derece yüksek bir hoşgörüyü sahiptirler ve bu da, partinin dindarlarla politik ve ideolojik çalışmalar yürütebilmesi için geniş olanaklar sağlamaktadır.

Venezüela Komünist Partisi (VKP), katolik kilisesiyle karşılıklı saygı temelinde ve her türlü suçlamalardan uzak ilişkiler kurmuş bulunuyor. Kimi kilise çevreleriyle sürdürülen bu tür temaslar çok iyi olarak değerlendirilebilir. Ve burada yalnızca kilisenin kurtuluş teolojisine bağlı kesimi, yani «isyancı» ve yenilikçi kesim değil, aynı zamanda yeni görüşlerden pek fazla etkilenmeyen, ancak Venezüela katolik dininin liberal geleneklerine bağlı kalan din adamları da sözkonusudur.

Bu nedenledir ki VKP, sözü edilen dindar çevreler ve din adamlarıyla somut sorunlara yapılan ve sürdürülen işbirliğine yüksek bir değer biçmektedir. Halkın çıkarlarını ön plana çıkaran ve bunlar için mücadele veren parti kiliseye karşı her türlü üstü kaplı manevraları reddetmekte ve kilise hakkında demagojik açıklamaları yermektedir. Komünistlerin materyalist anlayışları ve ateist olmaları Marksist düşüncelerin Venezüela işçi hareketi içinde yayılmasının önünde aşılabilir bir engel oluşturmamakta ve tüm demokratik güçlerle geniş ittifak politikasını engellemektedir. VKP'nin Ekim 1985'te yapılan 7. Kongresi böyle bir doğrultu saptayıp onaylamıştır. Bu doğrultu, son yıllarda ülkeyi baştan aşağı saran ağır bunalımdan çıkışı amaçlamaktadır.

ORTA AMERİKA VE KARAYIP BÖLGESİNDE DURUM

Sosyalist Küba'da Marksistlerle dindarlar arasındaki işbirliği ve bu alanda biriken deneyim, «yuvarlak masa» toplantısına katılanlarda büyük bir ilgi uyandırdı.

60'lı yılların başlarına dek Birleşik Amerika ve Franko İspanyası ile bağlı olan bu ülkedeki katolik kilise hiyerarşisi, o dönemde karşı devrimcileri desteklemiş, Batista hanedanından cellatların ve katillerin hakettikleri cezalara çarptırılmasını açıkça kınamış, toprak reformuna karşı çıkmış, ancak Küba'nın devrimci yönetimi daha o dönemde dindarların inanç ve duygularına saygı gösterecek dayanıklılığın ve soğukkanlılığın parlak

örneklerini sergilemiş, kilise bağlarının tutumu karşısında galeyana gelen halkı yatıştırmıştır. Yeni iktidar, halk düşmanı tutumlarını, ihanetlerini dini gerekçelere sığınarak gizlemeye çalışan kilise temsilcilerinin ve katolik papazların gerçek yüzlerini açığa vurdu. Ancak kilise ve öteki ibadet yerleri hiçbir zaman kapatılmadı ve dini ibadetlerini yerine getirmek isteyenlere engel olunmadı.

Devrimin ilk yıllarında kilisenin gerici çevrelerce tezgahlanan ve körüklenen sert çatışma ve gerinliklerin giderilmesinden sonra kilise, adım adım çoğu kez çelişkili ve ikircimli de olsa, kendini yeni Küba gerçeklerine uydurma sürecine girmiştir. Kilisenin 1969'da Birleşik Amerika'nın Küba ablukasına kesin karşı çıkışı, bu sürecin ilk açık olumlu belirtisi sayılabilir. Protestan kilisesine gelince, oldukça değişik mezheplerden oluşan, farklı yapılarla sahip olan ve sayıları 50'nin üzerinde bulunan bu dini topluluklar daha başından liberal ve ilerici konumlara yönelmiş bulunuyorlardı. Küba Devrimi, kilise kuruluşlarıyla bağlı olmayan, ancak sömürgecilik çağında en yoksul kesimler arasında çok yaygın olan dini tapmalara da saygıyla davranılması gerektiği sorununu ortaya koymuştur.

Böyle bir politika, devrimi savunmak ve geliştirmek için çeşitli güçlerin biraraya gelmesini ve birleşmesini olanaklı kılmıştır ve kendi özdeneymlerinden hareketle bu güçler Markist-Leninist konumlara gelmişlerdir. Küba devriminin bu alandaki deneyimi Latin Amerika'nın bugünkü koşullarında öğretici bir ders niteliğindedir. Küba'nın bugünkü yöneticileri arasında geçmişte katolik ve protestan din adamı olan kişiler, kilise üst yönetiminin ve papazlar heyetinin karanlık dolaplarını açığa çıkarmak amacıyla kurulan «Haçla, vatan için» adlı örgütte yer alan kadınlar da bulunuyor. Küba'da vicdan ve ibadet özgürlüğü Cumhuriyet Anayasasıyla güvence altına alınmıştır. Bu ilkeleri gerçekleştirmek için gerekli maddi koşullar da yaratılıyor.

Nikaragua'da, Somoza diktatörlüğünün alaşağı edilmesinden hemen sonra, katolik kilisesinin üst yönetimi tam takım halinde, Nikaragua koşullarında karşı devrimcilerle sıkı bağı olan muhalefetle ittifak oluşturma yoluna gitmiştir. Managua piskoposu Miguel Obando y Bravo bu güçlerin baş esinlendiricisi olmuş ve bu «hizmetler»inden ötürü kardinalliğe yükseltilmiştir. Piskoposluk, yerel hristiyan topluluklarını ve derneklerini Sandinistlerle işbirliği yaptıkları için sık sık eleştiriyor ve hükümette yer alan din adamlarının, örneğin Dışişleri Bakanı Miguel d'Escoto ve Kültür Bakanı Ernesto Cardenal'in hükümetten çekilmeleri yolunda çağrılar yapıyor. Nikaragua piskoposluğunun bu tutumunu Latin Amerika Piskopos'lar Konferansı ve Vatikan destekliyor.

Bununla ilgili olarak Kolombiya dergilerinden «Solidaridad» şunları yazmıştır: «Papa İkinci Paul»in Nikaragua'ya karşı tutumuyla Küba'ya ilişkin tutumu birbirinin tersi tutumlardır. O. Küba'daki sosyalist devrimi

geri döndürülmez bir olgu olarak kabulleniyor. Ve aynı zamanda böyle bir devrimi gerçekleştirmede kararlı olan Nikaragua halkının bu yöndeki kesin iradesini bir türlü tanımak istemiyor. Bu durumda böyle bir soru ortaya çıkıyor. Papa'nın tutumundaki böyle bir farklılık acaba nereden kaynaklanıyor? Bize öyle geliyor ki, Roma katolik duygularla değil, doğrudan ve tamamıyla politik niyetlerle ... hareket ediyor.»⁽²⁵⁾

Nikaragua'da devlet ile kilise arasındaki ilişkilerin tüm karmaşıklığına rağmen, katolik kilisesi başlarının bu ilişkilerde belirleyici bir rol oynadığı söylenemez. Halk kiliseleri etrafında birleşmiş olan yerel hristiyan toplulukları Cumhuriyeti savunma davasına ve ülkede halktan yana dönüşümlerin gerçekleştirilmesine büyük katkılarda bulunuyorlar, pek çok din adamı devlet kurumlarında ve hata yukarıda belirtildiği hükümette yer alıyor.

Sandinistlerin dini sorunlara ilişkin politikası Nikaragua Cumhurbaşkanı Daniel Ortega tarafından çok açık olarak formüle edilmiş bulunuyor: Devrim, inanç ve dini ibadet özgürlüğünü hiç bir zaman ve hiç bir şekilde kısıtlamamıştır ve kısıtlamayacaktır. Dindarların hiç bir engelle karşılaşmadan her gün dini ibadetlerini özgürce yerine getirmeleri bunun en çarpıcı kanıtıdır. Bununla birlikte Nikaragua lideri şuna da işaret ediyor: «Ancak biz, bu özgürlüğün terörizmi ve karşı devrimci eylemleri haklı göstermek için kullanılmasına asla izin vermeyeceğiz.»⁽²⁶⁾ Nikaragua hükümeti işte bu ilkesel konulardan hareket ederek, bugün kilise hiyerarşisi ve Vatikan'la resmi görüşmeler yürütüyor.

Salvador piskoposluğu genel olarak Amerikancı bir çizgi izliyor ve halk düşmanı Duarte rejimini destekliyor. Buna rağmen, ülkeyi yıkıma uğratan silahlı çatışmalara son vermek için yürütülen diyalog süreci içinde FMNLF-RDE⁽²⁷⁾ politikası kimi piskoplar ve din adamları tarafından anlayışla karşılanıyor. San Salvador başpiskoposu Arturo Rivera y Danas savaşan taraflar arasında adabuluculuk görevini üstlenmiş bulunuyor.

Salvador emekçilerinin örgütsel bakımdan birleşmelerinde, daha 60'lı yıllarda kurulan yerel hristiyan toplulukları önemli bir rol oynadı. 1980'de ise Halk Kiliseleri Koordinasyon Merkezi oluşturuldu. Piskoposluğa bağlı olan bu Merkez, adı geçen topluluklar ile kendilerini «yoksullara hizmet etmeye» adadıklarını ilan eden din adamlarının eylemlerini koordine ediyor. Bunların sözcülüğünü yapan başpiskopos Arnulfo Romero bir ayın

⁽²⁵⁾ «Solidaridad», 1986, № 36, s. 62.

⁽²⁶⁾ «Granma», 7 Temmuz 1968.

⁽²⁷⁾ «Farabundo Marti Ulusal Kurtuluş Cephesi» ((FMNLF) 1980'de Salvador Komünist Partisi'nin silahlı örgütleri de dahil, beş sol gerilla örgütünün askeri-politik birliği olarak kuruldu. «Devrimci Demokratik Cephe (RDF) da 1980'de, çok daha geniş güçlerin politik ittifakı olarak kuruldu. Bu cephe, kukla rejimine karşı olan 100'den fazla politik, sendikal, toplumsal kuruluş ve yığın örgütü yer alıyor. (Not Red.)

sırasında kurşunlanarak katledildi. Romero, düzenlediği dini ayinlerde askerleri halka karşı baskı ve zorbalık yapma yönündeki emirlere uymaya çağırıyordu.

Bugün Salvador'a iki iktidar, yani her geçen günle konumlarını yitiren sömürücülerin eski iktidarı ile ülkenin önemli bir kesimini kendi kontrolünde bulunduran ve etki alanını sürekli genişleten yeni devrimci iktidar çatışıyor. Kurtarılmış bölgelerde eğitim ve öğretim işlerinin, sağlık hizmetlerinin, üretim ve savunma işlerinin örgütlenmesini ve yürütülmesini üstlenen yerel yönetim organları faaliyet gösteriyor. Bu yönetimlere papazlar, rahibeler ve öteki dindar kesimler ve kişiler büyük yardımda bulunuyorlar. Böylece Salvador'da kilise de fiilen bölünmüş durumda. Şunu da belirtelim ki, FMNLF içinde yer alan beş politik örgütten her biri dini inançlara saygı ilkesine titizlikle bağlı kalıyor. Onların denetimi altındaki bütün bölgelerde dindarların kendi dini ibadetlerini yerine getirebilmeleri için bütün koşullar sağlanmıştır. ABD ve Avrupa'daki çeşitli kiliselerin Salvador halkına insancıl yardımlarda bulunmalarını örgütlenme işlerinde ilerici dindar çevreler önemli bir rol oynamışlardır. Bu da ülke sorunlarını çözüme kavuşturma çabalarına önemli bir katkı olmuştur.

Kosta Rika'da epey etkin olan kilise, aşırı tutucu akımın etkisi altında bulunuyor ve egemen sınıfların yarıdakısı orlünü oynuyor. Örneğin, bugün Kostarika kilisesi kardinal Obando y Bravo'nun Nikaragua'da yürüttüğü karşıdevrimci kampanyayı destekliyor, Kosta Rika'daki seçim mücadelesi sırasında ise komünistlere oy verilmemesi, azami ölçüde uysal ve itaatlı olunması çağırılar yaparak gericiğin vurucu gücü olarak ortaya çıkmıştı. Bununla birlikte kilise çevreleri, yığınsal halk eylemleri ve çıkışları karşısında emekçilerle patronlar arasında arabuluculuk işlevini üstleniyor, halkın somut öneri ve istemlerini belli bir anlayışla karşıyorlar.

Kosta Rika Halkının Öncü Partisi din adamlarıyla bu arada kilise üst yönetimleriyle ilişkilere özel bir dikkat veriyor. Zira barış için mücadele, uluslararası dayanışma, insan haklarının savunulması ya da yaşam koşullarının iyileştirilmesinden ve emekçilerin öteki istemlerinden yana çıkan işçi ve köylü yığın örgütlerinin ortak eylemleri söz konusu olduğu zaman örgütlü hristiyanlarla komünistlerin çıkarları birbirine uygun düşüyor.

Honduras'ta din adamlarının sayısı, öteki Latin Amerika ülkelerine kıyasla daha azdır. Örneğin Salvador'da 8 bin kişiye bir din görevlisi düşerken, Honduras'ta 15 bin kişiye bir din görevlisi düşüyor. 60'lı yılların sonunda ve 70'li yılların başında bu ülkede köylülerin toprak reformu istemlerini kararlılıkla destekleyen yerel hristiyan toplulukları geniş bir ağ oluşturdu. Piskopos Nicolas D'Antonio'nun önderliğinde bu toplulukları yönetecek kişilerin yetiştirilmesi amacıyla bir program hazırlandı. Bu, büyük toprak sahipleri tarafından bir «komünist» program ilân edildi.

Çiftlik sahipleri ve ordu birlikleri ilerici din adamlarına ve köylülere karşı açık saldırıya geçtiler. Olancho eyaletine bağlı «Los Horcones»

köyünde 25 Haziran 1975'te «Santa Clara» kilisesine bir ayın sırasında düzenlenen saldırı sonucu çıkan çatışmada, ikisi kadın olmak üzere 12 köylü ile 2 din görevlisi öldürüldü. Bu tür topluluklara önderlik edecek kişilerin radyo yayınları aracılığıyla yetiştirilmesine önyak olanlar, dini nitelikli ulusal kuruluş ve kurumlarda çalışanlar ağır kovuşturmalara uğratıldı, bunların yayınları sıkı sansüre tabi tutuldu. Episkoplar kiliseye yöneltilen bu saldırı ve baskılara sert tepki gösterdiler.

Kilise üst yönetimi genellikle, kurtuluş teolojisinin etkisiyle Honduras katolik dininde beliren yeni eğilimlere karşı çıkıyor ve çoğu kez ülkeyi ve bölgeyi yakından ilgilendiren temel sorunlara gerici konumlardan yaklaşıyor. Aynı zamanda pekçok din görevlisi Nikaragua'ya karşı ilan edilmiş savaşın sürdürüldüğü sınır bölgelerinden göçeden Salvadorlulara ve yerlerinden yurtlarından kovulan Honduraslılara yardım işlerinin örgütlenmesinden ve gerçekleştirilmesinde büyük bir rol oynuyor. Din adamları ayrıca insan hakları, ulusal egemenlik ve barış için mücadele eden halk örgütleriyle işbirliği yapıyorlar. Yerel kiliseler ve buralardaki din görevlileri ülkedeki ekonomik durumun kötüleşmesinin gerçek suçlularını ve Orta Amerika'da barışı tehdit eden tehlikenin asıl kaynağını giderek daha açık görüyorlar. Honduras katolik kilisesinin tabanını oluşturan sıradan dindarların ve din görevlilerinin düşünce ve tutumlarında gözlenen bu değişiklikler kilise hiyerarşisinin görüşlerini etkilemesin olamazdı. Bugün sosyal dönüşümlerin gerekliliğini kavramaya başlayanlar arasında piskoposlar da bulunuyor.

1954'teki ABD müdahalesinden sonra köylü yığınları arasında, özellikle dağlık bölgelerde yaşayanlar arasında yoksulluk ve sefaletin tehlikeli ölçüler aldığı *Guatemala*'da yerel hristiyan topluluklarının oluşması, öteki komşu ülkelere kıyasla çok daha önce başlamıştır. Bunlar, daha 1965-1970 yılları arasındaki dönemde kendi varolma koşullarını iyileştirmek için kooperatifler biçiminde örgütlenmeye yönelmişlerdir. Bugün bu temelde örgütlenmiş olan dindarlar tüm Guatemala halkıyla birlikte baskı, zorbalık ve sömürüye karşı çıkmaktadırlar. Hükümete bağlı silahlı birliklerin, yabancı bir devletin işgal birlikleri gibi, ülkenin iç bölgelerini abluka altına almasından sonra, bu dini topluluklar devrimci harekete fiilen katılmışlardır. Bu topluluklarda örgütlenmiş olan kişilerin sayısı 1.500 ile 1.800 arasında değişmektedir. Bu topluluklar kendi toplantılarında silahlı eylemlere katılma sorununu çözmekte ve kimlerin silah elde savaşaçağını, kimlerin ise kır işlerinde çalışacağına genel oylama sonucu belirlemektedirler.

Bütün bunlar ülkedeki dindar güçler arasında genel bir kutuplaşmaya yol açmıştır. Gericilik, «Opus Dei», çeşitli hristiyan «eğitim kursları» ve antikomünist mezhepler gibi, artık silinip gitmiş olan sağ kuruluşları canlandırmak ve güçlendirmek için bir dizi önlemler almaktadır. Hatta son dönemin diktatörlerinden Efraim Rios Montt, bu işte öylesine ileriye git-

miştir ki, ABD'deki köktencilere benzeri, kendi «özel kilise»sini kurmuştur. Bununla ikili bir amaç güdülmüştür: «Bir yandan devrimci eğilimli dindarların arasına sızmak, öte yandan da baskı ve zorbalığı destekleyip bunları haklı çıkarmak.

Aynı zamanda Guatemala piskoposluğu kendi itibarını tümüyle yitirmek için, son zamanlarda gericiliğin son derece nafoş davranışlarını ve gaddarlıklarını kınamak zorunda kalmıştır. Örneğin Guatemala başpiskoposu Prospero Penados del Barrio, ülkenin orta ve Kuzeybatı bölgelerinde yaşayan yerli halkın yığınsal bir biçimde kısırlaştırılmasına ilişkin programı desteklediği için ABD hükümetini sert bir dille eleştirmiştir. ⁽²⁸⁾

*Dominik Cumhuriyeti'*nde katolik kilisesi son zamanlarda ülkedeki hemen hemen tüm sağ politik örgütlerden farklı olarak, halk yığınlarının kimi istemlerini, özellikle şeker sanayinde ve tarım sektöründe çalışan emekçilerin ağır duruma ilişkin istemleri desteklemiş, komşu Haiti halkının verdiği ulusal kurtuluş mücadelesinden yana bir tutum takınmıştır. Dominik Piskoposlar Konferansı, Haiti'de diktatör Duvalier'in alaşağı edilmesinde Haiti katolik kilisesinin oynadığı olumlu rolden duyduğu memnuniyeti dile getirmiş, Dominik şeker fabrikalarındaki Haitili mevsim işçilerinin, olağanüstü ağır çalışma koşullarına ve köle gibi çalıştırılmalarına başkaldırmalarını onaylamış, Haiti halkının kendi yazgısını özgürce belirleme hakkından yana çıkmıştır. Piskoposlar Konferansı ayrıca toprak reformunun gerçekleştirilmesi için devletin mülkiyetindeki topraklarla boş arazilerin topraksız ve aztopraklı köylülere dağıtılmasını önermiştir.

Dominik Komünist Partisi (DKP) kilise hiyerarşisinin bu tutumunu selamlamış ve piskoposluğun bu önerisinin, özellikle toprak konusundaki önerisinin sınırlı olduğunu işaret etmekle birlikte, bu öneriyi desteklediğini belirtmiştir. DKP, katolik kilisesi yönetiminin zamanın istemlerine uygun düşen «yeni bir davranış tarzını ve yeni bir yaklaşımı» ⁽²⁹⁾ benimsemeye başladığı olgusunu özellikle vurgulamıştır.

*Panama ve Meksika'*da da, Orta Amerika cumhuriyetlerinde oluşmuş bulunan duruma benzer olaylar genel hatlarıyla tekrarlanmaktadır. Bu iki ülkede de kilise yönetimleri halkı yakından ilgilendiren yakıcı sorunlar, hristiyan toplulukları ve yerel kiliselerin halkın en yoksul kesimleriyle giderek daha sıkı ve daha aktif işbirliği yapmalarına artık gözünü kapamazdı. Bu konuda iki örnekle yetineceğiz: Meksika piskoposluğu, dış borç ödemelerinin dondurulmasını ülkeyi büyük bir felâketten kurtarmanın tek çıkar yolu ve yöntemi olduğunu bildirisi. Panama kilisesi ise, toplumsal dönüşümlerden yana çıkan herkese «komünist» damgası vuranları sert bir dille eleştirmektedir.

⁽²⁸⁾ Bak: «Granma», 28 Ağustos 1985.

⁽²⁹⁾ Bak: Hablan Los Comunistas, № 371, s. 4.

Karayip bölgesinin İngilizce konuşulan ülkelerinde dihi panorama çok daha renkli bir tablo oluşturmaktadır. Bu ülkelerde Hristiyanlık ağırlıklı olmakla birlikte, Protestan ve Anglikan Kilisesi belirleyici bir rol oynamaktadır. Oysa Latin Amerika ülkelerinde, yukarıda da belirtildiği gibi, Katolik Kilisesi egemen durumdadır. Ayrıca Karayip bölgesinde animist tapınmalar, Asya (Doğu) tipi dini akımlar ve İslam dini de oldukça yaygındır. Bütün bu farklar, Amerika'nın kültürel ve tarihsel gelişmesindeki «Roma» cılığın ve «Anglo-Sakson» culuğun yarattığı sonuçlardan ileri gelmektedir. «Yuvarlak masa» toplantısında ele alınan sorunlar Karayip bölgesinin İngilizce konuşan halklar ve topluluklarını da yakından ilgilendirmektedir. Çünkü, genel olarak iç çelişkiler ve özel olarak da Kurtuluş Teolojisi Hristiyan dininin bütün mezheplerine özgü bir şeydir.

Jamayka komünistleri dindarlarla ilişkilerde şu temel ilkeyi kılavuz edinmişlerdir: Baş düşman emperyalizmi ve yerli gericiyi yalıtılmak! Bu temel ilkedен hareketle komünistler savaşa karşı mücadelede ve ülkenin ivedi sorunlarına çözüm bulmada dindarların tüm demokrat kesimleriyle işbirliği bağlarını güçlendiriyorlar. Pek çok demokrat dindar *Jamayka Barış Komitesi*'nin çalışmalarına ve Karayip Kiliseler Konferansı ile birlikte barış güçlerinin düzenlediği seminere katılıyor. Sözkonusu seminere ülkedeki tüm politik akımlardan, 30 demokratik ve meslek örgütünden, 10 değişik kiliseden temsilciler katıldı. Böyle bir katılım *Jamayka Barış Komitesi*'nin yürüttüğü faaliyetlerin gerçekten ulusal boyutlarda olduğunu gösteriyor.

Guyana Kilisesi, özellikle Katolik Kilisesi Britanya Krallığından ayrılmak için bağımsızlık mücadelesinin verildiği dönemde, antikomünizmin borazanlığını yaparak ve sömürgecilik sisteminin yarıdakçılığını üstlenerek olumsuz bir rol oynadı. Ancak şimdi, bağımsızlığın kazanılmasından 20 yıl sonra, din adamlarının tutumunda kimi değişiklikler gözleniyor: Kilise üst yönetimi, Aralık 1985 genel seçimlerinde yapılan sahtekarlıkları kesin bir dille kınadı. Ve bu tutumlarından ötürü Katolik ve Anglikan Kilise hiyerarşisinin temsilcileri resmi makamların kovuşturma ve tehditleriyle karşılaştı. Dindar çevreler bugün insan haklarının hükümet tarafından ayaklar altına alınmasına karşı çıkıyorlar. Bütün bunlar *Güyanada* gerçek demokrasiyi kazanmak için komünistlerle dindarlar arasında diyalog ve işbirliği olanaklarını daha da genişletiyor.

«Yuvarlak masa» toplantısı çerçevesindeki tartışmalar sonucunda genel hatlarıyla belirlenen Orta Amerika bölgesindeki dini durumla ilgili genel değerlendirmeyi tamamlarken şunu da hatırlatmak yerinde olur: Piskoposluk Bölge Sekreterliği Genel Kurulunda kabul edilen «Din Görevlilerinin Orta Amerika'da İnsanın Durumuna İlişkin Görüşü» başlıklı belgede sefalet, devlet baskısı ve ekonomik gerikalmışlık bölge halklarının karşı karşıya geldikleri başlıca felaketler olarak nitelenmiştir. Belgede ayrıca, bölge ekonomisinin uluslararası semayeye aşırı ölçüde bağımlı

olduğu, uluslararası sermayenin bu bölge halklarının yazgısıyla istediği gibi ve acımasızca oynadığı ve hatta bu halkları kendi sorunlarını çözme olanaklarından yoksun bıraktığı belirtilmiştir. Uluslararası Para Fonu (IMF)'nin talan ve soygun politikası sert bir dille eleştirilmiştir. Genel Kurul çalışmalarına katılan Salvador Başpiskoposu Rivera y Damas ve Guatemala Başpiskoposu Penados del Barrio tüm dindarları ABD'nin Orta Amerika ülkelerine müdahalede bulunmaması için dua etmeye çağırmıştır. ⁽³⁰⁾

Kilise, dindarlar ve sol güçler arasındaki ilişkilere böylesi genel bir bakış bile şunu gösteriyor: Milyonlarca insanın yokluk ve yoksulluk içinde çırpındığı Latin Amerika ve Karayip bölgesinde demokratikleşme sürecini tahkim etme yönündeki çabalar bugün kilisenin sağduyulu, uzak görüşlü çevrelerinde ve hatta kilise yönetiminin yarı ayrı temsilcileri arasında giderek daha büyük bir destek buluyor. Bu da, komünistlerle dindarlar arasında diyalog ve işbirliği olanaklarını nesnel olarak genişletiyor ve bunları daha üst düzeye çıkarıyor. Aynı zamanda bu yeni olanaklar kardeş partilerin, barış, bağımsızlık ve sosyal ilerlemeden yana olan öteki devrimci ve demokratik güçlerin önüne yeni istemler ve ödevler koyuyor.

⁽³⁰⁾ Bak: Cono Sur Press, 6 Aralık 1984.

Ekonomi politik açısından işçi sınıfının çevre politikası

HERMANN BÖMER

Ekonomi Bilimleri Doktoru Dortmund Üniversitesi

Federal Almanya Cumhuriyeti'nde bol miktarda kimya fabrikası ve askersel tesis vardır. Enerji tüketimi oldukça yüksektir. Çok sayıda otomobil vardır. Yoğun bir otoyol şebekesi vardır ve entansif uygulanır. Bunun sonucunda doğaya zarar verilmektedir. Dolayısıyla Federal Almanya'da uzun zamandan beri çevre hareketinin bulunması bir tesadüf değildir.

Çevre hareketi başlangıçta çeşitli yerel «çevre skandalları» ile meşgul oldu. Ama 60'lı yılların sonunda ve 70'li yılların başında çevreciler yeni yeni sorunlarla karşı karşıya geldiler. Bunun sebebi işgücünün yenilenmesi koşullarının kötüleşmesi, insanların yaşam tarzlarının, zamanlarını değerlendirmenin ve dinlenmenin düzeyinin düşmesi idi. Söz konusu sorunlar çöp depolarının ve zararlı üretim artıklarının birdenbire ortaya çıkıp hızla artması ve akarsuların, havanın kirlenmesi ve taşıt araçlarının yaptıkları gürültünün fazlalaşmasıydı. Yol şebekesinin çok geniş boyutlarda yaygınlaşması tarımdaki sorunları artırdı ve yeni nükleer enerji santrallerinin kurulması radyoaktif kirlenme tehlikesini yükseltti. Son yıllarda çevreciler NATO talimleri, atış alanları, askerlere ayrılan yeni alanlar, alçaktan uçan uçakların çıkarttıkları gürültü gibi askersel faaliyetlerin çevrede yol açtığı sonuçlara daha fazla eğildiler.

Çevreyi savunma hareketi kısa zamanda büyük bir güç haline geldi. Ama bu hareketin politik ve toplumsal dayanakları ve teorik çizgisi türdeş değildir. Komünistler çevreye değgin konuları irdelerken çevre hareketinin Marksist olmayan bileşenlerinin gerçekçi bilimsel araştırmalarını ve girişimlerini değerlendirmeye ve bunun yanısıra kendi stratejilerini oluşturmaya çalışıyorlar. Alman Komünist Partisi (DKP) çevre sorunlarını ve doğanın dengesinin gittikçe artan bir ölçüde bozulmasının yarattığı çelişkileri incelerken Marksizm-Leninizm klasiklerinin görüşlerini temel

1947'de doğan Hermann Bömer, AKP Ruhr-Westfalya Bölge Komitesi üyesidir, ekonomi bilimleri doktorudur, Dortmund Üniversitesi Akademik Konseyi üyesidir. Hermann Bömer «Tehdit Eden Felaket. İnsanlığın Global Sorunları» adlı kitabın ve ayrıca ekonomi, çevre ve sınıf mücadelesi konularındaki başka yayınların da yazarıdır.

alıyor ve bu önemli konularda Marksistlerin yaptıkları uluslararası toplantılar sonucunda yayınlanan belgeleri gözönünde tutuyor.

DOĞAL ORTAMI YENİDEN OLUŞTURMANIN ZORUNLULUĞU

Çevre sorunlarının ekonomik ve politik irdelenmesinden işçi sınıfı ne gibi dersler çıkartabilir? Bu dersleri şöyle özetleyebiliriz: (1)

İnsanın doğal çevrede yürüttüğü üretim faaliyetleri kaçınılmazlıkla suların, toprağın ve havanın temizliğini bozar. Toprağın kirlenmesi bunların arasında uzun erimde en tehlikeli olanıdır.

Kapitalizm üretici güçlerde çok hissedilir bir yükselme sağladı. Ama bu, emekçilerin sömürülmesi ve doğaya karşı insafsızca davranılması ile sağlandı. Gözü dönmüş kar yarışı ve amansız rekabet işgücünün ve doğal kaynakların israf edilmesine yol açtı. Sermaye elinin altında bol miktarda işgücü bulunduğu ve büyük toplumsal emek harcamaları yapmadan doğal kaynakları kullanabildiği sürece bu olanakları vurdum duymazlıkla çarçur eder.

Tekellerin bencil çıkarları teknik ilerlemenin yönünün çarpıtılmasına yol açıyor. Çünkü, hammadde işleme teknolojilerindeki gelişme bugün üretim artıklarını zararsız hale getiren araçların kullanımındaki gelişmeyi aşmış durumdadır. (2)

Örgütlü işçi sınıfının bir bütün olarak, «işgücü satışı» koşullarını daha iyi duruma getirmek için verdiği kavgayı kapitalist sömürüyü önemli ölçülerde sınırlıyor. Özellikle kapitalist sömürünün en sert ve vahşi biçimlerini sınırlıyor ve bunun yanı sıra kapitalistleri, işleme teknolojilerini daha iyi bir duruma getirmeye zorluyor. Doğa ise insanlar gibi değildir, kendisini savunamaz. Ama Engels'in dediği gibi, bizden intikam alabilir. (3) Teknik kazanımların hesapsızca kullanılması doğal yaşam koşullarının kötüleşmesine, hatta insanların varlığının tehlikeye girmesine bile yol açabiliyor.

Bugün FAC'nin ve daha genel olarak bütün sanayileşmiş ülkelerin içinde buldukları entansif genişletilmiş yeniden üretim ve bilimsel-teknik devrim evresinde toplumsal ilerleme doğal kaynakların elde edilmesi konusunda da ilerlenmesini gerekli kılıyor. Ekonominin gelişmesini sağlayan ekstansif faktörler tükeniyor. Bunların sürdürülmeye çalışılması çevrenin yeniden oluşturulmasını sürekli daha güçleştirecektir. İnsanların büyük çoğunluğunun refahı ancak niteliksel olarak sağlanabilir. İnsan-

(1) FAC'nde bu konuda yayınlananlar arasında Edgar Gaertner «Arbeiterklasse und Ökologie» (Frankfurt/Main, 1979) belirtmek gerekiyor.

(2) Umweltgestaltung und Ökonomie der Naturressourcen. Autorenkollektiv (Yöneten: H. Roos, S. Streidel), Berlin, 1979.

(3) K. Marks ve F. Engels, Yapıtlar, c. 20, s. 495-496 (Rusça, «Maymunun insana dönüşmesi sürecinde emeğin rolü'nden).

ların hizmetine sunulan maddi zenginliklerin ve hizmetlerin artması bu işte kullanılan doğal kaynak miktarının azaltılmasıyla koşut olarak gitemelidir. Bu hedefe ulaşmanın ana koşulu ise bir yandan yeni teknolojiler kullanmak bir yandan da halkın çıkarlarına uyan bir toplumsal düzen kurmaktır.

Teorik açıdan, bu yeni tip toplumsal ve çevresel ilerleme ancak maddi zenginlik üretiminin yükselmesi ve doğal kaynakların daha az tüketilmesi arasındaki ilişkileri temel alan kategorilerden yola çıkarak kavranabilir. (1)

Ekonomi politikteki «toplumsal zenginlik» kavramının somut tarihsel içeriği vardır. Günümüzde bu kavram kişilerin sağlığının ve alışveriş için çevrelerin korunması için gerekli koşulları da içine almaktadır. Böyle amaçlar için harcanan emek ise işçi sınıfının ve öteki antitekel katmanların çıkarıdır.

İşçi sınıfı toplumsal zenginliklerin daha az masrafla en rasyonel şekilde üretildiği bir ekonomik sistem arzulanıyor. Ekonominin bu şekilde düzenlenmesi ise çeşitli sektörlerin ve bu arada bilim ve teknolojinin dengeli bir atılım göstermesini gerektiriyor. Böylesi bir ekonomi düzeni bir yandan kullanım değerleri imal etmek için varolan kaynakların kullanılmasını bir yandan da doğanın potansiyelinden tasarruf etmeyi, hatta bu potansiyeli artırmayı olanaklı kılar.

Maddi zenginlik üretimi için harcanan emek ile çevrenin korunması için harcanan emek arasında somut tarihsel oranlarda denge kurulup bu dengenin korunması konusunda, birbirinden temelden ayrılan iki yol vardır. Bu yollardan birincisi bütün toplum çapında *uzun erimli bir planlamayı* uygulamaya koymaktır. Sosyalizm bu konuda bütün olanakları sunmaktadır. Bu olanaklardan etkili bir şekilde yararlanılması planlanmanın kalitesine, üretim kapasitelerine, çevre sorunları konusundaki bilinç düzeyine ve diğer bazı faktörlere bağlıdır. İkinci yol ise *ekonomik ve çevresel bunalım yoludur*.

Kapitalizmde ekonomik bunalımlar, oluşmuş olan oranları yeniden düzenlemenin ve toplumsal emeği ekonominin değişik dalları arasında yeniden paylaşımın «şiddete başvuran biçimi» olarak devreye girerler.

(1) Enerji politikası sonusundaki güncel sorunlarda şu kategorileri birbirinden kesinlikle ayırd etmek yerinde olacaktır: Birincil enerji, ikincil enerji, yararlı enerji ve enerji hizmetleri. Enerji hizmetleri örneğin evlerin ısıtılmasında, taşımacılıkta ve haberleşme hizmetlerinde kullanılan enerji artabilir. Birincil enerji harcamaları ise örneğin ısıtma tesislerinin izole edilmesi, yapıların yeniden biçimlendirilmesi vb. yollarla düşebilir. Bu konuda örneğin bak: F. Krause, H. Bossel, K. F. Müller-Reissman. «Energie-Wende. Wachstum und Wohlstand ohne Erdöl und Uran. Ein Alternativ-Bericht des Öko-Institutes Freiburg. Frankfurt am Main, 1980, S. 27.

Ekonomik bunalımların sözü edilen «temizleyici işlevi» budur. Ama çevre bunalımının da aynı işlevi görmesi söz konusu değildir. Çevre bunalımının doğal ortamı felakete ve geriye dönülmesi olanaksız bir hale sürüklenmesi mümkündür. Bundan sonra ise çevresel ve ekonomik karşı önlemler alınması için artık çok geç kalınmış olacaktır.

Bozulmaları ekonomik bunalımlara yol açan belli başlı orantıları korumak için burjuva devleti kapitalizmin içinde bulunduğumuz evresinde çeşitli düzenleme önlemlerine başvuruyor. Bunlar arasında özellikle planı ve politik, sosyal ve ekonomik manivelaları devreye sokmayı sayabiliriz. Burjuva devleti çevreyi korumak ve yeniden oluşturmak için de aynı araçlara başvuruyor. Çevre konusundaki tekeli devlet politikası iki ana yönetime indirgenebilir. (7)

Bu yöntemlerin birincisi «bütün toplumun» kaynaklarına başvurmak'tır. Bu yöntemle, doğaya verilen zararlar devlet tarafından telafi edilir: Çevreyi korumak için başlatılan girişimler bütçe ödenekleriyle karşılanır. Bu önlemlerin hangi boyutlarda uygulanacağı son tahlilde sınıf mücadelesine bağlıdır.

İkinci yöntem, yani «üretim faaliyetlerinin yol açtığı zararlı sonuçların giderilmesi» ile ilgili yöntemde her bir işletmenin çevreye verdiği zararı kendi teknik olanaklarıyla gidermesi öngörülmektedir. Ama işletme yönetimleri çevreyi temizleme tesislerine yapılan harcamaları karşılamak için ürünlerin ve hizmetlerin fiyatlarını yükseltme yoluna giderler. Nitekim FAC'deki en önemli enerji tekellerinden olan RWE ve VEW (8) – bu iki tekel taş kömürü ve linyit kullanan termik santralleri bünyelerinde toplamaktadır – 1990 yılına kadar elektrik fiyatlarını % 25–30 artırmayı öngörmektedir. Böylece kârlarını koruyabilecekler, enerji üretimindeki ve tüketimindeki israfı sürdürebilecekler ve kükürt ve azot filtreleri takılmasının yol açtığı masrafları karşılayabileceklerdir. Sermayenin dolaşımını hızlandırmakta ve daha çok kâr etmekte çıkarı olan tekeller enerji üretimiyle ilgili rasyonel ve çevreyi koruyucu yapıları geliştirmiyorlar. Bunlar, inşaat aşamasında çok sayıda işyeri sağlayabilecek yapılardır. Buna bir örnek olarak tekellerin elektrik iletiminde halkasal sistemlerin yapımına karşı çıkmalarını gösterebiliriz.

Buna karşılık işçi hareketi, özellikle de işçi hareketinin en bilinçli kesimi bu ikinci yöntemi farklı bir biçimde uygulamak için çaba gösteriyor. İşçi hareketinin en bilinçli kesimi, gereken yerlerde işletmelerin zararlı etkilerini azaltmak için aldıkları önlemlerin ve çevre için zararlı olan

(7) FAC'deki çevre politikası konusunda şu ayrıntılı incelemeye bak: Edgar Gaertner, «Waldsterben und Umweltpolitik in der Bundesrepublik». Informationsbericht Nr. 29 des Instituts für Marxistische Studien und Forschungen, Frankfurt/Main, 1984.

(8) RWE Ren Westfalya'daki elektrik santralleri, VEW Elektrik Santralleri Birliği.

teknoloji, süreç ve ürünlerin yerlerine başkalarının konulmasının yolaçtığı masrafların tüketiciden daha fazla para isteyerek ya da fiyatları yükselterek değil, tekellerin kârlarından karşılanmasını amaçlıyor.

TEKELLERİN TAVRI

Sosyal ekonomik politikada olduğu gibi çevre politikasının da çeşitli tekeli devlet versiyonları vardır. Çevrenin korunması önlemlerinin kaçınılmaz duruma geldiği yerlerde tekeli kuruluşlar ve tutucu sağ partiler «çevre piyasa ekonomisi'ne geçilmesini isterler. Onlara göre devlet biyokimya, karbon oksidi, kurşun, kadmiyum gibi zararlı maddelerin sanayi artıkları içerisinde hangi oranda bulunabileceğini bir yönetmelikle saptamalıdır. Böylesi bir yönetmeliğin nasıl uygulanacağını ise işletme yöneticileri kendileri bulmalıdır. İşletme yöneticilerini teşvik için çeşitli maddi telafi yöntemleri hazırlanmıştır. Ve bunlardan bir kısmı doğaya verilen zararını gidermek için uygulanmaya konmuştur.

Böylesi maddi özendiricilerin arkasında yatan sosyal ekonomik amaç ise *suyun ve havanın özelleştirilmesidir* (toprak ise uzun zamandan beri ve hemen hemen bütünüyle zaten özel mülkiyet durumuna gelmiştir). Burada söz konusu olan, doğal çevreye el koymanın orijinal bir biçiminin geliştirilmesidir. Başka bir deyişle «çevre kirlenmesi hakları»na ve bununla ilgili piyasaya el konmasıdır. Burada amaç işletmeleri çevre korunması konusunda yatırım yapmaya ve eskimiş donatımları değiştirmeye teşvik etmektir.

«Çevre piyasa ekonomisi»nin taraftarları bu önlemlerle, asgari miktarda masraf yaparak devletin hazırlamış olduğu yönetmeliğin yerine getirileceğini iddia ediyorlar. «Çevre kirlenmesi hakları» piyasasının serbest bir şekilde işleyeceği (oysa gerçekte bu piyasa kısa zamanda tekellerin eline geçecektir) ve devletin düzenli aralarla sanayi artıklarındaki zararlı madde oranlarını daha sıkı duruma getireceğini söylüyorlar. Böylesi bir şeyin gerçekleşmesi olasılığı çok zayıftır. Devletin çevre politikası, çevre kirlenmesinin ana yapımcısı olan tekeller tarafından güçlü bir şekilde etkilenmektedir. Nihayet başka bir projede de, yeni işletmelerin «çevre kirlenmesi hakları»nı kirli ve çevreye uygun olmayan işletmeleri de satın almaları öngörülüyor. Oysa bunalım durumlarında söz konusu haklar devlet tarafından satın alınmaktadır. Bu durumda, bir karşı koyuşla karşılaştığı takdirde devlet çevre kirlenmesi konusunda daha önce saptamış olduğu oranları yumuşatmak zorunda kalacaktır. Böylesi bir durum 1981 yılında ABD'de görülmüştür. Batı Alman patronları ise böylesi gerilemeleri işsizlik oranının yüksek olduğu bölgelerde ekonomiyi sağlıklı kılmak için alınmış önlemler olarak gösteriyorlar.

FAC'de çevrenin fabrikalar tarafından kirlenmesi sorununu telafi öde-

meleri yaparak çözüme yolundaki ilk çabalar 1986 yılında başladı. 1986'da havanın temizliğinin eskimiş teknolojilere karşı korunması konusundaki devlet yönetmeliğinde önemli değişiklikler yapıldı. FAC'deki idari kuruluşlar «suyun kirlenmesi hakları»nı da sanayi artıklarıyla ilgili yasa uyarınca uyguluyorlar. Söz konusu haklara sahip olabilmek için zararlı maddelerin oranına göre bir tutar ödemek gerekmektedir. Bilim adamlarının ve çevrecilerin çoğunluğu bu ödenen miktarın kullanılmış suları temizlemek amacıyla yatırıma teşvik için çok yetersiz olduğunu belirtmektedirler.

Anlaşılabileceği gibi, «çevre piyasa ekonomisi» anlayışının pratikteki amacı doğanın korunması için yapılan harcamaları patronlara ödetmek, onları gerekli teknolojik yenilenmelere ve yatırıma teşvik etmek ve daha sonra da fiyat mekanizmasıyla, patronların yaptığı harcamaların büyük kısmını tüketicinin sırtına yüklemektir.

Uluslararası rekabet sözkonusu anlayışın uygulanmasını engelliyor. Tekeller bir yandan «çevre piyasa ekonomisi»nde çıkarları olduğunu görüyorlar. Ama öte yandan da dünya piyasasındaki eşitsiz rekabet kavgası koşulları nedeniyle konumlarının zayıflayacağını öne sürüyorlar. Nitekim Batı Almanya'daki patron kuruluşları uzun yıllar boyunca, FAC için ucuz enerjinin gerekli olduğunu öne sürerek, kabul edilebilir çevre kirlenmesi oranlarının sertleştirilmesine karşı koydular. Bunu dünya piyasalarındaki rekabet güçlerini korumak için yaptılar. Buna karşılık sosyal-demokratlar ve demokratik bir sosyal ekonomik politikanın taraftarları çevre kirliliği ölçülerinin sertleştirilmesinin teknolojik ilerlemeye itki kazandıracığını ve son tahlilde Batı Alman sanayisinin dünya piyasasındaki konumlarını güçlendireceğini ispatladılar. Çevrenin durumunun kendisini ergeç hesaba kattıracağını belirttiler.

«Çevre piyasa ekonomisi»nin sosyal-demokrat versiyonunda devletin daha fazla müdahalede bulunması ve devlet eliyle kapitalist ekonomiyle çevrenin «uzlaştırılması» öngörülüyor. Sosyal-demokratlar, kuşkusuz bazı çekincelerle, çevrenin korunması amacıyla özel fonlar kurulmasını öneriyorlar. Gerekli yatırımların yapılmasını ve yeni işyerleri açılmasını sağlayabilecek olan bu fonlar ürünlerin ve hizmetlerin fiyatlarının yükseltilmesiyle elde edilecek tutarlarla oluşturulabilir.

ÖNLEME STRATEJİSİ

İşçi sınıfının çıkarları doğrultusundaki bir ekonomik, sosyal ve çevresel politika önleyici bir yöntem gerektirir. Maddi zenginlikleri üretmeden ya da hizmetleri sağlamadan önce bunların topluma gerçek yararının ne olduğunu belirlemek gerekir. Ancak bundan sonra, toplumun ve çevreyi korumanın çıkarlarına uygun en elverişli sanayi stratejisi geliştirilebilir.

Ulusal ekonomi çapındaki en elverişli kıstaslar global ve uluslararası

etkiler altında oluşmaktadır. Kapitalist dünyada tüketicilerin tercihleri enformasyon tekellerinin ve üçüncü sektörü ele geçiren ABD kökenli uluslararası tekellerin etkisi altında oluşmaktadır. Bu durum, çevre kurallarıyla çelişki halinde olan ya da bu kurallara uygun olmayan çok sayıda sahte gereksinimin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Nitekim «Amerikan yaşam tarzı»nın FAC'de uygulanmaya başlanmasının aşırı miktarda özel motorlu araç sahibi olma, bir defa kullanılıp atılan ürünlerin sürekli artması, aşırı miktarda et tüketimi gibi olumsuz sonuçları kendini göstermiştir. Bu sonuçların nedeni üretici güçlerin ve gereksinimlerin hızla uluslararasılaşmasıdır.

Böylesi bir «önleme» stratejisinin uygulanması ancak üretimi ulusal ve bir ölçüde de uluslararası düzeyde yönetmek için gerekli ekonomik ve toplumsal koşulların varılmasıyla mümkündür. Sosyalist mülkiyet ilişkileri toplumun çevrenin gerekliliklerine uygun bir biçimde gelişmesi için elverişli koşulları sağlamaktadır. Bu koşullar tekelci devlet kapitalizmi üretim ilişkilerinde ise yoktur. Ekonominin pekçok kesiminde çevre konusundaki durum, özellikle enerji üretimi, taşımacılık, şehircilik alanlarındaki durum, bizi bu görüşümüzün anlaşılmasını olanaklı kılmaktadır.

Günümüzde şehirler «çevrenin yenilenmesine» uygun bir biçimde yeniden düzenleniyor. Oysa çağdaş kapitalizm koşullarında bu, ancak çok düşük bir ölçekte gerçekleştirilebilir. Nitekim belediye meclislerinin elindeki olanaklar sınırlıdır. Çünkü bunlar mali bir bunalım içindedir. Bununla birlikte esas önemli olan şudur: Eğer taşıt araçlarının yaygınlaşmasının yarattığı zararlı sonuçlar giderilmek ve doğayı koruyan rasyonel bir enerji elde etme politikası yürürlüğe konmak isteniyorsa, her şeyden önce ekonominin ilgili kesimlerindeki devlet politikasının köklü bir şekilde değiştirilmesi zorunludur. Tekellerin aşırı kâr elde etme politikaları ve sermayeyi değerlendirmek için en elverişli alanları ele geçirmek doğrultusundaki davranışları, toplumun bütün çıkarlarına ve çevre korunmasının zorunluluklarına uygun en elverişli enerji politikasının oluşturulmasını engelliyor.

FAC, Japonya ve başka sanayileşmiş kapitalist ülkelerde yapılan otomobillerin kalitesi iyidir, bu arabalar güçlüdür, ekonomiktir ve çevre açısından görece «temiz»dir. Bununla birlikte kapitaliz koşullarında, önceliği bireysel arabalara (binek arabalar ve kamyonlar) tanıyan ve çok gelişmiş bir yol şebekesi gerektiren genel taşımacılık sistemi kamu taşımacılığını gittikçe daha fazla ihmal ediyor. Bu da çok önemli kaynakların çarçur edilmesine ve çevrenin kirletilmesine yol açıyor. Çağdaş kapitalizm üretici güçlerin *bazı öğelerini* rasyonel bir şekilde geliştirebilecek durumdadır. Bununla birlikte bunların genel olarak *sistemleri ve yapıları* ciddi dengesizliklerin ve asalaklığın damgasını taşımaktadır.

Çevrenin korunmasının zorunluluklarına uygun bir üretici güçler yapısı (ki, bu ekonomi ve çevre konusunda demokratik bir politika gerektirir)

oluşturulurken kuşkusuz teknolojik kazanımların önemini küçümsemek gerekir. Bu konuda ana rol ölçme ve yönetim tekniklerindeki mikroelektronığe düşmektedir.

DEMOKRATİK KAMUOYUNUN TEMEL İSTEMLERİ

Tarihsel açıdan bakıldığında işçi sınıfı ve örgütleri başlangıçta çalışma koşullarını, konutlardaki sağlık durumunu düzeltmek için, meslek hastalıklarına karşı mücadele etti. Çevrenin korunması için mücadeleye daha sonra girdi. Ama o zamandan bu yana emekçilerin bir kısmı çevre koruma örgütlerinde toplanmış durumdadır.

50'li ve 60'lı yıllarda üretimin hızlı bir şekilde yükselmesi yüzünden çevre kirlenmesinin hızla artması (buna «çevre kirlenmesinin yer değiş-tirmesi» adı veriliyor) olayı FAC'de orta katmanlara da zarar verdi. Oysa orta katmanlar işçilere göre daha zengin mahallelerde oturuyorlardı ve yaşam düzeyleri işçilerinkinden daha yüksekti. Bunun yanı sıra öğretim sisteminin, özellikle de yüksek öğretimin yaygınlaşması aydınlar katmanının da hızla büyümesine yol açtı. Yüksek okullarda demokratik hareket çevreyle ilgili sorunlara özel bir ilgi gösterdi ve bu sorunlar buralardaki demokrat hareket için ana sorun durumuna geldi. 1970'lerden bu yana Batı Alman genç aydınları çevre, barış ve demokrasi konusunda kesin bir şekilde aktif tavır aldılar.

Geleneksel yerleşim yerinde değişiklikler olması, aydınların sermayeye bağımlılıklarının artması, toplumda önemli yapısal ve sınıfsal değişiklikler meydana gelmesi faktörleri işçiler, memurlar ve ücretli orta katmanlar arasında yeni toplumsal ilişkiler kurulmasının kökeninde yer alır. Başlangıçta çevre koruma hareketi, bu hareketin içinden çıkmış olan Yeşiller Partisi'ne egemen olan orta katmanların özgül çıkarlarını dile getiriyordu. Bugün ise bu hareketin uğrunda mücadele ettiği hedefler ve değerler işçi sınıfı, emekçi gençlik ve onların örgütleri tarafından iyice benimsenmiştir.

Daha 1974'de Alman Sendikalar Birliği çevrenin korunmasıyla ilgili ilerici bir program kabul etti. Ama bu program derhal bir eylem politikasına dönüşmedi. Çünkü çevre hareketiyle sendikal hareket (kimya, madencilik, enerji, inşaat işçileri ve metal işçilerinin bir kısmı) arasında derin, hatta tehlikeli bir uçurum vardı. Sendikal hareket, alışlagelmiş büyüme anlayışları ardıcıl bir şekilde uygulanırsa işsizliğin artmayacağını düşünüyordu. Böylece ortaya sahte bir ikilem çıktı. Bu ikilem şöyle dile geliyordu: «Daha fazla koruma önlemi mi, yoksa daha fazla iş yeri mi?»

Ardıcıl politik ve teorik çalışmaların sonunda ilerici sendikalar, çevre hareketleri, eleştiri ruhu taşıyan bilim adamları ve komünistler, oluşmuş olan çatışmanın üstesinden gelmeyi başardılar. Doğal çevrenin yeniden oluşturulmasının zorunlulukları bütünüyle ve hiç çekinmeden hesaba katıl-

maksının toplumun çözülmesine, yığınsal işsizliğin artmasına ve yoksulluğun daha korkunç boyutlar almasına karşı konamıyacağını gösterdi.

70'li yıllardan bu yana FAC komünistleri çevre konusunda teorik bir anlayış ve politik bir program üzerinde çalıştılar. Bunu görmek için doğanın korunması konusunda hiçbir şeyin yer almadığı AKP 1971 Düsseldorf Kongresi'nin hazırlık belgeleriyle bu konuda pekçok madde içeren AKP'nin 1979'de kabul ettiği programı kıyaslamak yeter. AKP'nin 1986'da Hamburg'da yapılan kongresince onaylanan tezlerde çevre bunalımı doğanın korunmasına büyük önem verilmesi gereken global bir sorun olarak tanımlanıyor. Komünistler birbirinden bağımsız pekçok program önerdiler. Bu programlarda enerji ve teknoloji konusundaki politikalarını açıkladılar, başka şeylerin yanısıra istihdam ile çevrenin korunması önlemleri arasındaki karşıklıklı bağımlılığı dile getirdiler. AKP nükleer enerjinin barışçı amaçlar için kullanılmasının olanak, biçim ve çerçevesi konusunda da kendi görüşünü belirtti ve bugünde bu görüşü geliştirmeye devam ediyor. (7)

1986 yılının sonunda FAC'deki ve İsviçre'deki kimya ve farmakoloji telloklerine ait fabrikalarda ciddi kazalar meydana geldi. Toksik ve kansere yol açan maddeler Ren nehrini ve diğer akarsuları, yeraltı sularını ve havayı ciddi bir şekilde kirletti. AKP Yönetim Kurulu bir açıklama yaparak gerekli karşı önlemlerin ivediklelikle alınmasını istedi. Komünistler kimya sanayisi konusunda, emekçi halkın sosyal çıkarlarını ve sağlığını gözönünde bulundurarak yeni bir politika istiyor. (8)

Komünistlerin sosyal, ekonomik ve çevresel programlarında öne sürdükları başlıca talepler şunlardır: Her şeyden önce temiz teknolojilere yatırım yapmak, enerjiden tasarruf etmek, kamu taşımacılığı şebekelerini genişletmek, kamu taşımacılığının fiyatını düşürmek gibi yollardan ekonominin kalite düzeyini yükseltmeyi amaçlayan geniş devlet programları hazırlamak; çevre konusunda bir bilimsel araştırma politikası hazırlayıp geliştirmek; daha sonra, üretimdeki sürekli artışla çalışma süresinin kısıtlanmasını birbirine uygun kılmak; ve son olarak da, enerji ve bankalar gibi stratejik sanayi dallarını millileştirmek, bunları devlete ya da yerel yönetimlere devretmek ve demokratik denetim altına almak. Gerçekten de millileştirmeler üretimi sosyal ve çevresel zorunlulukları da gözönünde tutarak etkili bir şekilde yönetmenin politik ve ekonomik olanaklarını sunmaktadır.

CDU-CSU-FDP hükümetinin iktidara gelmesinden sonra 1982-1983 yıllarında sosyal demokratlar görüşlerini yeniden gözden geçirdiler. Bugün program tezlerinde ekonomiyle çevre arasında bir bağ kurulması zorun-

(7) Entschließung des Parteivorstandes der DKP zur Kernenergie. Beschlossen von der 2. Tagung am 17. Juni 1986, UZ-Eigenbeilage, 21 Haziran 1986.

(8) Bak: Unsere Zeit, 13 Aralık 1986.

luluğunun altını çiziyorlar ve uzun erimde nükleer enerjinin bırakılmasını destekliyorlar. Bununla birlikte SPD çevrenin korunması konusunda tekellerle olan ihtilafı körüklemek istemiyor. «Toplumun bütününün kaynaklarından yararlanmak» ve «üretimin zararlı sonuçlarını gidermek» yöntemlerini yeğleme eğilimini gösteriyor. Bu yöntemlerde ise çevrenin korunması için yapılan harcamalar fiyat mekanizması yoluyla tüketicinin sırtına yüklenmektedir. Gerçek ücretlerde düşüşe yol açacak böylesi olumsuz bir stratejinin sonuçları ancak tutarlı bir sosyal politikayla giderilebilir. Ama tutarlı bir sosyal politika da sosyal demokratların emek ve sermaye arasında «uyum» sağlama anlayışlarıyla bağdaşmıyor. İçinde bulunduğumuz koşullarda «sosyal uyum» politikasının çevre hareketini de ödün vermeye zorlayacağını görmek gerekir.

Yeşiller Partisi konumlarında, «çevre piyasa ekonomisi» taraftarlarıyla sol sosyalistlerin antitekel sosyal ekonomik ve çevresel politikası arasında yer alıyor. Bugün Yeşillerin başlangıçtaki sanayi karşıtı eğilimleri, bu radikal demokrat partinin sosyal ve ekonomik sorunlara gösterdiği ilgi sonucunda, politikasını değiştirmesiyle etkisini yitirmiştir. Yeşiller 1986'da «Sanayi Toplumunun Yeniden Yapılandırılması» başlığını taşıyan bir program tasarısı yayınladılar. Yeşillerdeki gelişme bu tasarıya yansıyor.

Komünistler, Yeşiller Partisi'nin programında, tutarlı bir şekilde silahlanmadan ve kadınların eşitliği için radikal önlemler alınmasından yana olduğunu hatırlatıyorlar. Kaldı ki, Yeşillerin programının daha diğer pek çok maddesi de ortak eylem olanakları getiriyor. Yeşiller çevrenin korunması ile ilgili sorunların tekellerin kesesinden çözülmesini, bunun «üretimin zararlı sonuçlarını ortadan kaldırma» ve «önleme» yöntemleriyle uyum içinde yapılmasını öneriyorlar. Yeşiller askersel sanayi sektörünü çözmek ve tekelci sermayenin taşımacılıktaki ve enerji ve kimya işkollarındaki asalaklığına son vermek için ekonomik gelişmeye yaygın ve tutarlı bir şekilde baskı uygulanması gerektiğini düşünüyorlar. Çevreciler kamu taşımacılığı fiyatlarının düşürülmesi zorunluluğu üzerinde de duruyorlar.

Marksistler Yeşiller'le ortak eylem yapma olanaklarını görüyorlar, ama bazı politik ve teorik sorunlar konusunda onlarla olan görüş ayrılıklarını da gizlemiyorlar. Örneğin komünistler, Yeşillerin kendilerinin tek parlamento dışı hareket oldukları iddialarını kabul edemezler, aynı şekilde, Yeşillerin, tekelci devlet politikasının muhafazakar versiyonu ile sosyal reformist versiyonu arasındaki farkı görmezlikten gelmelerinin de altını çizerek. Komünistler, aynı şekilde, Yeşillerin çoğu zaman, yüksek teknoloji kullanımının olumsuz sosyal ve çevresel sonuçlarının teknik nedenleriyle sınıfsal nedenlerini birbirine karıştırmalarını da eleştiriyorlar.

Çevrenin korunmasından yana olanların tavırları irdelenirken, bu son yıllarda gerek sendikaların gerekse komünistlerin çevre koruma stratejilerinin değişikliğe uğradığını belirtmek yerinde olur. Eskiden, sendikalar

da, komünistler de, teknolojik yenilikleri ilkesel olarak destekliyorlar ve bu yeniliklerin yol açtığı sosyal ve çevresel zararların sınırlandırılması için çaba gösteriyorlardı. Ama yığınsal işsizliğin ve yoksulluğun artması, onlara eski görüşlerini gözden geçirmek zorunda bıraktı. Bugün, sendikalar ve komünistler, olumsuz sosyal ve doğaya zarar verici etkileri olmayacağına, ya da en azından bu etkilerin kabul edilebilir bir sınır içinde kalacağına dair güvence verilmedikçe, yeni teknolojileri desteklemeyi kesinlikle reddediyorlar. Çevreye zarar veren teknolojilere karşı yapılan muhalefet, emekçilerin fabrikalarda azaltılan işyerlerinin yerine yenilerinin sağlanacağı konusunda güvence verilmediği her sefer, işyerlerini korumalarına ve bunun için verdikleri kavgaya benzetilebilir. Dünya görüşleri gereği komünistler her zaman teknik ilerlemeden yana olmuşlardır ve toplumun «teknolojik bir çıkmaza» düşmemesi için özen göstermektedirler.

Komünistlerin çevre sorunlarında her zaman global bir görüş sahibi olmaları onların hem marksist tavır almalarını hem de çevre sorunlarının özgül yanlarını kavramalarını sağlıyor. Partimiz çevrenin korunmasıyla ilgili görevleri emperyalizm ve sosyalizm arasındaki çatışma çerçevesinden yalıtılmış bir şekilde görmüyor. Sosyalizm henüz bu konudaki bütün üstünlüklerini uygulamaya koyacak üstünlükte değildir. ABD emperyalizminin körüklediği silahlanma yarışı ve uluslararası işbirliğinin önüne engeller çıkartması sosyalist ülkelerin kararlı bir çevre politikası uygulamasını engelliyor. Yeni-sömürgeci bir politika izleyen emperyalist unsurlar üçüncü dünya ülkelerinin sosyal kazanımlarına karşı yeni bir saldırıya geçtiler. Uluslararası gericiğin gelişmekte olan ülkelere karşı uyguladığı baskılar bu ülkeler halklarının vazgeçilmez olan toplumsal reformlara ve devrimci dönüşümlere girişmelerine, yeni bir ekonomik düzen kurmalarına, doğal dengelere verilen zararları önlemelerine olanak vermiyor.

Yığınsal kırım silahları çağında dünya ülkeleri topluluğunun çıkarları çatışma yerine uluslararası işbirliğini, silahlanma yarışı yerine silahsızlanmayı zorunlu kılıyor. Bütün insanlığın çıkarlarına cevap vermek için global çevre sorunlarının da çözülmesi gerekiyor. Yaşamını sürdürebilmek amacıyla uygarlığımız barışçı bir yaratıcılık için, açlığın ve az gelişmişliğin kökünü kurutmak için, hammadde ve enerji kaynaklarını güvence altına alıp çevre bunalımından çıkmak için bütün üretim potansiyellerine çağrıda bulunmalıdır.

Çevre sorunları ancak işçi ve çevre hareketleri barış yanlıları, anti-emperyalist dayanışma ve ulusal kurtuluş hareketleri dünya çapında bir-biriyle uyumlu eylemlere girerlerse ve emperyalizmi yumuşama, işbirliği ve silahsızlanmayı kabul etmek zorunda bırakırlarsa çözülebilir. Bu açıdan zaman faktörü çok önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü çevrenin korunmasına ve bireyin ve doğal ortamın çıkarlarına uygun düşen üretici güçlerin kullanılabilir hale getirilmesine ayrılan olanakların niteliği buna bağlıdır.

Leninci derslerin kalıcı önemi

Rusya'da 1917 Şubat Burjuva Demokratik Devrimi'nin 70. Yıldönümü

KIRIL GUSEV

*Tarih Bilimleri Doktoru,
SBKP MK'ne bağlı Marksizm-Leninizm Enstitüsü'nde Bölüm Başkanı*

Burjuva demokratik Şubat Devrimi, Rusya'da bundan 70 yıl önce meydana geldi. Emperyalizm çağının ilk muzaffer halk devrimi olarak tarihe geçen Şubat Devrimi, dünya uygarlığının gelişmesinde ve kaderinde temel bir dönüm noktası oluşturan 1917 Büyük Sosyalist Ekim Devrimi'nin zaferine yol açan sınıf savaşları sürecini başlattı. Rusya İmparatorluğu halklarının otokraziye, burjuva pomeşçik (toprak ağaları) baskısına karşı kurtuluş savaşının deneyimi salt tarihi ilgilendiren bir olay değildir. Bu deneyimin analizi, güncel sorunların kavranmasına ve geleceğe bakılmasına, tarihin sürekliliğinin, güncel politika ile devrimci gelenekler arasındaki bağın ortaya çıkarılmasına, çağdaş pratik için değerlendirmeler yapılmasına ve sonuçlar çıkarılmasına yardımcı olmaktadır.

Bu bağlamda kimi tarihsel olgulara bir göz atalım.

DEVRİMCİ DURUM: SINIF GÜÇLERİNİN YERALIMI

Rusya'nın Birinci Dünya Savaşı'na girmesiyle ülkedeki ekonomik, sosyal, ulusal ve politik çelişkiler son derece keskinleşmişti. Sanayi çökmüştü, açlık vardı bir ulaşım ve yakıt bunalımı doğmuştu. Tarım, insan ve hayvan gücü sıkıntısı vardı. Kırsal alan, kentleri ve orduyu besleyemez duruma düşmekle kalmamış, özellikle ordu için zorunlu verdiği tahıl nedeniyle, kendisi de açlığın pençesindeydi. Fiyatlar hızla artıyor, spekülasyon sürekli tırmanıyordu. Ekmeğin fiyatı altı kat, pamuklu mamullerin fiyatı ise 12 kat artarken, devlet mali açıdan acınacak durumdaydı. 1 Mart 1917'de, dolaşımda 10 milyar ruble gibi bir tutar bulunurken, gerçekte altın stoku yaklaşık 1,5 milyar ruble civarındaydı. Rusya'nın dış borcu milyarlarca rubleyi buluyordu ve bunlar çok ağır koşullarla alınmıştı. Yeteneksiz generallerin yönetimindeki ordu ağır kayıplara uğruyordu.

Ekonominin hali, cephelelerdeki durum ve yönetici zümrenin çürüyüşü, ülkenin ulusal bir felaketin eşliğinde olduğunu gösteriyordu.

1915 sonbaharında Rusya'da devrimci bir yükseliş başladı ve hızla büyümeye devam etti. Bir yıl içinde, başkent Petrograd'da 150.000 işçi

grevdeydi. Bu grevler Bolşevik Partisi'nin örgütleri tarafından yönetiliyor ve açık bir politik nitelik taşıyordu. Olaylar genel bir politik greve doğru geliyordu. Bu düşünce her geçen gün daha yaygınlaşıyor ve daha çok destekçi buluyordu.

Köylü hareketleri güçlendi. 1916 yılında, hükümet, pomeşçiklerin (toprak ağalarının) baskılarına ve savaş ödentilerine karşı ayaklanan köylüleri bastırmak üzere kırsal kesime 91 kez askeri birlikler gönderdi. Askerler ve denizciler arasında devrimcileşme süreci hızla geliyordu. Böyle bir gelişme özellikle Petrograd ile bağı olan Kuzey Cephesi'nde ve Baltık Filosu'nda gözleniyordu. Askeri sansür kurulu, hükümete sunduğu raporda, ordudaki ruh halinde «son derece kötüye doğru bir gidiş» olduğunu belirtiyordu. Kumandanlıktan gelen emirlerin yerine getirilmesini reddetmeler artıyor, ve sıradan askerlerin bir tür özgün barış anlaşması olan düşman askerleri ile «kardeşleşmeler» oluyordu. Orta Asya ve Kazakistan'da yer yer silahlı başkaldırı biçimini almış olan ulusal kurtuluş savaşımı, devrimci atılımın yükselmesine katkıda bulunuyordu.

Rusya İmparatorluğu, uluslararası emperyalizmin zayıf halkası, onun çelişkilerinin düğüm noktası ve aynı zamanda dünya devrimci kurtuluş hareketinin merkezi durumundaydı. İşte burada, devrimci durum öteki ülkelerden daha önce meydana geldi ve tüm halkın demokratik bir devrimine dönüştü.

Ülkede iktidar konusu, üç politik kamp arasındaki savaşım tarafından belirlenmekteydi: Çarlık monarşisi, liberal burjuvazi ve demokratik güçler. Otokrasi kampında, asilzedeler ve pomeşçikler (toprak ağaları), üst düzey bürokratlar ve yüksek rütbeli subaylar bulunuyordu. Bu kamp derin bir bunalım ve çöküş içindeydi.

Başını Anayasal Demokrat Parti'nin (Kadetler) çektiği liberal kamp, çarlığa son vermek değil, pomeşçik – kapitalist sistemini anayasal bir monarşi ile desteklemek amacıyla iktidara gelmek için savaşım veriyordu. Rusya'da burjuvazi, küçük bir saray darbesiyle yetinebilirdi. Bu burjuvazi bir çarı diğeriyle değiştirerek, kendi temsilcilerinin katılımıyla bir hükümet oluşturmayı, sermaye yatırımları için büyük bir alan kazanmayı, toprağı toprak ağalarının elinde bırakmayı ve emperyalist amaçlarına ulaşmak için savaşı sürdürmeyi hedefliyordu. Rusya'da burjuvazinin sınıf çıkarları tüm halkın demokrasi için ve savaşa karşı verdiği savaşım ile derin bir çelişki içindeydi. Liberaller demokratik bir dönüşümden ölümden korkar gibi korkuyorlardı.

Çarlığın çöküşü arifesinde, bu iki kampın politik amaçları Lenin tarafından şöyle niteleniyordu: «Monarşinin ve özgürlük düşmanı toprak ağalarının tutumu açık seçik görülüyor: Rusya'yı liberal burjuvaziye teslim etmek»; Alman monarşisi ile bir anlaşmaya varmak bundan iyidir. Liberal burjuvazinin tutumu da aynı şekilde açıktır: Yenilgiden ve yükselen dev-

rimden, korkuya düşmüş monarşiden ödünler koparmak ve onu burjuvazi ile iktidarı paylaşmaya zorlamak için yararlanmak.» (1)

Demokratik kamp, kendi önüne ilkesel bakımdan tümenden farklı amaçlar koymuştu. Bunlar Bolşevik Partisinin sloganlarında şöyle formüle ediliyordu: «Demokratik bir cumhuriyet, Sekiz saatlik işgünü, Toprak ağalarının mülklerine el konması». Savaş patlar patlamaz buna karşı çıkan bir tek Lenin'in partisi oldu. Aynı zamanda, bu kardeşi kardeşe kırdıran, emperyalist kırımdan biricik çıkış yolunu da bu parti gösteriyordu: Her bir ülkede tüm demokratik güçler ve silahlar, savaşın sorumlu olan monarşiye ve emperyalist burjuvaziye karşı çevrilmeli. Ulusal sorunda, Lenin'in partisi, halkların tam eşitliği ve ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını, ulusal kültürlerinin korunmasını ve çarlık rejiminin Ruslaştırma politikasına karşı savaşımı savunuyordu. Demokratik kamp proletaryayı ülkenin en yığınsal sınıfı olan köylülüğü, kent orta katmanlarını öğrenciler de içinde olmak üzere demokratik aydınları kapsıyordu. Devrimin itici gücü emekçi yığınlarıydı. Devrimin öncüsü, başında Marksist-Leninist Bolşevik Partisi'nin bulunduğu işçi sınıfıydı. Bu üç ana politik kamp arasındaki yarışma daha sonra nasıl gelişti? Lenin, bir devrimin olması için, «üstekilerin» eski biçimde yönetemediği ve «aşağıdakilerin» de eski biçimde yaşamak istemedikleri devrimci bir durumun yeterli olmayacağına işaret etti. Devrimci durumun bir devrime yükselmesi için, devrimci sınıfın «hiçbir zaman, bir bunalım döneminde bile «devrilmedikçe» «düşmeyecek» eski hükümeti çökertmeye yetecek güçte yığınsal devrimci eyleme girişme» yeteneğini göstermesi gerekmektedir. (2)

1917 yılının başlarında, devrimci demokratik güçlerin hızla artan baskısına tanık olundu. Ocak ayında, ülke çapında 270.000 işçi grevdeydi. Bu, savaşın başlangıcından bu yana görülen en yüksek sayıydı. Daha 14 Şubatta, başkent merkezinde çok sayıda insan şu sloganlarla yürüyüşe geçmişti: «Kahrolsun Savaş!» ve «Yaşasın İkinci Rusya Devrimi!» 10 gün sonra yalnız Petrograd'daki grevcilerin sayısı 200.000'i aştı. Birçok işletmede, işçiler Petrograd Sovyeti'ne temsilcilerini seçmeye giriştiler. (3) 25 Şubatta, işçilerin politik grevi genel greve dönüştü ve polisler çatışmalar meydana geldi. Bolşevik Partisi MK Bürosu ve Petrograd Komitesi şu çağrılarını içeren bildiriler çıkardılar: «Ayaklanalım! Kahrolsun Çarlık Monarşisi! Yaşasın Sekiz Saatlik İşgünü!» «Pomeşçiklerin toprak-

(1) V. İ. Lenin, Tüm yapıtları, c. 27, s. 28 (Rusça, Rusya'nın yenilmesi ve devrimci kriz»den).

(2) Agy, c. 26, s. 219 (2. Enternasyonal'in çöküşü»nden).

(3) İşçi Temsilcileri, Sovyetleri Rusya'da ilk olarak 1905-1907 devrimi sırasında grev savaşımalarını yönetmek amacıyla kuruldu. 1917 Şubat Devrimi sırasında bunlar devrimci iktidarın seçimli organlarıydı. Çoğu durumda işçi ve asker temsilcileri sovyetleri tek sovyet halinde birleşmişti. (Not Red.)

ları halka verilmelidir! Kahrolsun Savaş! Yaşasın Dünya İşçilerinin Kardeşliği!»

Ertesi gün, genel politik grev silahlı bir ayaklanmaya dönüşmeye başladı. Aynı gün, Petrograd'da polis göstericilere ateş açtı, 50'den fazla insan öldürüldü. Bu ateş açma olayını örgütleyenler, çara başkentte düzenin sağlandığını bildirmeye koştular. Ne ki, polisin bu hareketi, Petrograd garnizonundan kimi birliklerin direnişine yol açtı kimi bölükler, alaylar devrimin safına geçmeye başladılar, 27 Şubatta, 60.000 asker ayaklanan halka katıldı. Aynı gece, pratikte başkent'in tümü ayaklananların eline geçmişti. Kentin duvarları Bolşevik Partisi MK'nin Manifestosu ile donanmıştı. «Rusya'nın Tüm Yurttaşlarına» başlıklı manifesto, belirlenen devrimci programı duyuruyordu: Cumhuriyet'in Geçici Devrimci Hükümeti'nin kurulması, halkın hak ve özgürlüklerinin savunulması, büyük toprak sahiplerinin (pomeşçiklerin) mülklerine el konulması, sekiz saatlik işgünü ve savaşa son verilmesi.

O günlerde, monarşinin elinde hâlâ döğüşmeye hazır güçler vardı: Generaller, gerici subaylar, polis ve jandarmalar. Büyük toprak sahipleri, ticaret ve sanayi burjuvazisinin üst kesimleri çarı destekliyorlardı. Ancak sınıf güçleri dengesi, iktidarda kalabilme konusunda hiçbir şans tanııyordu. Otokrasi devrimi ezebilecek güçte değildi. Herhangi bir reform ile devrimin yükselmesini yavaşlatamazdı da. Monarşistlerin lideri Vasiliy Şulgin daha sonra şu boşuna yakınmada bulunuyordu: «Eğer bizi kesin destekleyen bir olay ve bir kararlı generale sahip olsaydık, olaylar farklı biçimde gelişecekti. Ancak ne böyle bir olay ne de general vardı . . . Olamazdı da.»⁽⁴⁾ 1 Martta, Çarlık hükümeti tamamen çöktü, 7 Mart gecesi, Rusya'nın son otokrati, tahttan feragat belgesini imzaladı. Monarşinin devrimin baskısına direnecek gücü kalmamıştı ve halk yığınlarının darbe-leri altında yıkıldı.

27 Şubatta burjuva partilerin ve grupların temsilcileri bir Devlet Duması (Parlamento) Geçici Komitesi kurdular. Bu komite hâlâ monarşiyi kurtarmaya çalışıyordu, ancak ne zamanki, Duma'nın ya devrime katılmak ya da otokrasi ile birlikte çökmek seçeneği ile karşı karşıya olduğunu anladılar, o zaman, Petrograd Sovyeti'nin kendini yeni iktidar olarak ilan etmesinden duydukları korku ile, komite sözcüsü Mihail Rodzyanko Geçici Komite'nin bir hükümet oluşturma kararını açıkladı.

POLİTİK ÖNCÜNÜN ROLÜ

Burjuva tarihçileri, Rusya'da toplumun tüm sınıf ve tabakalarının ve Bolşevikler hariç, tüm politik partilerin Şubat Devrimine katıldığını öne sürüp duruyorlar. Böyle konuşmalarının nedeni çok basittir. Onlar bununla

(4) «Pravda», 16 Mart 1967.

Şubat Devrimi'ni, «gerçek» bir devrim olarak, 1917 Ekim'indeki «Bolşevik darbesi»ne karşı çıkarmak için, 1917 Şubat Devriminin zaferinin, liberal aydınlar ile burjuva ve küçük burjuva partilerinin başı çeken bir rol oynadığı, yığınların kendiliğinden bir kabarıışı sonucu olduğu izlenimini yaratmak için yapıyorlar. Bu tür değerlendirmeler, Rusya'nın başlıca küçük burjuva partilerinin (Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler) iflas etmiş liderlerinin daha o zamanlarda söylediklerinin tekrarından başka birşey değildir. Menşevik Nikolay Suhanov şöyle yazıyordu: «Partilerin bir teki bile devrim için hazırlanmıyordu... Herkes hayal kuruyor, düşünüyor, bekliyor, «hissediyordu»... (7)

Ama durum gerçekten böyle miydi? Kendiliğinden gelme devrimci unsurun muazzam gücü elbette inkar edilemez ve kendiliğinden hareketler her devrimde ortaya çıkar. Sömürülen yığınların onyıllar boyu biriken infiali ve kızgınlığı, böylesi tarihsel dönemlerde hızla ortaya çıkar. Ancak tek başına bu yeterli değildir. Bir devrimin zaferine ulaşması için, toplumun ilerici devrimci güçlerinin uzun bir hazırlığı gereklidir. Yığınlar, savaşa karşı, sosyal ve ulusal baskıya ve eskimiş gerici toplumsal düzene karşı savaşım vermenin gerekliliğini kavramadan hiç devrim kazanamaz.

Her devrimin ana sorunu olarak, bilinçli ve kendiliğinden hareketlerin arasındaki ilişkileri ele alırken, Şubat Devrimindeki kendiliğinden gelme yığın hareketinin, geniş ölçüde yığınların önceki devrimci deneyimi ve işçiler ve askerler arasında Marksist-Leninist devrimci fikirleri ve sloganları yorulmadan yayan Bolşevik Partisi'nin özverili savaşımı tarafından hazırlanmış olduğu gözönünde tutulmalıdır. 1915 yılının sonlarında Lenin partinin önündeki görevi şöyle tanımlıyordu: «Şimdi biz yeni bir devrime doğru ilerliyoruz». (8)

O zamanlarda 24.000 üyesi olan Bolşevik Partisi, ülkenin en örgütlü politik gücüydü. Yönetici organı olan MK Rusya Bürosu, tüm ülke çapında faaliyet yürütüyordu. Bolşevik Partisi'nin örgüt ve grupları, ülke çapında 200'den fazla kentte, Kuzey ve Batı cephelerinde, Baltık Filosu'na bağlı gemilerde ve cephe gerisindeki askeri birliklerde aktiftiler. Devrimin geleceğinin belirlendiği başkentte, parti örgütü 2.000 üfeye sahipti, ayrıca birçok öteki kent ile de ilişki içindeydi. Rusya'daki bolşevik komitelerin yurtdışındaki yoldaşlarla ve Lenin ile iyi örgütlenmiş bir haberleşme ağı vardı. Onlardan, yeni devrimci savaşımına hazırlanma konusunda tavsiye ve talimatlar alıyorlardı.

Uğradığı bütün baskı ve koğuştırmalara karşın, Bolşevik Partisi, proleter yığınların ve bağlaşıklarının sıralarında en aktif politik ve örgütsel çalışmayı yürüttü. Yeraltı basınına komünist yayınlar egemendi, legal

(7) N. Suhanov, Devrim üzerine notlar, Kitap 1, Berlin, Petrograd, Moskva, 1922, s. 19.

(8) V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 27, s. 79 (Devrimin iki yolu üzerin'den).

yayınlar da çıkarılıyordu. Partinin propagandacıları, savaş karşıtı 600 bildiriyi yayınladılar ve 2 milyonu aşkın bildiri dağıttılar. Bolşevikler proletarya içindeki politik otoritelerini giderek artırmakta ve yaşamsal çıkarlarını kararlı biçimde savunarak değişik uluslardan emekçilerin enternasyonalist birliği yolunda başarılı çalışmalar yürütüyorlardı. Uluslararası çapta enternasyonalist güçlerin birliği için de çok şey yaptılar.

Lenin'in devrim teorisi, strateji ve taktikleri ile silahlanmış olan komünistler, proletaryanın öncülüğü için zorlu bir savaşım yürüttüler. Onlar Şubat Devrimi arifesinde ve ayaklanma sırasında yığınlarla birlikteydiler, işçilerin ve askerlerin savaşımına yön verdiler.

1917'de Rusya proletaryası saflarını sıklaştırmış, sınıf savaşında olgunlaşmış bir gücü ve halk yığınlarının savaşımını, çarlık hükümetinin ve burjuva kampının sallantılarından ve zorluklarından yararlanarak başarıya ulaştırmak amacıyla burjuva demokratik devrimde öncülük rolünü oynamaya kesinlikle kararlıydı. Ona bu rolü, işçi sınıfının öncü müfrezesi Marksist-Leninist parti sağladı.

Sosyalist Devrimcilerin ve Menşeviklerin devrime öncülük ettikleri iddiasına gelince. Bunlar gerçekte devrimci yığınların öncüsü olarak davranma yeteneğinde değildiler, çünkü şovenizme kapılmışlardı. Otokrasiye karşı çıkarken, emperyalist savaşın sürmesini desteklediler. Küçük burjuva partiler başlıca görevlerinin yüreksiz burjuva muhalefeti desteklemek ve onu iktidarı almaya zorlamak olduğuna inanıyorlardı.

DEVİRİMİN GEÇİŞ AŞAMASI

Şubat Devrimi, «eşi görülmedik ölçüde büyük sayıda sıradan yurttaşı» harekete geçirdi. (7) Milyonlarca insan, özellikle devrimin üstün gelmesinden sonra, politika ile ilgilenmeye başladı. Burjuvazi ile proletarya arasında duran küçük işletme ve dükkan sahipleri, bilinçli proletaryayı çevreleyen ve baskı altına alan geniş bir küçük burjuva dalgasını oluşturdu. Küçük burjuva politik görüşler işçilerin geniş tabakalarına sızdı. Bu, Sosyalist Devrimci (Es-Er'ler) ve Menşevik partileri toplumsal gelişmenin yüzeyine çıkaran bir dalgaydı. Bu partiler, küçük ve orta mülk sahiplerinin ve burjuva etkisine dayanamayan bir bölüm emekçinin görüşlerini yansıtıyordu. Bolşevikler, devrimin geleceğinin belirlendiği başkent sokaklarında emekçilerle ve askerlerle birlikte döğüşürken, küçük burjuva partilerin üyeleri Sovyetler ve yerel özyönetim organlarında çoğunluğu, birçok asker komitesinin ve kimi sendikaların yönetimini ele geçirdiler. «Devrimci demokrasi» olduğunu ileri sürdüler ve ellerindeki çoğunluğu burjuvaziye, yani Geçici Hükümete iktidarı vermek için kullandılar.

(7) Agy, c. 31, s. 155. («Taktik üzerine mektuplar»dan).

Monarşinin çökmesiyle birlikte, ülkede sınıf güçlerinin yeralımında köklü bir değişiklik olmuştu. Politik sahnede birbiri ile çatışan iki ana güç kaldı: Rusya burjuvazisi, ki tamamen gerici bir tutum alıyordu, ve işçi sınıfı. Sallantılı geniş küçük burjuva yığınları ve işçilerin bir bölümü, Geçici Hükümet, yığınların demokratik bir cumhuriyet kurulması, sekiz saatlik işgünü ve toprakların köylülere dağıtılması gibi istemlerini programına almamasına rağmen, başta ağırlıklarını liberallerden yana koyuyorlardı. Bağlaşıklıklarına verilmiş sözlere bağlı kaldıklarını açıklayarak, ancak savaşın «muzaffer bir son»a ulaştırılmasından sonra barış vadeliyordu.

Bu gerçekte tarihsel bir haksızlıktı: Devrim işçiler, askerler ve köylüler tarafından gerçekleştirilmişken, hükümeti burjuvazi kurmuştu. Ne ki, Geçici Hükümet tam iktidar olamadı, işlevlerini ancak Petrograd Sovyeti tarafından desteklediği ölçüde yerine getirebildi. O zaman, Es-Er (Sosyalist Devrimciler) Menşevik çoğunluğun başı çekmesiyle, Petrograd Sovyeti, Geçici Hükümetin kendi katılımıyla kurulduğunu ve tüm yurttaşların itaat etmesi gereken meşru iktidar olduğunu belirten özel bir açıklama yayınladı. Sonuçta ülkede çift iktidar durumu ortaya çıktı: Burjuva hükümeti ile İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyeti.

Çift iktidar, geleneksel burjuva demokratik devrimin ötesine giden, ancak iktidarı da tam olarak emekçilere vermeyen, devrimin geçiş döneminin bir ifadesi oldu. Geçici Hükümetin oluşması, ülkedeki devrimci süreci durduramadı. Bunun ardına yatan salt politik partilerin öznel istemleri değil, sınıf güçlerinin nesnel yeralımıydı.

O zamanki politik durum üzerine Lenin, Rusya'daki burjuva demokratik devrimin temel sorununun çözüme bağlanmamış olduğunu yazıyordu: İktidar bir sınıfın (Pomeşçikler-büyük toprak sahipleri) elinden, başka bir sınıfın (burjuvazi) eline geçmişti. Böylece ilk aşaması tamamlanmıştı. Ancak, geniş halk yığınlarının istemlerinin karşılanmasına ilişkin tüm öteki sorunlar ortada duruyordu. Toprak hâlâ toprak ağalarının elindeydi, binlerce ve onbinlerce insan, halkın çıkarlarına olmayan savaşta ölmekteydi, işçiler sömürülmekte ve Rusya halkları ulusal baskıya maruz kalmaktaydı. Hükümet kapitalistlerin ve toprak ağalarının bencil çıkarlarını destekliyordu ve böylece halk yığınlarının çıkarları ile uzlaşmaz bir çelişki içindeydi.

Geçici Hükümetin gerçek yüzü, çok geçmeden politik eylemlerinde ortaya çıktı. Hükümet, köylülerin üzerine toprak ağaların topraklarını kendi aralarında bölüşmelerine son vermek amacıyla özel askeri birlikler gönderdi. Askerlik görevlerini yerine getirmelerini, savaşmaya devam etmelerini sağlamak, amacıyla, orduda ölüm cezasını tekrar uygulamaya soktu. Özellikle cephane fabrikalarında olmak üzere çalışma koşullarını ağırlaştırdı, devrimcileri tutuklamaya girişti vb.

Emekçi yığınları, kendi deneyimleri ile, Şubat Devrimi sırasında öne sürdükleri istemlerin karşılanmadığını gördüler. Yeni bir devrimci dalga gelmekteydi. Rusya, devrimin ikinci aşamasına-sosyalist-girdi. Bu koşullarda, başında Lenin'in bulunduğu Bolşevik Partisi, burjuvazinin iflas etmiş rejimine alternatifin emekçilerin ülkede iktidarı ellerine almaları olduğuna inanıyordu. Demokratik devrim, ancak sosyalist devrime yönelirse ilerleyebilirdi.

DEMOKRATİK VE BARIŞÇI YOL

Oluşan durumu ve güçler dengesini analiz eden Lenin şu sonuca vardı: Halk yığınlarının bir bölümünün Geçici Hükümete güven duyması ve onu desteklemesine karşın, Sovyetler politik iktidarı barışçıl yollardan ele alabilecek olanaklara sahiptiler.

Emekçilerin iktidar organı oluşturulmuştur: Petrograd Sovyeti. O zamanlarda, Lenin, Petrograd Sovyeti'nin asıl, gayri resmi ve hâlâ tam biçimlenmemiş bir işçi sınıfı hükümeti olarak nitelendirdi. Şubat Devrimi sırasında tüm ülkede kurulan Sovyetler, emekçilerin en yığınsal ve en demokratik örgütleri, işçilerin ve köylülerin hazır bir iktidar biçimi halindeydiler.

Bolşevikler burjuvazinin iktidarı gönüllü olarak terketmesini elbette beklemiyorlardı. Ama Sovyetlerin iktidarı tam olarak devraldığını açıklamaması halinde, ülkede bu karara direnebilecek hiçbir güç yoktu. Geçici Hükümet'in polisi, ne ordusu ne de halkın üzerinde etkisi olan bir bürokratik mekanizması bulunuyordu. Lenin şunu belirtiyordu: «Gerçek durum şöyledi: Silahlar halkın elindeydi ve halka dışardan bir zor uygulanmıyordu. Devrimin ilerlemesinin barışçı yolunu açan ve güvence altına alan buydu.»⁽⁸⁾

Sovyetlerde çoğunluğun hâlâ Sosyalist Devrimcilerin ve Menşeviklerin elinde olduğunun bilincinde olan komünistler, tüm iktidarın Sovyetlere devre için çalışıyordu. Kurulacak herhangi bir hükümet Sovyetlere karşı sorumlu olmalıydı. Bolşevikler bu yoldan kurulacak böylesi bir hükümette yer alma niyetinde değillerdi: Muhalefette olabilir ve Sovyetlerdeki grupları aracılığıyla emekçilerin istemlerinin karşılanması için çalışabilirlerdi.

Lenin, Sovyetlerin tüm iktidarı eline geçirecek, «devrimin barışçı gelişimini, temsilcilerin halk tarafından barışçı biçimde seçilmesini ve partilerin Sovyetler içinde barışçı savaşımını, değişik partilerin programlarının pratikte sınanmasını ve iktidarın barışçı biçimde bir partiden ötekine geçmesini sağlayabileceğini» belirtti.⁽⁹⁾ Burjuva demokratik devrim, par-

(8) Agy, c. 34, s. 11 («Belgeler üzerine»den).

(9) Agy, c. 34, s. 237 («Devrimin ödevleri»den).

tiler arasında politik savaşım temelinde, Sovyet seçimlerinin özgürce tekrarlanması ile barışçı biçimde, sosyalist devrime ilerleyebilirdi. Sovyetler vasıtasıyla işçi sınıfı burjuvaziyi önce politik, arkasından ekonomik iktidarını da terketmeye zorlayabilirdi. Bu planın uygulanması, yeni toplumsal sisteme en az acılı biçimde geçişi sağlayabilirdi. Bolşevikler Sosyalist Devrimciler ve Menşeviklerle uzlaşmalara girmeye hazır olduklarını defalarca dile getirdiler, ama onlar ortak davranma önerisini reddettiler. İktidarın barışçı biçimde Sovyetlere geçmesi ve devrimin barışçı yoldan gelişmesi fırsatı kaçırdı.

Lenin'in en büyük katkılarından biri, işçi sınıfı ve bağlaşıklarının iktidarı barışçı yoldan alması olasılığı sorununu işlemedir. Lenin daha sonra şunları yazdı: «Biz Marksistler, savaşımın herhangi bir biçiminin uygunluğunu, yığın güçlerinin ve sınıf ilişkilerinin kesin hesaplanması ile belirlemiş olmamızdan her zaman kıvanç duyarız. Biz, ayaklanmanın her zaman uygun olmadığını söyledik, yığınlar arasında bunun gerekli önkolları yoksa, bunun bir serüven olacağını belirttik». (10)

Demokratik yığın hareketlerinin barış, demokrasi ve toplumsal ilerleme için genişleyen bir eylemle dünya çapında büyüdüğü günümüzde, devrimci savaşımı biçim ve yöntemleri sorunu hâlâ önemlidir ve belki de bugün daha büyük önem kazanmıştır. Şubat Devrimi'nin gösterdikleri, o zamandan bu yana gerçekleşen ötekiler gibi, barışçı yolun bir dizi vazgeçilmez koşulların varlığı durumunda olanaklı olduğunu doğrulamaktadır. *Bunların en önemlisi, başında işçi sınıfı olmak üzere devrimci güçlerin geniş ve istikrarlı bir sınıfsal ve politik bağlaşığının varlığıdır. Bunun gücü, otoritesi ve en önemlisi, eylemleri, temsili devlet organlarını, devrimci demokratik dönüşümleri gerçekleştirme organlarına dönüştürebilir.*

Devrimin barışçı yolu, Marksist-Leninist dünya görüşünün insanlı özülle en iyi biçimde uyumaktadır. Bu, devrimi yöneten partiden son derece esneklik talep etmektedir. Sık sık nükleer çağ olarak adlandırılan günümüzde, korkunç yıkıcı bir güce sahip silahların varlığı koşullarında, uluslararası alanda ve tek tek ülkelerde yarışma sürmektedir, ancak günümüzün çetin gerçekleri, savaşım biçimlerini seçerken, Engels'in 19. yüzyılın sonlarında şu söylediklerine büyük bir dikkat verilmesini gerekli kılmaktadır: «Eğer uluslar arasında savaşın koşulları değişmişse, bu, sınıf savaşımının koşulları açısından da daha az geçerli değildir.» (11)

Yeryüzünde yaşamın korunması ve nükleer bir felaketin önlenmesi sorununun olağanüstü önem kazandığı günümüzde, sınıf savaşımı ile barışın korunmasını birleştirmenin değişik biçimleri geliştiriliyor ve aktif olarak uygulanıyor. *Sınıf savaşımının değişen koşulları, savaşımın araç ve yön-*

(10) Agy, c. 35, s. 348 («Devrimci lafazanlık üzerine»den).

(11) K. Marks ve F. Engels, Yapıtlar, c. 22, s. 544 (Rusça, «Fransa'da sınıf savaşına önsöz»den).

temlerinin seçilmesinde son derece ihtiyatlı olunmasını ve solcu aşırılığın herhangi bir biçiminin temelden reddedilmesini talep ediyor. Böylesi bir yaklaşım, toplumsal kazanımları yoketmek ve tarihsel ilerlemeyi engellemek amacıyla güce başvurduğu durumlarda, emperyalist gericiliğın ve karşı devrimin kararlı biçimde, silah da kullanılarak püskürtülmesini elbette, dışlamıyor.

Bunlar, Rusya'daki 1917 burjuva demokratik Şubat Devrimi'nin tarihinin kimi yönleridir ve otokrasiyi yıkararak zafere ulaşan halk yığınlarını yöneten partinin, Bolşevikler olduğunu gösteriyor. Şubat 1917 burjuva demokratik devrimi, sosyalist devrime doğru ilerleyişin doğal bir aşamasıdır. Lenin'in önderliğinde Bolşevik Partisi, gerçek demokrasi için savaşımını sosyalizm için savaşımına pratikte birleştirdi. Bugün, bu devrimden 70 yıl sonra, devrimci partinin demokratik istemler programını formüle etme ve yaşama geçirme deneyiminde, Lenin'in Şubat Devrimi'ne ilişkin büyük dersleri, hâlâ kalıcı bir önemdedir.

Avrupa'da nükleer silahlardan arındırılmış bölgeler için

Gezegelimizin değişik yerlerinde nükleer silahlardan arındırılmış bölgelerin oluşturulması, nükleer silahsız dünya yolunda önemli bir adımdır. Böylesi bölgeler dünyanın kimi alanlarında (Latin Amerika'da, Pasifik Okyanusunun güney kesiminde) artık politik gerçeklik olmuştur. Gezegelimizde nükleer silahlardan arındırılmış bölgelerin oluşturulması önerisi, işte bundan dolayı birçok Avrupa hükümetinin, parlamentosunun, politik parti ve toplumsal çevrelerin dikkatini çekiyor. Bu sorun, bundan bir süre önce Bulgaristan'da yapılan uluslararası sempozyumda tartışıldı. (1) Aşağıda bu sempozyuma katılanlardan Bulgar bilim adamının yazısını ve «Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisi temsilcisinin notlarını yayınlıyoruz.

Somut silahsızlanma önlemi

ALEKSANDIR YANKOV

Bulgar Komünist Partisi MK üyesi, BHC Bilimler Akademisi aday üyesi

Bugünkü uluslararası durumda, silahlanma yarışının ortadan kaldırılmasıyla ilgili bölgesel önlemler, en başta da kimyasal silahlardan arındırılmış nükleer silahsız bölgelerin, koridorların, barış, güvenlik ve işbirliği bölgelerinin oluşturulması, giderek artan bir önem kazanıyor. Böylesi önlemlerin amaca uygunluğu, değişik ülkelerin nükleer ve diğer yığınsal kırım silahlarının genel ve tam olarak yasaklanması anlaşmasına kadarki dönemde (bunun için uzun bir dönem gerekebilir) bölgesel düzeydeki

Aleksandır Yankov, 1924'te doğdu. Profesör, Sofya Üniversitesi uluslararası hukuk ve uluslararası ilişkiler kürsüsü başkanıdır. BMO'nün Uluslararası Hukuk Komisyonu üyesidir. Devletler hukuku ve uluslararası ilişkilerle ilgili birçok kitabı yayınlanmıştır. BHC Halk Meclisi milletvekili, onun dış politika komisyonu üyesidir.

(1) «Avrupa'da nükleer silahlardan arındırılmış bölgeler için» konulu sempozyuma (Sofya 27-29 Ekim 1986) 60 kadar ünlü politikacı ve kamuoyu temsilcisi ve aynı zamanda 23 ülkeden nükleer silahsızlanma sorunu araştırmacısı katıldı.

paralel çabalarının silahların sınırlandırılması ve silahsızlanma için elverişli koşullar yaratmakla belirleniyor.

Bulgaristan Halk Cumhuriyeti, öteki sosyalist topluluk devletleriyle birlikte, en başta nükleer silahlardan arındırılmış bölgelerin oluşturulmasını, *Avrupa'da iki askersel-politik gruplaşma arasında nükleer bir çatışmayı önlemek için ortak eylemlerin önemli bir halkası olarak görüyor.*

Sosyalist ülkeler, çeşitli ödünler içeren girişimleri, yakıcı sorunların çözümüne esnek yaklaşımlarıyla, Batının genel Avrupa barış sürecini baltalama ya da engelleme girişimlerine kesin karşı koyarak, bu sürece çok büyük katkılarda bulunmuşlardır. Sovyetler Birliği'nin nükleer deneyimlerle ilgili tek yanlı moratoryum kararı, Avrupa'daki duruma büyük katkıda bulunmuştur. Varşova Antlaşması üyesi devletler, Nisan 1986'da, BHD Dışişleri Bakanlığı ve Bulgar elçilikleri kanalıyla Avrupa ülkelerine, ABD ve Kanada'ya, gezegenimizde nükleer silahlardan arındırılmış bölgeler oluşturulması konusunda bir çağrı sundular. Bir dizi yapıcı öneriyi içeren bu belge, Varşova Antlaşması Örgütü'ne üye devletlerin Politik Danışma Komitesi'nin Sofya toplantısında hazırlanan uyumlu dış politika çizgisinin somut bir yansımasıdır. Bu, M. S. Gorbaçov'un 15 Ocak 1986'da açıkladığı ve çok ilerilere uzanan nükleer silahsız bir dünya planıyla uyum içindedir. Haziran 1986'da, Budapeşte'de yapılan toplantıda, bağlaşıklık sosyalist ülkeler Atlantikten Urallara kadar uzanan geniş coğrafi bir bölgede uygulanacak dengeli bir silahsızlanma programı hazırlayıp ortaya koydular. SSCB'nin Reykjavik'teki kilit önerilerinden birini de, ABD'nin ve Sovyetler Birliği'nin Avrupa'daki orta menzilli roketlerinin tümünden yokedilmesi önerisi oluşturuyordu. Sovyetler Birliği Kasım ayında, Baltık denizi bölgesi de içinde Kuzey Avrupa'ya nükleer silahlardan arındırılmış bölge statüsünün verilmesine yardımcı olabilecek yeni girişimlerde bulundu ve Aralık ayında Pasifik Okyanusunun güney kesimlerinde nükleer silahsız bölge kurulmasına ilişkin anlaşma protokolünü (Rarotonga anlaşması), nükleer silahlara sahip ülkelerden ilk imzalayan SSCB oldu.

Bugün, Avrupa'da güvenliğin güçlenmesi sürecinin desteklenmesinde hükümetlerin ve geniş toplumsal çevrelerin aktif eylemlerinin rolü, her zamankinden çok daha büyüktür. Bundan dolayı, *bölgesel de içinde, gezegenimizde karşı karşıya bulunan askersel düzeylerin azaltılmasına yönelik her girişim, büyük politik bir önem kazanıyor.* Nükleer silahlardan arındırılmış bölgeler oluşturulması önerisi, savaş tehlikesinin ortadan kaldırılması yönünde uygulanan işte böyle bir kolektif yöntemdir.

Nükleer silahsız bölgelerin oluşturulmasını gerektiren genel ve özgül faktörler vardır. Nükleer silahlardan arındırılmış bölgelerin, Avrupa'nın herhangi bir bölgesinde uygulanabilecek herhangi bir modelinin hazırlanması olanaksızdır, politik bakımdan da amaca uygun değildir. Örneğin,

Balkanlar'da olduğu gibi, her bölgenin kendine özgü nitelikleri ve somut amaçları vardır. Ama aynı zamanda bunlardan hiç biri, kendi açısından, Avrupa'nın ve genel güvenliğin dışında ele alınamaz. Dolayısıyla, nükleer silahsız bölgeler sistemlerinin kurulması ve uygulanması sürecinde somut politik durum, nükleer silahsız bölgeler statüsü ve uluslararası güvenlik arasında dinamik bir karşılıklı ilişki olduğu ortadadır. Bu, nükleer silahsız bölgelerin kurulması sorununun politik, askersel-stratejik, ekonomik, coğrafi, uluslararası-hukuksal vb. bir dizi sorunun bütünsel olarak ele alınması demektir.

Nükleer silahsız bölgeler, hukuksal açıdan, uluslararası anlaşmalar temelinde nükleer silahların geliştirilmesini, denemesini, üretimini, yerleştirilmesini, depolanmasını, nakledilmesini ve kullanılmasını tam olarak yasaklayan belli alanları içeriyor. Böylece, yasaklama atom silahıyla ilgili her türlü eylemi kapsıyor. Nükleer silahsız bölgelerin ana amaçları, söyle sıralanabilir: *Birincisi*, nükleer silahlanma yarışının sınırlanması, ve nükleer silahların yaygınlaştırılmaması sisteminin güçlendirilmesi; *ikincisi*, söz konusu bölgede silahlı güçlerin ve silahların sayıca azaltılması; *üçüncüsü*, nükleer silahsız bölgedeki ülkeler arasında güvenliğin ve iyi komşuluğun güçlendirilmesi, bunlar arasında politik alanda istikrarlı ilişkilerin kurulması; *dördüncüsü*, Avrupa'nın ve genel güvenliğin güçlendirilmesi.

Birbirleriyle sıkı sıkıya bağlı olan bu amaçlar arasında, genellikle en başta nükleer silahsız bölgenin bir aracı olarak, nükleer silahlardan arındırılmış bölgelerin politik ve askersel öğeleri öne çıkarıyor. Ancak böyle bölgelerin oluşturulması, aynı zamanda çevrenin korunması alanında ortak önlemler alan devletler arasında ekonomik, bilimsel-teknik ve kültürel işbirliğinin genişletilmesine de hizmet ediyor.

Nükleer silahlardan arındırılmış bölgeler sisteminin hazırlanması ve uygulanması için hazırlıklara geçilmesi, yalnızca egemençe eşitlik, eşit güvenlik ve nükleer silahsız bölgeyi oluşturan tüm ülkelerin çıkarlarına saygı gösterilmesi ilkeleri temelinde olanaklıdır. Böyle bir adım, bu ülkelerin, atomsuz bölgelerin oluşturulması ve bununla ilgili olan hak ve sorumluluklarının gerçekleştirilmesi sürecine gönüllü, eşit katılımı demektir. Sözü edilen ilkeler, nükleer silahlardan arındırılmış bölgelerin hukuksal temelini sağlıyorlar.

Devletlerin aktif rolü, nükleer silahsız bölgeler rejimin etkinliğinin zorunlu politik önkoşuludur. Nükleer silahsız bölgelerle ilgili anlaşmaların sağlanması yöntem ve araçlar, kuşkusuz, somut koşullara ve katılanların görüşlerine bağlıdır. Pratik, nükleer silahlardan arındırılmış bölgelerin oluşturulmasının çok taraflı uluslararası anlaşmalar ya da ilgili ülkelerin karşılıklı olarak tek yanlı yükümlülükleri temelinde mümkün olduğunu göstermiştir. Kuşkusuz, varılan anlaşmayı en dolgun ve tam olarak yan-

sıtma bakımından tartışmasız önceliklere sahip olduğu için uluslararası anlaşmaların imzalanması, böylesi bölgelerin kurulmasında en iyi araçtır.

Nükleer silahsız bölge sistemlerinin etkinliğinin önemli diğer bir önkoşulu da, bölgelerin komşu devletler olduğu gibi, nükleer devletler tarafından da uluslararası alanda tanınmasıdır. Eğer bu sonucunu söz konusuysa, o durumda bu, kabul edilen statükoya, nükleer silahsız bölgenin herhangi bir ülkesine karşı nükleer silah kullanmama ya da nükleer silah kullanma tehdidinde bulunmama yükümlülüklerine uyulması ve nükleer silahsız bölgeye katılan tüm ülkelerin nükleer bir çatışmada güvenliklerinin sağlanması demektir. Örneğin, Avrupa'da nükleer silahlardan arındırılmış bölgeler için önerilen bu tür garantiler, Sovyet hükümetinin birçok açıklamasında yer almıştır.

Nükleer silahsız bölge oluşturulmasına katılan ülkelerin kendi yükümlülüklerini nasıl yerine getirdiklerini denetlemeyle ilgili önlemler sistemi, nükleer silahlardan arındırılmış bölgeler rejiminin kilit öğelerinden birini oluşturuyor. Bu önlemlerin, denetimin işlevi için olduğu gibi, devletleri arasında karşılıklı güven sağlanması için de büyük önemi vardır. Özgül davranışların söz konusu olması nedeniyle, gözetleme, düzenleme, uygulama, danışma, tartışmaları çözüme bağlama vb. yöntemlerin uygulanmasının niteliği ve sırası önemli ölçüde şu veya bu bölgenin özelliklerine, bunların neyi amaçladığına ve statüsüne bağlıdır. Denetim, belirli sürelerde ulusal teknik araçların ve uluslararası kontrolün yardımıyla yürütülebilir. Latin Amerika'da nükleer silahsız bölgeler oluşturma deneyinin de kanıtlandığı gibi, denetim alanında belli yetkilere sahip olan yerel organlar etkili ve kalıcıdır.

Kanımıza göre, böyle bölgelerin oluşturulmasının, bölgesel nükleer silahsızlanma önlemi olarak, doğrudan ya da dolaylı bir biçimde güvenlik sorunlarını kapsayan uluslararası anlaşmalarla kesin uyum temelinde kurulması gerekir. Avrupa'da nükleer silahlardan arındırılmış bölgelerin kurulması, BMO Tüzüğüne ilan edilen devletler hukukunun ilke ve normlarına ve Helsinki Sonuç Belgesine tam olarak uygundur. Örneğin, Tüzüğünün barış ve güvenliğin sağlanmasında bölgesel anlaşmalar imzalanmasının önemine ilişkin 52. maddesi, her bölge için uygundur. En dolaysız karşılıklı etki, 1968'de imzalanan nükleer silahların yayılmasını yasaklayan anlaşmayla, karşılıklı güveni güçlendirme ve silahları azaltma ile ilgili diğer anlaşmalarla sağlanabilir.

Şu nokta da çok önemlidir ki, bugüne kadar gezimizde nükleer silahsız bölgelerle ilgili olarak getirilen tüm öneriler, yürürlükteki uluslararası anlaşmalar ve askersel-politik paktlar açısından varolan statükonun korunmasını öngörüyorlar. Benzer yaklaşım, Avrupa'nın politik gerçekliği, her ülkenin kendi dış politik çizgisini özgürce belirleme, anlaşmalara ve paktlara üye olma hakkına saygı gösterilmesi zorunluluğundan doğuyor.

Şu ya da bu nükleer silahsız bölgenin BMO, Uluslararası Atom Enerjisi

Ajansı (MAGATE) ve diğer uluslararası örgütler ve aynı zamanda Avrupa'daki askersel-politik paktlarla tanınması, nükleer silahlardan arındırılmış bölgeler sisteminin etkinliğinin artırılmasına yardım edebilir. Bu arada BMO ve MAGATE denetimle ilgili belirli görevleri yerine getirebilirler, çelişkili sorunların düzenlenmesine, nükleer silahlı bölgeler sürecinin istikrar kazanmasına yardım edebilirler.

Nükleer silahlı bölgeler rejiminin burada belirtilen öğelerini, politik ve hukuksal istemler listesinin sona ermiş bir niteliği olarak ele almamak gerekir. Yukarıda da belirtildiği gibi, her bölgenin kendine özgü özellikleri vardır ki, bunlar da birçok ülkenin Balkanlar'da, Kuzey Avrupa'da nükleer silahlı bölgeler ya da Orta Avrupa'da ve İberik yarımadasında koridorlar oluşturma önerilerinin analizindeki nitelermeleri tümüyle kanıtlanmış oluyorlar. Balkanlar'da nükleer silahlı bölge oluşturulmasının kimi en belirgin özelliklerini ele alalım.

Yaklaşık 30 yıldır tartışma konusu olan bu görüş son yıllarda özel bir önem kazandı. Bu görüş, T. Jivkov yoldaşın Bulgar devletinin 1.300, kuruluş yıldönümü nedeniyle 1981'de yaptığı konuşmalarında, yapılan ikili ve çok yönlü görüşmelerde yeniden gündeme getirildi.

Bulgaristan'ın girişimi, değişik düzeylerde diplomatik faaliyetleri teşvik etti. Bundan sonraki adımı, Yunanistan Başbakanı A. Papandreu'nun Balkan ülkeleri arasında karşılıklı güven ve işbirliğinin güçlendirilmesi ve nükleer silahlı bölgelerin oluşturulması sorunlarını görüşmek için uzmanların Atina'da toplanması ile ilgili olarak yaptığı çağrı oluşturdu. Karşılaşma iki aşamada yapıldı: 16-18 Ocak Şubat 1984. Bunlara, Arnavutluk'un dışında yarımardadaki tüm devletlerin büyük elçilerinin başkanlık ettiği delegasyonlarla katıldılar. Bu arada birinci aşamaya gözlemci statüsüyle katılan Türkiye delegasyonu, ikincisine tam yetkili olarak katıldı.

Atina toplantısı, Avrupa genel sürecinin bir parçası olarak Balkanların nükleer silahlı bölge haline getirilmesi yolunda uluslararası çabaların aktifleşmesine yardım etti. Ortak bildiri, «toplantıda dile getirilen görüşlerin, öneri ve tavsiyelerin, Balkanlar'ın nükleer silahlı bölgeye dönüştürülmesi yolundaki davranışlar da içinde, burada başlayan diyalogun sürdürülmesi için toplantıya katılan ülkeler hükümetlerinin görüşüne sunulması» ortak görüşü vurgulanıyor.

Gelecek karşılaşmanın, Atina toplantısı sonuçlarının gereği gibi incelenmesinden sonra yapılması öneriliyor. Romanya, bu toplantının Bükreş'te yapılmasını önerdi. Çok yönlü danışma ve görüşme toplantılarını uzmanlar düzeyinde sürdürülmesi, ilgili ülkelerin konularının açılışını kavuşmasına, varolan farklılıkların giderek ortadan kaldırılmasına ve diyalogun giderek gelişmesine yardım edecektir.

Bölgede yapılan birçok önemli resmi ikili ve çok yönlü görüşmelerde

yansımasını bulan yarımada nükleer silahsız bölgeler kurulması görüşü, uluslararası alanda giderek daha geniş destek buluyor.

Kendi coğrafi durumu bakımından Balkanlar, Avrupa, Asya ve Afrika'yı birbirine bağlayan bir köprü görevi gören bir bölgedir. Burası, politik durumunun birçok kendine özgü yanları olan bir Avrupa bölgesidir. Burada değişik politik sistemlere ait olan sosyalist ve kapitalist devletler yer almaktadır. (2) Balkan ülkelerinin şu ya da bu bloklaşmada yer aldıkları Varşova Antlaşması ile NATO'nun, bu iki askersel-politik bloklaşmanın keşiştiği çizgi yarımada geçiyor. Bununla birlikte, bu ülkelerden ikisi hiç bir birliğe katılmıyor. Bölgedeki kimi devletler arasındaki ilişkilerde çözülmemiş sorunlar ve görüş ayrılıkları varlıklarını sürdürüyor.

Kuşkusuz, benzer özellikler Balkan ülkelerinin dış politikasına da yansıyor. Ancak, kendi açısından bu özellikler barışın ve iyi komşuluğun güçlenmesi amacıyla yönelik ortak önlemler için aşılmaz engeller değildir. T. Jivkov'un belirttiği gibi, «Balkanların nükleer ve kimyasal silahlardan arındırılmış bölge ilan edilmesi önerisinin temelinde yatan fikir, herkes için eşit güvenlik sağlamaktır. Biz şu anlayıştan hareket ediyoruz. Bu eylemlerimiz, kapsamı bakımından bölgesel olsalar da, bunlar günümüzün ana sorunlarının çözümüne katkıda bulunuyorlar.» (3)

Nükleer silahsız bölgeler oluşturma yoluyla kolektif güvenliğin bölgesel sisteminin kurulması, kuşkusuz politik havanın iyileşmesine Balkanlar'da barış içinde yanyana yaşamının güçlenmesine ve karşılıklı yarara dayalı işbirliğinin gelişmesine yol açacaktır. Örneğin ulaşım, enerji, çevre korunması, bilim, kültür, turizm, spor gibi devletlerin ikili ve çok yönlü temelde çok daha geniş ilişkilerinin yaygınlaştırılabileceği ortak ilgi oluşturan somut birçok alan vardır.

Nükleer silahsız bölgelerin kurulmasına karşı çıkanlar, bunun nedeni olarak Balkanlar'da Varşova Antlaşması Örgütü ile NATO arasında konvansiyonel silahlarda sözde bir denge olduğunu ileri sürüyorlar. Bundan dolayı, Türkiye ve Yunanistan'daki Amerikan askeri üslerinde varolan atom silahlarının sözde caydırıcı bir işlevi varmış. Varşova Antlaşması'na katılan Balkan devletlerinin konvansiyonel silahlarda üstün olduğu konusundaki asılsız iddiaların, ABD'nin yarımada nükleer gücünü koruma amaçlarına hizmet ettiği görmezlikten gelinemez. Belirleyici askersel bir faktör olarak ilk darbeye ağırlık verilen atom silahlarının caydırıcı rolü konsepti ise, tam bir saçmalaktır. Balkanlar gibi bir bölgede, herhangi bir ülkeye yapılacak nükleer bir saldırı, kaçınılmaz olarak tüm halklar için ölüm olacaktır.

Yarım adadaki özgül durumdan oluşan özelliklerin ve güçlüklerin yanı-

(2) Balkan yarımadasında Bulgaristan ve Arnavutluk, Yugoslavya ve Yunanistan'ın büyük bir bölümü, Romanya ve Türkiye'nin bir parçası yer almaktadır. (Not Red.)

(3) «Rabotniçesko Delo», 11 Eylül 1986.

sıra, burada nükleer silahsız bölge kurulmasına yardım edebilecek bir dizi olumlu politik öge de vardır. En başta şunu belirtmek gerek ki, bilinen ayrılıklara karşın, Balkan devletleri arasında istikrarlı ilişkiler olması eğilimi egemendir.

Aynı zamanda şu da önemlidir ki, bölge ülkeleri silahsızlanma, genel güvenliğin güçlendirilmesi ile ilgili ikili ve çok yönlü anlaşmalara ve diğer uluslararası anlaşmalara katılmaktadırlar. Böylece, Arnavutluk'un dışında tüm Balkan ülkeleri, yukarıda sözü geçen nükleer silahların yaygınlaştırılmasını yasaklayan anlaşma kapsamına girmektedir. Bu anlaşmanın 2. maddesinde şöyle deniyor: «Bu anlaşmayı imzalayan nükleer silaha sahip olmayan her devlet, her kimden olursa olsun, doğrudan ya da dolaylı bir biçimde nükleer silah ya da diğer nükleer patlayıcı maddeler almamakla; bu silahlar ya da diğer nükleer patlayıcı maddeler üzerinde hiçbir denetim görevi almamakla; herhangi bir yöntemle nükleer silah ya da diğer nükleer patlayıcı maddeler üretmemekle, bunları elde etmemekle, aynı zamanda nükleer silah veya diğer nükleer patlayıcı maddelerin üretimi için yardımda bulunmamakla, herhangi bir biçimde yardım almamakla yükümlüdürler». Aynı ülkeler, Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'nın atom enerjisinin barışçı amaçlar için kullanılmasına ve buna uygun denetim önlemlerinin alınmasına ilişkin olarak belirlediği kural ve garantileri de kabul etmişlerdir.

Arnavutluk dışında yarımada'daki tüm devletler, Helsinki Sonuç Belgesini imzalamışlardır. Onlar bu belgeyle «kapsamının gücü ve niteliği bakımından ciddi ve etkili bir uluslararası denetim altında sonul olarak genel ve tam bir silahsızlanmaya gidilmesinde adımlar oluşturan etkili önlemler» gerçekleştirilmesi sorumluluğunu üzerine aldıklarını açıklıyorlar. Balkanların nükleer silahlardan arındırılmış bir bölgeye dönüşürülmesi önerisi, işte bu yönde atılmış bir adımdır.

Hiçbir Balkan devletin kendi silahlı kuvvetlerinde nükleer silahı yoktur. Örneğin, topraklarında ABD'nin nükleer silahların bulunduğu askeri üsler bulunan Yunanistan ile Türkiye, diğer devletlerle birlikte, BKP'nin açıkladığı öneriyi yaşamda gerçekleştirebilirler. Burada söz konusu olan, bölgedeki devletlerin «topraklarına nükleer silah yerleştirmeyeceklerine, ya da nükleer silahların artık varolduğu yerlere bu tür yeni silahlar almayacaklarına ve bu silahların var olan yığınaklarını azaltacaklarına»⁽⁴⁾ ilişkin tek yanlı yükümlülük almasıdır. Bu tür önlemler, nükleer silahsız bölgelerin kurulmasının hazırlık çalışmaları döneminde, bölgenin tam olarak nükleer silahlardan arındırılması için gerekli koşulların sağlanmasında sınırlayıcı önlemlerin aşamalı bir biçimde gerçekleşmesine yardım edebilirler.

Açıktır ki, böylesi bölgelerin kurulması için Balkan ülkeleri hükümetleri-

(4) BKP MK'nin 13. Kongre raporu. Sofya, 1986, s. 26.

nin ve toplumsal-politik güçlerin yapıcı adımlar atması gerekiyor. Biz, her şeyden önce, iyi komşuluğun bir tür kuralını içerecek olan ikili yükümlülükler ve anlaşmalar da içinde, devlet eliyle gerçekleştirilecek değişik eylemlerini kastediyoruz. Burada, örnek olarak, BHC ile Yunanistan Cumhuriyeti arasında 12 Eylül 1986'da imzalanan dostluk ve iyi komşuluk ilişkileri ve işbirliği anlaşması gösterilebilir. Bu anlaşmada taraflar, «Balkanları nükleer silahlardan arındırılmış bölgeye dönüştürülmesi fikrinin yaşama geçirilmesine yönelik çabalarını sürdüreceklerini»⁽²⁾ kesinlikle belirtiyorlar.

Balkan ülkeleri parlamentolarına da büyük rol düşüyor. Parlamenterler, yasal organların temsilcileri olarak, nükleer silahsız bölgeler kurulmasının temel öğeleri ve yöntemleriyle ilgili sorunların çözümüne büyük katkılarda bulunabilirler. Nükleer silahsız bölgeler kurulması önerilerinin gerçekleşmesi için yürütülen aktif tartışma ve savaşa, değişik toplumsal çevreler, politik yöneticiler, barış hareketi yandaşları, Balkanlar'da karşılıklı anlayış örgütleri, Avrupa güvenlik ve işbirliği komiteleri, ve aynı zamanda sendika, kadın, gençlik ve diğer kuruluşlar katılıyorlar. Böylece, bölgedeki devletler arasında kolektif güvenliğin, güven ve işbirliğinin güçlendirilmesi çabalarını destekleyen ve bu süreci halk davasına dönüştürecek olan çok geniş toplumsal bir hareket oluşuyor. Kanımıza göre, bu hareketin somut eylemleri, en geniş katılımda Balkan ülkeleri halkları asamblesininin çağırılmasına neden olabilir.

Balkanların nükleer silahlardan arındırılmış bölgeye dönüştürülmesi, Avrupa'da nükleer silahsız bölgeler oluşturma ve sonul amaçta onun yığınsal kırım silahlarından tam olarak kurtarılması yolunda dev bir adım olabilir. Olayların böylesi bir yönde gelişmesinin, nükleer silahlanma yarışının önünün kesilmesi, yumuşamaya geçilmesi, genel Avrupa sürecinin ardıcıl olarak gelişmesi, barışın ve uluslararası güvenliğin güçlenmesi için olağanüstü önemi olacaktır.

(2) «Rabotničesko Delo», 13 Eylül 1986.

Konumların benzerliği

ROLAND BAUER

Almanya Sosyalist Birlik Partisi (ASBP) MK Üyesi, BSS Yazı Konseyi üyesi

Sofya sempozyumu, Uluslararası Barış Yılı'nda tüm kıtalarda yapılan birçok toplantıdan biriydi. Bu sempozyum Avrupa'da nükleer silahlardan arındırılmış bir bölgenin oluşturulmasının gerekliliği ve bunun yolları üzerinde yoğunlaştı ve toplantıya katılanların önlerindeki böylesi önemli bir konuyla ilgili olarak, günümüzde uluslararası durumu saptamaları ve silahlanma yarışını önleyen ve bu yarışın durmasına yardımcı olan etmenleri incelemeleri gerekti.

Ben bir rapor sunma ya da tartışmanın yorumunu yapma niyetinde değilim. Ben yalnızca okuyucularımıza güvenlik sorunları üzerine sempozyuma katılanların dile getirdikleri görüşleri tanıtmak istiyorum.

Sempozyuma katılanların tümü uluslararası ilişkilerde iyiye doğru dönüşün yalnızca zorunlu değil, aynı zamanda olanaklı olduğuna inançlarını ifade ettiler. Başarıya ulaşılabilmesi için sağduyuya, gerçekçiliğe ve iyi niyete gereksinim olduğunu belirttiler. Sempozyuma katılanlar Mihail Gorbaçov ile Ronand Reagan arasında yapılan Reykjavik toplantısının, ilk aşaması başarıyla tamamlanan Avrupa'da Karşılıklı Güveni ve Güvenliği Artırma ve Silahsızlanma Önlemleri üzerine Stockholm Konferansı'nda ve ASBP ile ASDP'nin Orta Avrupa'da nükleer silahlardan arındırılmış bir koridor oluşturulması için ortak girişimlerinin umut verici olduğunu vurguladılar.

İşte, askersel yumuşamada sağlanan ilerlemeler milyonlarca insanın beklentilerinin Reykjavik'te gerçekleşmemesinin nedenleri üzerine üç karakteristik konuşma:

«Reykjavik buluşması ani değişikliklere yol açtı. SSG ile ilgili görüş ayrılıkları nedeniyle bir anlaşmaya varılmamasına rağmen, her iki devlet önümüzdeki on yıl içinde nükleer silahları yok etme istemlerini ortaya koydular. Yoğun çabaların sonucu olarak, bir hafta sonunda yıllarca süren görüşmelerden daha çok ilerleme kaydedildi». (Sanford Cottlieb, Savunma Bilgi Merkezi Baş Analizcisi, Washington, D.C., ABD).

«İki büyük devlet ilk kez stratejik nükleer silahların köklü bir biçimde azaltılmasında anlaşabildiler. Gündemde, bunların kontrolü değil, azaltılmasıydı. Görüşmeler, temel ilkesel bir anlaşmaya varılmasına yaklaştı, SSG'ne çarparak suya düştü: Buna rağmen, Reykjavik'ten bu yana durum tamamen değişti. İnsanlık ilk kez silahsızlanmaya ulaşabileceğini ve iki tarafın anlaşmaya varabileceğini gördü . . . Bir tarafın ötekine karşı üstünlük kurmaya, yani SSG'ni uygulamaya çalışmaya başladığı bir anda

ortak güvenlik ilkesine dayalı anlaşmalar bile değerini yitiriyor. SSG, tek taraflı güvenliğin nasıl ortak güvenliği yıkmaya yöneldiğinin bir örneğidir. SSG, üstünlük sağlama tutkusunun nasıl dünyanın yokolması tehlikesiyle dolu olduğunun bir örneğidir.» (Egon Bahr, Milletvekili, Alman Sosyal Demokrat Partisi Prezidyum üyesi, Barış ve Güvenlik Politikası Araştırma Enstitüsü Direktörü, Hamburg, FAC).

«Ben de şu kanıdayım: Reykjavik buluşması ilk kez gösterdi ki, silahların azaltılması ve kontrolü üzerine tarihsel anlaşmalara, nükleer silahlardan arındırılmış bölgelerin kurulması ve Avrupa kıtasından nükleer silahların kaldırılması için yeni ufuklar açan anlaşmalara varılabilir. Nükleer silahların en çok yığılmış olduğu Avrupa, Reykjavik'te kaçırılan fırsatın telafi edilmesine, uzay şemsiyesi ile ilgili görüş ayrılıklarının üstesinden gelmesine katkıda bulunulmasına, nükleer silahsızlanmada etkili önlemlerin kabul edilmesini getirebilecek ve Avrupa'da ve dünyada uluslararası ilişkilerin gelişmesini yeni bir aşamaya geçirebilecek mutabakata varılmasının teşvik edilmesine yardımcı olmalıdır.

Eğer Amerikan uzay şemsiyesi kurulursa (bunun geliştirilmesi olanağı bilim çevrelerinde, Birleşik Amerika'daki bilim çevrelerinde bile kuşkuyla karşılanmaktadır) stratejik denge ciddi olarak bozulacak Avrupa yeni bir tehlikeyle yüzyüze kalacak ve giderek daha az kontrol edilebilen silahsızlanma yarışında yeni, yıkıcı bir tırmanış başlayacaktır. Bu nedenle benim partim, İtalyan Komünist Partisi ve Avrupa'daki sayısız sol ve öteki güçlerin temsilcileri SSG'ne ve Avrupa ülkelerinin bu programa katılmalarına karşı çıktılar ve karşı çıkmaya devam ediyorlar. Biz Antibalistik Füze sistemleri Anlaşmasına ve uyduları yokedecek silahların geliştirilmesi de içinde, uzayda silahlanma yarışının önlenmesine sıkı bir biçimde uyulmasını istiyoruz» (Bruno Berinini, Milletvekili, İKP üyesi ve Parlamento Dış Politika Komisyonu üyesi, İtalya).

Sempozyuma katılanların birçoğu SSCB-ABD ilişkilerinin olağanüstü önemini ve en büyük nükleer depolara sahip olan iki büyük devlete düşen büyük sorumluluğu vurguladılar. Kimi konuşmacılar aynı zamanda SSCB ve ABD'nin nükleer denemelerin durdurulması sorununa yaklaşımlarındaki farkın, onların sorumluluklarını eşit ölçüde yerine getirmediklerini gösterdiğini belirttiler. Mihail Gorbaçov'un ve Ronald Reagan'ın Reykjavik'teki tutumları çeşitli biçimlerde değerlendirildi ama harkes karşılıklı kabul edilebilir anlaşmalara varmak ve SSCB-ABD diyalogunu ilerletmek için çabaların artırılması gereğini vurguladılar.

Konuşmacılar, kilit unsuru ortak güvenlik olan yeni bir politik düşünce tarzının geliştirilmesi gerektiğini belirttiler. Sempozyuma katılanların bu konudaki görüşleri şöyle:

«Bu nükleer çağda artık tek taraflı güvenlik yoktur. Ancak karşı taraf ile daha çok işbirliği yapılarak, daha çok güvenliğe erişilebilir. Bu demektir ki, öteki taraf aleyhine daha çok güvenlik sağlamaya çalışmak

barışa yönelik tehditi artıracaktır. Güvenliğin bu karşılıklı bağımlılığının tanınması, devletlerin birlik ve ittifakların politikalarını, politik ve askersel bileşenlerini birbirlerine bağlayacak şekilde, işbirliği ile organize etmelerini gerektirir.» (Walter Bohle, bilim adamı, Hollanda İşçi Partisi Ulusal Yürütme Komitesi üyesi, Hollanda).

«Anlaşma, devletlerin ortak güvenlik ilkesini kılavuz edindikleri, birinin güvenliğinin, potansiyel karşıtın güvenliğinden daha sağlam olmayacağı gerçeğini kabul ettikleri zaman olanaklıdır. Böylesi ilkeler temelinde, stratejik silahların ve orta menzilli füzelerin azaltılmasında anlaşmaya varılabilir. Stockholm'de böylesi ilkeler temelinde anlaşmaya varmak olanaklı oldu» (Egon Bahr).

«Nükleer uzay çağı temel fikrinin gerçekleştirilmesinin karşısına (güvenlik ancak ortak güvenlik olabilir ve artık askersel araçlarla sağlanamaz).

ABD'nin askersel-teknolojik üstünlük sağlama tutkusu çıktı. Adil politik anlaşma, uluslararası ilişkilerin ana düzenleyicisi olmalıdır.

Günümüz dünyasında koşullardaki ve çok yönlü karşılıklı ilişkilerdeki değişimlerin ışığında Sovyetler Birliği yönetimi, eşit ve ortak güvenlik ilkesi temeline dayalı yeni bir politik düşünce tarzı, dünya politikasındaki karmaşık sorunlara yeni yaklaşımlar önerdi ve bunları uyguladı. SBKP 27. Kongresi'nde öne sürülen uluslararası güvenliğe ilişkin Sovyet konsepti çok kapsamlıdır ve yaşamın her alanını, yeryüzünün tüm bölgelerini içine almaktadır.» (Lorenz Knorr, yayımcı, Barış Güçlerinin Uluslararası Bağ Forumu Başkan Yardımcısı, FAC).

«Biz barış hareketinde, nükleer silahların askersel alanda herhangi bir avantaj sağlamayacağı ve pratikte ulusal güvenlik için bir tehdit oluşturacağı şeklindeki temel önermeden hareket ettik. Biz savaşı önleme sorumluluğunun süper güçlerin liderlerine ya da, öteki ülkelerin politik liderlerine ait bir imtiyaz olmadığına inanıyoruz. Olumlu kararların alınması için, önce ulusal ve sonra da devletlerarası düzeyde elverişli koşulların yaratılması aynı zamanda bizim de ortak sorumluluğumuzdur. Bu nedenle yığinsal ulusal barış hareketlerini barış güçlerinin uluslararası hareketinden ayırmak olanaksızdır» (Roger Barton, Nükleer Silahlardan Arındırılmış Bölgeler Olarak İlan Edilen Kentler Hareketi Sekreterliğinin Başkanı, Büyük Britanya).

Konuşmacılar, yirminci yüzyılın sonlarının amansız mantığı karşısında (birlikte varolmaya da birlikte yokolma) tek bir alternatif olduğunda ve bu alternatifi, yeryüzünde silahlanma yarışına son vermek için işbirliği yapma ve silahlanma yarışını uzaya sıçratmayı önleme gereği olduğunda tam bir mutabakat içindeydiler. Dünyanın çeşitli yerlerinde nükleer silahlardan arındırılmış bölgelerin oluşturulması da içinde, nükleer denemelerin sona erdirilmesi ve yasaklanmasının kimyasal silahların yokedilmesinin, nükleer ve konvansiyonel silahlanmanın, eşit güvenlik altında genel ve

tam silahsızlanmaya kadar çok daha düşük düzeylere indirilmesinin bu doğrultuda önemli adımlar olacağına inanıyorlardı.

Sofya sempozyumuna katılanlar, gerçekçi davranarak, kalıcı bir barış için, nükleer silahları bulunmayan, hızla gelişen bir dünya için savaşımın kolay bir savaşım olamayacağını, Avrupa'da ve öteki kıtalarda nükleer silahlardan arındırılmış bölgelerin, insanlığın karşı karşıya olduğu yakıcı sorunların tümünü çözmeyeceğinin farkındaydılar. Ama onlar, böylesi bölgelerin oluşturulmasının, temel sorunun, nükleer silahsızlanmanın ele alınmasındaki büyük öneminin açıkça farkındaydılar ve bunu inandırıcı biçimde ortaya koydular. Bu arada, nükleer silahlardan arındırılmış bölgelerin kurulması ve işleme sürecinde devletler arasındaki işbirliği uluslararası ilişkilerin iyileşmesini sağlayacaktır.

«Nükleer silahlardan arındırılmış bölgeler sorunu şimdi yeni bir halka kazanma eğilimindedir. Bu esas olarak kısa menzilli taktik nükleer silahlarla ilgilidir. Ama yalnız bunlarla sınırlı değildir. Nükleer silahlardan arındırılmış bölgelerin kurulması, nükleer eşiği' yükseltir. Doğu ile Batı arasındaki ilişkilerde kararlılık yaratır ve Avrupa'nın güvenliğini güçlendirir. Böylesi bölgeler silahsızlanma üzerine yeni anlaşmaların sonuçlandırılmasını teşvik eder ve şimdi en büyük tehlike olan nükleer silahların yayılmasını önler» (Bruno Bernini).

«Nükleer silahlardan arındırılmış bölgelerin yaratılmasının yalıtılmış hareketlere indirgenebileceği yönündeki endişemi belirtmek istiyorum. İdeal olarak, daha büyük karşılıklı güvene ve tüm silahlarda büyük ölçüde indirim yol açması gereken, politik sürecin bir parçası olarak askersel önlemlerdir. Bizim görüşümüze göre, böylesi bir önlem, bir dizi karşılıklı bağlantılı hareketlerin sonu değildir, bunun bir parçasıdır, daha doğrusu yalnızca ilk adımdır. Nükleer silahlardan arındırılmış bölgelerin şekillenmesinin, bir avantajı vardır. Bu, bağlaşıklar arasında herhangi bir anlaşma bağlanmasını gerektirmeden bölgesel devlet gruplarınca gerçekleştirilebilir. Bu, doğru kararların önemli ve esinlendirici bir örneği olacaktır» (Walter Bohle).

«Öteki İskandinavya ülkeleri gibi, Danimarka da nükleer güce sahip devletlerin güvencesi olmadıkça, Kuzey Avrupa'da nükleer silahlardan arındırılmış bir bölge kurulmasının daha büyük güvenlik koşulları yaratmayacağı görüşündedir. Ama bu, yalnızca bölgemizde değil, aynı zamanda iki süper devlet arasındaki ilişkilerde, Kuzey Avrupa'da gerginliği düşük bir düzeyde tutma yararına politik ortamın hissedilir ölçüde iyileşmesini sağlayacaktır. Danimarka nüfusunun çoğunluğu ve İskandinavya ülkeleri parlamentoları nükleer silahlardan arındırılmış bir bölgenin kurulmasını istiyorlar. Bu girişimin desteklenmesinde kamuoyunun geniş ölçüde harekete geçirilmesi gerekmektedir.» (Lasse Budtz, Milletvekili, Güvenlik ve Dış Politika Komisyonu Başkanı, Danimarka Sosyal Demokrat Partisi).

«Avrupa'da nükleer silahlardan arındırılmış bölgeler, NATO'nun silahlanmayı ve çatışmayı tırmandırma amacını taşıyan bugünkü politikasının mükemmel bir alternatifi değildir. Ama sınırlı etkisiyle böylesi bölgelerin ivedi gerekliliği birbiriyle çelişmez. Nükleer silahların en yoğun olduğu yerlerde bölgesel güvenliğe gereklilik en fazladır. Nükleer silahlardan arındırılmış bölgeler, tüm Avrupa'da barış düzenini ve güvenlik içinde işbirliğini oluşturma açısından önemli bir konudur.

Kitada barışın pekişmesine yalnızca Orta Avrupa'da nükleer silahlardan arındırılmış bir bölge değil, aynı zamanda İskandinavya'dan Balkanlar'a kadar uzanan nükleer silahsız şerit de katkıda bulunacaktır. Bu Orta Avrupa'dan alınan askersel potansiyelin Kuzey veya Güney Avrupa'ya transferi olanağını sınırlandıracaktır. Nükleer silahlardan arındırılmış şeritin yaratılması güvenliğin sağlanmasında çok daha ağırlıklı bir önlemdir». (Lorenz Knorr).

«Nükleer savaş tehlikesini kaldırma ve tehlikeli silahlanma yarışını dizginleme çabaları çerçevesi içinde, ulusal, bölgesel ve yerel düzeylerde nükleer silahlardan arındırılmış bölgeler kurulması görüşünün esaslı ve önemli bir rolü vardır. Bu görüşün çok önemli ve çekici bir özelliği, küçük ve orta büyüklükteki devletlere, günümüzde başta gelen amaca nükleer bir felaketin önlenmesi amacına ulaşılmasına katkıda bulunabilmeleri için gerçek olanak yaratmaktadır» (sempozyum tarafından kabul edilen Bildiri'den).

Sofya sempozyumu ve benzeri öteki faaliyetler barış için çalışan güçlerin geniş yelpazesinin ve çeşitliliğinin bir göstergesidir. Bu sempozyum, güvenliği sağlamada şimdi bir ya da iki değil, çok sayıda konseptin olduğunu bir kez daha göstermiştir. Bunların tümü insanlığın varlığını korumayı en önemli görev sayıyorlar. Enerjik bir şekilde çalışan politik hareketlerinin ve yığınsal barış hareketlerinin öne sürdükleri bu görüşler kamuoyunda ve geniş halk yığınlarının akıllarında güçlü etki yapıyor ve savaş karşıtı mücadeleye katılmaya teşvik ediyor. Barış ve silahsızlanma isteyenler tarafından, her yeni, olumlu olan şey gibi, desteklenmesi gereken günümüzün yeni olgusu böyle bir olgudur.

Sempozyuma katılanlar 8 sosyalist ve 15 kapitalist ülkeden gelmişlerdi ve çoğunlukla karşıt dünya görüşleri ve değer yargılarıyla çeşitli politik ve ideolojik eğilimleri temsil ediyorlardı. Buna rağmen görüşlerde ve amaçlarda kayda değer bir birliğe vardılar ve ortak pratik sonuçlar çıkardılar. Bu neden oldu? Çünkü, birincisi hepsi birbirlerinden bağımsız olarak farkına vardıkları, dünyanın üzerindeki nükleer yıkım tehlikesinden ancak ortak çabayla kaçınılabileceği gerçeği ışığında hareket ettiler. İkincisi, sempozyuma katılanlar birbirinin farklı görüşlerine saygı gösterdiler, kendi politik partilerinin ilkelerini herşeyin ölçüsü haline getirmekten kaçındılar ve tartışmayı, onları ayıran değil, birleştiren noktalarda yoğunlaştırmaya çalıştılar.

Tartışmanın nihai sonucu şöyleydi: Potensiyeli gerçeğe dönüştürebilmek şansı için işbirliği yapılmalı ve faaliyet gösterilmelidir.

«Avrupa'da bugünkü durumun ışığında, böylesi nükleer silahlardan arındırılmış bölgelerin yaratılması önerilerinin uygulanabilmesi. Avrupa hükümetlerinin aktif çabalarını gerektirmektedir. Parlamentolar, politik partiler ve genel olarak halk, hükümetlerini bu görüşün hızla uygulanması için teşvik etmelidirler. Tüm nükleer silaha sahip devletler, nükleer olmayan ülkeler statüsüne uyma sorumluluğunu üstlenmeli ve bunlara karşı nükleer silahları kullanmama, aynı zamanda yeni nükleer silahlar yerleştirmeme ve mevcut olanları yerleştirilmiş oldukları bu bölgelerden çekme güvencelerini yaygınlaştırmalıdır.

Nükleer silahlardan arındırılmış bölgelerin kurulması tüm halkların çıkarıdır. Tüm devlet adamları, tüm uluslar ve hükümetler bu hedefe ulaşmak için çabalarını birleştirmelidirler» (*Bildiri'den*).

Mısır ve Arap kurtuluş hareketi

MUHAMMED MAGDİ KEMAL

Mısır Komünist Partisi MK Politik Büro üyesi

Son zamanlarda Arap Kurtuluş hareketinin içinde bulunduğu bunalım üzerinde çok duruluyor. Bunalım derken söz konusu olan 1970'lerin başından beri hareketi rahatsız eden bir karışıklık, yenilgiler ve gerilemeler, Arap ülkelerinde durumun kötüleşmesi ve bölünmüşlüğüncü sancısını çeken ilerici yurtsever parti ve örgütlerde kimi zaman silahlı çatışmalara kadar varan kötü durumdur.

Böyle bir durum, kuşkusuz, devrimci güçlerin konumlarını zayıflatmakta, emperyalistlere ve gericilere yaramakta, onların Arap ülkelerine daha ağır darbeler vurmalarına olanak sağlamaktadır. Emperyalizmin ve gericiliğin amacı, Arap ülkelerini kendi egemenliği altına almak ve onların militarist, antisosyalist bir strateji izlemelerini sağlamaktır. Bu noktaya nasıl gelindi?

İLK ADIM: MISIR'IN YALITLANMASI

Emperyalistler, Arap ülkeleri içinde en yüksek ekonomik ve kültürel gelişme düzeyine sahip olan ve 50 milyonluk nüfusu ile en büyük Arap ülkesi Mısır'ı planları için bir başlangıç noktası olarak seçtiler. Mısır'ın Arap dünyasında oldukça büyük bir ağırlığı vardır, Asya, Afrika ve genel olarak «üçüncü dünya»yı da önemli ölçüde etkilemektedir.

İşte bu nedenle dünya emperyalizmi, en başta Siyonizm'le işbirliği yapan ABD emperyalizmi, ilk darbeyi ülkemize vurmaya ve ülkeyi saldırgan planları için kolay kullanılacak bir aracı haline getirmeye karar verdi. Bu plan özellikle şunları amaçlıyordu: Birincisi, Mısır'ın dostları ile, yani Sovyetler Birliği ve sosyalist topluluk üyesi öteki ülkelerde bağlarını koparmak. İkincisi, Cemal Abdul Nasır'ın izlediği ve geliştirdiği ulusal demokratik birlik politikasını zayıflatmak. Üçüncüsü, Mısır'ı kardeş Arap ülkelerinden yalıtılmak.

Mısır'da ise Enver Sedat bu planların uygulanması, işini canla başla yürüttü. Enver Sedat Sovyet askeri danışmanlarını ve ekonomi uzmanlarını ülkeden uzaklaştırmakla işe başladı. Daha sonra ulusal demokratik kazanımları yok etti. Açık-kapı ekonomik politikası (ekonomik infitah) adı altında, 1952 devrimi ile Mısır burjuvazisinin faaliyetlerine, büyümesine ve yabancı sermaye ile ilişkilerine konan kısıtlamalar giderek kaldırıldı. Yabancı sermayeye ve ulusal sanayinin rekabet edemeyeceği yabancı mallara kapılar sonuna kadar açıldı. Yabancı bankalara özgürlük tanındı

ama bu Mısır ekonomisinin gelişmesine hiçbir katkıda bulunmadı. Tersine, bu bankalar ülke içindeki fonları toplayıp ülke dışına aktardılar. Devlet sektörünü yoketmek için adımlar atıldı. Devlet sektörü özel sermaye ve yabancı sermaye ile ortaklığa zorlandı. Devlet işletmelerinin hisselerini satışa çıkarmaları savunuldu. Üretimi geliştirmek için 1960'larda başlatılan geniş ölçekli program askıya alındı.

Bu yeni politikayı desteklemek için yığınsal iletişim araçlarının işleyişinde de önemli değişiklikler yapmak gerekiyordu. Yığınsal iletişim alanı gerici ögelere ve CIA ajanlarına teslim edildi. Emperyalizm kendi kültürel ve ideolojik yıkıcı propagandası için çeşitli yollar kullandı. Bilim-ideolojiye karşı metafizikle savaş açıldı ve bu en başta tüm dinsel gruplar aracılığı ile yaygınlaştırıldı. Şiddetli bir antikomünist ve antisovyet kampanya tırmandırıldı. 1952 devriminden sonra geliştirilen ulusal demokratik fikirler özellikle 1960'lardan sonra artan ölçüde saldırıya uğradı. Filimlerde, televizyonda, basında ve eğitim alanında üstü örtülü bir biçimde Amerikan yaşam tarzı, genel olarak Batı yaşam tarzının, burjuva değerlerinin propagandası yapıldı. Bunlar bir bütün olarak halkın beynini yıkmak için planlanan geniş çaplı bir operasyondur.

«Silah alımında kaynakların çeşitlendirilmesi» adı altında (gerçekte Mısır ordusunun silah alımlarının Batıdan yapılması için) burjuvazinin egemen üst tabakası bu ticarete komisyondan büyük kârlar elde etti. Emperyalist silah yapımcıları ile kurulan bağlar sonucu büyük bir zenginliğe sahip olan ve giderek daha da zenginleşen yeni bir asalak zümre ortaya çıktı. Bu zümrenin emperyalist silâh yapımcılarıyla bağlarını korumada yatan büyük çıkarları ulusal ekonomiyi etkiledi. Yönetimin dizginleri giderek, Mısır burjuvazisinin bu asalak kesiminin eline geçti.

Arap ulusal kurtuluş hareketinden Mısır'ı kopartarak hareketi zayıflatma yönündeki gizli planın doruk noktası, ihanetin doruk noktası Camp David oldu. Emperyalizm ve gericilik halkımızın samimi barış özelemlerini kullanarak gerçek barışla hiçbir ilişkisi olmayan bir yalan uydurdular. Mısırlılara Camp David Anlaşmasını imzalamakla, İsrail'le 'barış anlaşması' yaparak Mısır'ın düşman tarafından işgal edilmiş tüm topraklarını yeniden elde edeceği, tüm zorlukların son bulacağı ve tüm umutlarının gerçikleşeceği söylendi.

Sedat rejiminin yığınsal iletişim araçları ve emperyalist, siyonist propaganda aygıtları halk yığınlarını şaşkırtmak için çok uğraştılar. Antiemperyalist ve antisiyonist mücadeleye, Arap dayanışmasına saldırıda bulunuldu ve küçük düşürülmeye çalışıldı. Hiç utanmadan Mısır'ın Araplarla ilişkilerinden, özellikle de Filistinlilerle bağlarından hiçbir kazancı olmadığı, tersine silah için akıtılan milyonlar bir yana İsrail'e karşı savaşta oğullarını kaybettiği iddia edildi. Bu nedenle ülkenin «uygar» Batıya ve İsrail'e yönelmesi gerektiği ileri sürüldü. Birleşik Amerika Mısırlıların en iyi dostu, Sovyetler Birliği de en büyük düşmanı olarak tanıttı.

Mısır'da Camp David'e karşı çıkan ve onun gerçek yüzünü sergileyen politik güçler sadece Komünist Partisi ve Ulusal İlerici (Sol) Parti oldu. İsrail'le imzalanan «barış anlaşması»ndan sonra komünistlerin çıkardığı ilk bildirisinin başlığı şuydu: «Bu bir barış anlaşması değil, bir savaştır.»

Sedat rejiminin şeytanca propagandası yıkıcı bir etki yarattı, ama halkı uzun süre kandırmayı başaramadı. Baskılar tırmanmaya başladı. Rejime ve rejimin politikasına karşı yükselen direniş dalgasına karşı saldırıları bile durduramadı 1981 yılı Ekim ayında Sedat öldürüldü.

Devlet başkanlığına Hüsnü Mübarek geldi. Mübarek devlet başkanı olur olmaz Sedat'ın yolunu izleyeceğini ilan etti. Ne ki, Sedat'ın izlediği politikaya karşı direnişin çapı Mübarek'i bu çizgiden bir ölçüde uzaklaşmaya zorladı. Sedat'ın öldürülmesinden bir ay önce Eylül ayındaki tutuklama kampanyası sırasında tutuklananlar serbest bırakıldı. Muhalefetin yayınları üzerindeki yasak kaldırıldı. Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist ülkelerle ilişkilerde belli düzelmeler oldu. Bu, büyük öneme sahip bir gelişmedir. Yiğinsal iletişimdeki antisovyet, antikomünist saldırılarda belirgin bir azalma görüldü, ama saldırılar tümüyle son bulmadı. Ekonomik alanda, geçmişte izlenen açık-kapı politikasına eleştiriler arttı, Mübarek kendisi de bu konuda eleştirilerde bulundu. «Üretim infitahı»ndan söz edilmeye başlandı. Rüşvet suçlarından çeşitli davalar açıldı.

Partimiz tüm bu gelişmeleri yakından izledi. Komünistler şu uyarıda bulundular: Egemen güçler içinde tek tek gruplar arasındaki belli farklılıklara karşın, bir bütün olarak rejimin niteliğinde bir değişiklik yoktur. Komünist Partisi'nin programında rejimin asalak burjuvazi, bürokratik ve teknokratik burjuvazinin üst kesimleri ve büyük sanayi, ticaret ve tarım burjuvazisinden (bunların tümü emperyalizm ve yabancı sermaye ile ilişki içindedir) ve artık feodal öğelerden oluşan gerici sınıf temelinin değişmediği belirtilmektedir. O halde Mübarek'in kendinden önceki devlet başkanının politikasından vazgeçmesinin nedeni nedir? Bu politikanın tümüyle iflas etmiş olmasının temel nedeni olduğuna eminiz.

EMPERYALİZME BAĞIMLILIĞIN KISKACINDA

Sedat yığınlara refahın hemen köşe başında olduğunu söyleyip duruyordu. *Bugün ise ülkenin eski politikanın üstesinden gelemeyeceği, derin bir ekonomik bunalım içinde olduğundan kimsenin kuşkusu yoktur.*

«Ekonomik infitah» dış borçları artırdı. IMF'nin verilerine göre dış borçlar 38.5 milyar dolardır. 1985'e kadar ana para ve faiz ödemesi ülkenin ihracat gelirlerinin yüzde 35'ini buluyordu. Petrol fiyatlarındaki düşüşle bu sayının yüzde 90'a çıkması bekleniyor.

Mısır'a borç veren belli başlı ülkeler ABD, Fransa, İspanya, FAC ve İtalya'dır. ABD'ye olan borç Mısır'ın borçlarının yüzde 60'ını oluştur-

maktadır. IMF'ye göre Mısır ABD yardımlarının yüzde 14'ünü almaktadır (İsrail'e yapılan yardımın oranı yüzde 19) ve buna askersel kredi ve yardımlar dahil değildir.

Mısır'ın egemen çevreleri İsrail ile imzalanan «barış anlaşması»nın askersel harcamaları azaltacağını ve böylece refah getireceğini iddia ettiler. Ama sadece 1986 yılında silahlı kuvvetler için bütçeden yapılan harcamalar yüzde 6, güvenlik kuvvetleri için yapılan harcamalar da yüzde 7 oranında arttı. Öte yandan bütçedeki öteki alanlara yapılan harcamalarda büyük düşüş görüldü.

Mısır'ın ABD'den aldığı askersel yardımın bir bölümü hükümet borcudur, ama silah alımı yoluyla yapılan borçlanmanın 7,5 milyar dolara çıktığı resmen açıklandı. Faiz ödemeleri kendi başına ulusal gelirin çok büyük bir bölümünü yutmaktadır. Öte yandan borçlar da Mısır'ın talebi üzerine değil, ABD'ye bağlı nedenlerle artmaya devam ediyor. ABD kredileriyle yeni silah fabrikaları (bunlar gerçekte montaj işletmeleri olacak, çünkü silahların ana parçaları ABD'de üretilecek) ulusal ekonominin sırtındaki yükü daha da ağırlaştıracak.

Bugün Mısır nerdeyse tümüyle ABD «yardımına» bağımlıdır. Bu «yardımların» amacı çok açık bir şekilde ABD Kongresinin resmi belgelerinde şöyle belirtiliyor: «Bizim yardımlarımızın hedef ve yönünü belirleyen, Mısır ekonomisinin nesnel gereksinimleri değil, ABD'nin bu ülkedeki ve bölgedeki ekonomik ve politik çıkarlarıdır.»⁽¹⁾

Önemli bir nokta da 1975–1980 yıllarda arasında Mısır'ın aldığı kredilerin yüzde 90'ı Amerikan yapımı malların alımına harcandı. Ülkenin kendisi ekonomik bunalımın pençesinde olduğu sırada kredilerle Amerikan mallarının alınması ABD ekonomisinde bunalımın yükünün azalmasına yardımcı oldu. Özellikle büyük döviz sıkıntısı yurtdışında çalışan Mısırlıların gönderdiği dövizlerin azalması ve petrol satışından elde edilen, turizm ve Süveyş kanalından sağlanan gelirlerin azalmasıyla daha da keskinleşti. Bu arada ABD ve IMF ülkemizin elini-kolunu bağlamak için giderek verdikleri kredilerin koşullarını daha da ağırlaştırıyorlar. Örneğin; IMF temel ihtiyaç mallarının fiyatlarındaki hükümet desteğinin tümüyle kaldırılmasını, faiz hadlerinin yüzde 11'den yüzde 20'ye çıkarılmasını istiyor.⁽²⁾

Washington ve Dünya Bankası, IMF gibi ABD'nin denetimindeki uluslararası mali kuruluşlar Mısır için 1960'larda ülkenin izlediği politikanın tam tersi yeni bir yol planladılar. Yeni reçete özel sektörün geliştirilmesiyle birlikte devlet sektörünün ortadan kaldırılmasına ya da büyük çapta sınırlandırılmasına ağırlık veriyor. Her yeni kredi verilisi iç işlerine karışma

(1) «Kadaya Fikriya», Kahire, 2. Kitap, Ocak 1986, sayfa 332.

(2) Bunu başkan Mübarek «Der Spiegel» dergisine verdiği bir mülakatta söyledi. Bak: «El Şark el Ausat», 28 Temmuz 1986.

ve yeni vesayet dayatıyor. Örneğin, ulusal tekstil işletmesindeki makineleri yenilemek ve üretimi modernleştirmek için Dünya Bankası Mısır'a 7 milyon dolarlık kredi açarken çeşitli şartlar koştu. Makinaların yenilenmesi projesi incelemek için bir yabancı firmaya verildi ve bu firma bankadan bu iş için 3,5 milyon dolar, yani kredinin yarısını aldı. Firmaya bağlı fabrikalardaki işçi sayısında 9.000 kişi indirim yapılacak. En zorlu koşul ise hükümetin bu işletmeyi en geç 1987 yılında özelleştirmek için söz vermiş olmasıdır.

Açıktır ki, Amerikan kredilerinin ve 'yardımının amacı Mısır'ın ekonomik politikasını Nasır döneminde izlenen bağımsız kalkınma yoluna tümüyle son verecek bir raya sokmaktır. Bir başka amaç ise Mısır'daki çıkarları emperyalizmin çıkarları ile içiçe geçmiş olan asalak burjuvazi kesimini (aracı ve spekülâtorler) güçlendirmek, bunların yardımıyla ulusal zenginliğimizi kendi denetimleri altına almaktır.

Asalak kesimler ve büyük kapitalistler kendi kârlarından ve ayrıcalıklarından en ufak bir şekilde vazgeçmeyi kabul etmiyorlar. Ulusal Yönerici (Sol) Parti bundan bir süre önce «Zenginlere destek, fakirlere yokluk» başlığını taşıyan bir araştırma yayınladı. Araştırmada zenginlere tanınan gümrük ve vergi ayrıcalıklarının ulusal bütçeye 4-5 milyar liraya mal olduğu, öte yandan temel ihtiyaç mallarında hükümet desteğinin kalkmasıyla sadece 1,8 milyar lira sağlandığı belirtiliyor. Yöneticiler Dünya Bankası'nın hükümet desteklerinin kalkması yolundaki isteklerini yerine getirirken, Mısır burjuvazisinin yurtdışındaki yatırım ve tasarruflarının miktarı ülkenin dış borçlarından çok daha yüksek bir miktara ulaştı.

Hükümet ülke içinde sürekli olarak danıştığı işverenler birliğinin baskısına, uluslararası alanda ise ABD yönetiminin ve uluslararası tekellerin baskısına boyun eğmektedir. *Washington'un bunu kullanarak Mısır'ı saldırgan askersel planlarına bağlaması özellikle bir tehlike oluşturmaktadır.*

Son gelişmeler «General Motors» ile anlaşma imzalanması, ⁽¹⁾ ABD ile Mısır arasında sermaye yatırımının teşvik edilmesi ve korunması üzerine bir anlaşma ve protokol imzalanması, Savunma Bakanı Abu Gazalah'ın Washington ziyareti sırasında Mısır'da yeni üsler kurulması ve ortak

(1) Bu anlaşmaya göre, Opel otomobili üretimi için Mısır'da bir montaj fabrikası kurulacak. 16 Temmuz 1986 tarihli Al-Ahali gazetesi bu konuda şunları yazdı: ABD Savunma Bakanlığı'nın Mısır'lı üst düzey bir yetkilie verdiği resmi mektuba göre, bu proje Amerikan tank motor parçalarını üretimiyle ilgilidir. Fabrikanın otomobil montaj hatları buna göre yeniden düzenlenecektir. Bunun için gerekli kaynaklar ABD'nin gelecek mali yılda Mısır'a yapacağı askersel yardım programından karşılanacaktır. Batılı şirketler çok daha elverişli tekliflerde bulunmalarına karşın, Mısır hükümeti ABD ile askersel siparişler için anlaşma imzaladı.

askersel manevra programının sürdürülmesi konusunda varılan anlaşma – sadece ulusal egemenliğimizi zayıflatmakla kalmıyor aynı zamanda Mısır'ı emperyalist saldırıda tüm dünyayı tehdit eden bir atlama tahtasına dönüştürüyor.

ABD Mısır'la ilişkilerinde «özel statü»süne bir meşruluk havası vermek ve içişlerini müdahale «hakkı»nın statükusunda bir değişiklik olmaması için çok uğraşiyor. Mısır-İsrail «barış anlaşması»na göre, eğer bu anlaşmayı Mısır çiğnerse, «ABD anlaşmanın bozulmasına karşılık olarak İsrail'in gerekli olduğunu düşündüğü adımlarına destek verecektir.» Burada şu anımsanabilir. Sedat'ın öldürülmesi olayında Reagan ilk kez Carter Doktrinine göre hareket etti. (Bu doktrin, bölgemizde ABD'nin 'yaşamsal çıkarları'na yönelik bir tehdidi önlemek için Washington'a istediği önlemi alma hakkı veriyor) Amerikan 6. Filosu Mısır hükümetinin herhangi bir başvurusu olmaksızın ülkemizin kıyılarına yanaşarak bir dış saldırı durumunda ya da o zaman dışişleri bakanı olan Haig'in değimiyle «iç yıkıcılık» durumunda ABD'nin silahlı müdahaleye hazır olduğunu gösterdi.

Amerikan Çevik Kuvvetleri – bildiğimiz gibi yüksek kapasiteli nükleer silahlarla donatılmış – bugün Mısır'da beş Amerikan hava kuvvetleri üssünü kullanmaktadır. Nükleer başlık taşıyan Amerikan uçak gemileri Süveyş kanalından geçmektedir. Çevik Kuvvetlerin 38 tane B-52 stratejik bombardıman uçağı var. Bu uçaklar Mısır'da ABD'nin ortaklaşa yaptığı «Bright Star» askersel manevralarına katıldılar. Her uçaktaki nükleer kapasite Hiroşima'ya atılan bombanın 300 katından daha fazladır. Bu işgal birlikleri taktik nükleer mermi atan obüslere sahip. (4)

DÜŞMAN SALDIRIYI ARTIRIYOR

Mısır'ın sapması, bir bütün olarak Arap kurtuluş hareketine karşı bir darbedir. Emperyalizm, Şiyonizm ve gericilik, bundan azami yararı sağlamak için, bölgedeki ülkelere karşı saldırılarını artırıyor, burası sanki arka avlularımız gibi hareket etmenin yollarını arıyorlar.

Emperyalistler, ortak cepheyi parçalamaya, Mısır'a yaptıkları gibi, öteki Arap ülkelerini de bu cepheden koparmaya çalışıyorlar. Amerikan yönetimi, «stratejik işbirliği» yaptığı ve şimdi de «yıldızlar savaşı» programında ortağı olan İsrail ile konumunun artık tam bir özdeşlik içinde olduğunu gizleme gereğini bile duymadan, Arap ülkelerinden gitgide daha katı istemlerde bulunuyor.

Bugün en başta hedef alınan yerler, Ürdün, Suudi Arabistan ve Fas'tır. Yakın zamanlara kadar İsrail Başbakanı olan Şimon Peres'in Fas'a yaptığı ziyaret, işte bu bağlamda ele alınmalıdır Partimiz bu konuda, şu kanıdadır: İsrail hükümet başkanının Mısır'dan sonra ikinci bir Arap

(4) Bak: «Kadaya Fikriya», 2. Kitap, s. 94.

ülkesine yaptığı gezi, açıkça Camp David'i yeniden canlandırma, Ürdün ralı Hüseyin'i İsrail ile doğrudan müzakerelere çekebilmek için Camp David'i bir «Arap rengi»ne boyama girişimidir. Bu, aynı zamanda, Camp David tuzağında soluk alamaz duruma düşen Mısır rejimine sağlanan bir çekimlik havadır. Mısır Devlet Başkanı, Peres ile Fas Kralı Hasan arasındaki görüşmeyi alelacele iyi karşıladığını belirtti. Bu buluşma, ABD emperyalizmi, Siyonizm ve yerli gericiliğin, Filistin halkı ve Arap ulusunun emperyalist baskıya karşı direnişini ezme, Araplara teslimiyete eş bir çözüm dayatma kompleksunun yeni bir halkasıdır.

Suudi Arabistan ile Ürdün arasındaki anlaşma da, zaten bunu yansıtır. Amerikan kaynaklarının belirttiğine göre, gerek Kral Hüseyin, gerekse Suudi Arabistan yöneticileri, ziyaret konusunda önceden bilgilendirildiler. Üst düzeyde diplomatik kanalları kullanan Washington, söz konusu ziyarete Arapların desteğini sağlamaya çalıştı.

Fas gezisi, bir başka buluşmaya, Mübarek ile Peres görüşmesine bir önsöz olma, Arap dünyasında ve Mısır-İsrail ilişkilerinin normalleşmesini kolaylaştırıcı bir ortam yaratmayı da amaçlıyordu. Washington, bu tür bir normalleşmede ısrarlıdır ve Mısır'ın ekonomik durumunun kötüleşmesini, Amerikan yardımına olan bağımlılığını bir baskı aracı olarak kullanmaktadır. Peres'in ziyaretinin gerçekleşebilmesi için, Mübarek, başlangıçta üç koşul öne sürdü: Taba sorununun (5) çözümü, İsrail birliklerinin Lübnan'dan çekilmesi ve Filistin sorununun çözümünde ilerleme sağlanması. Ne var ki, Birleşik Amerika'nın baskısıyla, bu koşullardan vazgeçildi. Görüşme yapıldı. Ancak Taba sorunu hâlâ ortada duruyor, İsrail askerleri Lübnan'da faaliyetini sürdürüyor, Filistin sorununun çözümü de çıkmaza girmiş durumda.

Hükümetin denetimindeki Mısır basını, Peres ile Mübarak arasındaki görüşmelerle ilgili olarak, kamuoyundaki tepkiyi geçiştirmeye kalkıştı. Ortadoğu konusunda uluslararası bir konferans toplanması gereği üzerinde anlaşmaya varıldığı her bakımdan vurgulandı. Ancak İsrail yetkililerinin görüşmelerden tam da bir gün sonra verdiği demeçler, bu anlaşmanın hiçbir bakımdan gerçek bir içerik taşımadığını gösterdi. Peres, Washington'da «bir şemsiye ve bir platform»dan (6) söz etti. Peres, bununla konferansın doğrudan ikili görüşmeler için bir teşvik ve bir kılıf olacağını kastediyordu. İsrail, hâlâ Filistin Kurtuluş Örgütü'nün eşit haklı temelde katılımını kabul etmeyi reddediyor ve Sovyetler Birliği'ne hiçbir haklı gerekçeye dayanmayan önkoşullar dayatmaya çalışıyor.

İskenderiye'daki görüşme, Mısır'ın toptan yalıtılmasına doğru, yeni ve vahim bir adımdır. Bizi ve öteki Arap ülkelerini kayıtsız şartsız teslimle zorlayan bu çıkış, herkes tarafından ve kesinkes reddedildi. Herkes, hattâ

(5) Sina'da Mısır ile İsrail arasında anlaşmazlık konusu olan bir bölge.

(6) The Economist, 20-26 Eylül 1986, s. 54.

sağcı muhalefet partileri bile, bunu kınadılar. Millet Meclisi'nde muhalefet üyeleri, tanınmış toplum adamları, sanatçılar topluluğu, üniversite ve yüksek okul çevreleri, bu toplantının sonuçlarıyla ilgili olarak kaygılarını dile getirdiler.

Partimiz, ülke çapında onbinlerce bildiri dağıttı. Bu bildirilerin birinde şöyle dedik: «Camp David'in ortadan kaldırılması, bütün Arap dünyasına yayılmak istenen komploya karşı, Mısır halkının yanıtıdır.» *Biz yığınları, emperyalizm, Siyonizm ve gericiliğin planlarına karşı, Mısır'daki egemen kliğin bu planları uysalca kabul ve öteki Arap rejimlerini de bunlara çekme politikasına karşı mücadeleye çağırıyoruz.* Mısır Komünist Partisi, emperyalist planların meyveye durmasına yardımcı olmak için, Mısır'ın yeniden Araplarla kolkola girmesi (ya da Arapların yeniden Mısır'la kolkola girmesi) yolunda yapılan çağrılarını reddediyor.

Mısır rejimiyle yakınlaşmanın, bu rejim kendini Camp David anlaşmasından kurtarabilirse, ancak o zaman mümkün olacağını söyleyen komünistler, bağımlılık, açlık ve baskı politikasına son verebilmek için, en başta, hükümeti halktan gitgide daha çok yalıtılmaya çalışıyorlar. Biz, aynı zamanda, Mısır'daki halk kitleleriyle öteki Arap ülkeleri ve dünya halklarını birleştiren dostluk bağlarının güçlendirilmesi, Mısır yurtsever hareketiyle Arap kurtuluş hareketi, ülkemizdeki ve Arap dünyasındaki yığınsal demokratik örgütler arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi gereğine inanıyoruz. Emperyalizmin planlarını boşa çıkarmak ve Mısır'ın Arap kurtuluş mücadelesinin ön saflarına dönmesini sağlamak için bu zorunludur.

ULUSAL SELAMET YOLU

Emperyalistler, saldırgan stratejilerinde ülkemizin önemli bir yer tutmasını istiyorlar. Mısır'ın bu planlarda artık yer almamasının ne kadar önemli olduğunu barış ve ilerleme güçlerinin kavraması gerekiyor. Durumun kötüleşmesine karşın, bu görevin gerçekleştirilmesi mümkündür. 23 Temmuz Devrimi, Mısır'ı ve öteki Arap ülkelerini emperyalizmin sömürgeci politikasından kurtarma girişiminde önemli kazanımlar sağladı. Bu kazanımlardan ve daha önceki doğrultudan uzaklaşma, halk yığınlarının güçlü devrimci potansiyelini ortadan kaldıramaz.

1960'lı yıllara kadar Mısır burjuvazisi, ulusal harekette öncü bir rol oynamış olmakla birlikte, bugünkü sosyal durumda, ulusal antiemperyalist mücadelenin başını çekme iddiasında bulunamaz. Ama bu mücadeleye öncülük etmesi istenen işçi sınıfı, tarihi görevini yerine getirmeye hazır mı?

Mısır işçi sınıfı, sayıca büyüktür. Yaklaşık 12 milyon kişiyi bulan bu

sınıf, sınıfsal ve ulusal çıkarların savunulmasında zengin bir tarihe, savaştan geleneklere sahiptir. Pekçok işletmede büyük proleter topluluklar yığılmıştır. Baskı ve teröre rağmen, yerli ve yabancı sermayenin çifte sömürüsüne uğrayan emekçiler, haklarını savunmayı ve yaşam düzeylerinin düşmesine karşı savaşımları sürdürüyor.

Emperyalizm ve gericilik, emekçilerin sınıfsal birliğini zayıflatmak için elinden geleni ardına koymuyor. Yaşam koşullarının kötüleşmesi, pekçok işçiyi yurt dışında iş aramaya zorladı. Çoğu vasıflı sanayi ve tarım işçisi olan birkaç milyon insan, ülkeyi terk etti. «Beyin göçü» de teşvik ediliyor. Ancak, petrol fiyatlarının düşmesi ve petrol üreten Arap ülkelerindeki ekonomik durgunluk, pekçok göçmen işçiyi yeniden yurda dönmeye zorladı. Bu, ekonomik bunalımı daha da derinleştiriyor, aynı zamanda emekçilerin sınıfsal protestosunu hızlandırıyor, birliklerini ilerletiyor.

Greve katılma, 25 yıl çalışma kampına yollanmayı gerektiren bir ceza olmakla birlikte, grevler durmuyor. Yalnızca 1985–1986 yılında, 40'ı aşkın greve yaklaşık 100 bin kişi katıldı. Huzursuzluk devlet aygıtına da yayıldı. Geçen yılın Şubat ayında, tepeleme hareketlerinde kullanılan güvenlik güçleri içinde isyan patlak verdi. Bütün bu eylemler, iktidar tarafından gaddarca bastırıldı. Aralarında partimiz üyelerinin de bulunduğu, greve katılan pekçok kişi, hapsedildi. Hükümet, çokçası, komünistleri, emekçilerin grevlerini örgütlemekle suçluyor.

Mısır Emek Federasyonu, hükümete boyun eğmekle ve egemen partiye bağlı olmakla birlikte, emekçi yığınların baskısı, onu devlet sektörünün tasfiyesine, kamu işletmelerinin özelleştirilmesine, Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na katılmaya karşı çıkmaya zorladı. Dünya Sendikalar Federasyonu ile bağlar yeniden kurulmaya başlanıyor.

Sendikal örgütler ve komiteler, yurtsever konular elde ediyor. Helwan Çelik İşletmeleri Sendika Komitesi'nin tutumu bir örnek olarak gösterilebilir: Bu komite, İsrail Cumhurbaşkanı'nın işletmeyi ziyaret etmesine keskin karşı çıktı. 1983 yılındaki komiteler ve sendika temsilcilikleri seçimlerinde sol, büyük başarı elde etti. Ancak Mısır Emek Federasyonu'nun şimdiki yöneticilerinin ve güvenlik servislerinin müdahalesi, solun seçilmiş adaylarının sendikal organların yönetiminde yer almalarını engelledi.

Yoldaşlarımızın girişimiyle birkaç bin tarım işçisini, küçük toprak sahibi ve ortakları birleştiren Mısır Köylüler Birliği kuruldu. Ülkenin bütün illelerinde şubeleri olan Birlik, tarım reformu sonucu köylülerin elde ettiği kazanımlara yönelik saldırılara karşı savaşımları veriyor, işçi sınıfıyla birlikte, ülkeyi emperyalist kölelikten kurtarmaya çalışıyor.

Hukukçular, gazeteciler, doktorlar, sinema emekçileri, üniversite öğretim üyeleri, ulusal kültürü savunma komiteleri, gençlik, öğrenci ve kadın dernekleri gibi öteki yığın örgütlerinin de iktidarın politikasına karşı muhalefeti gitgide artıyor.

İsrail ile ilişkilerin normalleşmesini Mısır halkına kabul ettirmeye yönelik bütün girişimler, direniş yoluyla boşa çıkarıldı.

Camp David anlaşmasına destek verme cür'eti gösteren hükümetteki Milli Demokratik Parti üyesi tek bir adayın bile son seçimlerde Millet Meclisi'ne seçilememesi, gayet anlamlıdır. Ülkemiz topraklarında Amerikan varlığına, Mısır'ın Birleşik Amerika ile «özel bağlar»ına karşı hasmane bir tutum geliyor.

Hâlâ yeraltında faaliyet göstermek zorunda kalan Mısır Komünist Partisi, bu eylemleri yönetmede önde gelen bir rol oynuyor. Partinin illegal «*El-İntisar*» adlı gazetesi, emperyalist ve gerici planların içyüzünü açığa vuruyor ve halkı, ulusal selâmet programını yaşama geçirmek için savaşıma çağırıyor. Yığınlarla bağlarını güçlendirmeye çalışan parti, halkı yakından ilgilendiren konularda çok sayıda bildiri yayınlıyor, emekçiler arasında legal ajitasyon-propaganda faaliyeti için her fırsatı kullanıyor.

Mısır'da değişim için nesnel koşulların olgunlaştığı kanısındayız. Bundan ötürü, amacımız, Mısır Komünist Partisi'ni yığınsal bir partiye dönüştürmek, gelecekteki dönüşümlerin temel desteği olacak işçiler ve köylüler arasında çalışmalarını hızlandırmaktır.

Komünistler, emperyalizme bağımlılık politikasına karşı çıkan ve ulusal demokratik bir hükümeti savunma bütün güçleri birleştirecek ulusal demokratik bir cephenin kurulması yolunda daha ileri görevleri gerçekleştirmeye çalışıyorlar. Solu, en başta komünistler, Ulusal İlerici (Sol) Parti ve Nasırcı Arap Sosyalist Partisi'ni, ilkeli ve doğru bir program temelinde birleştirmek için adımlar atıyoruz. Belirli amaçları gerçekleştirmek, özellikle demokratik özgürlükleri güvence altına alabilmek için, aynı zamanda, öbür muhalefet güçleriyle geçici bağlaşıklıklara giriyoruz.

Komünist Partisi üzerindeki yasağın kalkması istemi, gitgide artan ölçüde duyuluyor. Bu istem, bütün muhalefet partilerince destekleniyor. 34 komünist ve yurtseverin değişik hapis cezalarına mahkûm edildiği «Mısır Komünist Partisi Dâvası» ile ilgili son kararın kaldırılması için, muhalefet partileri yöneticileri, hukukçular ve gazeteciler derneği başkanları, Mısır Devlet Başkanı'na birer mesaj gönderdiler.

Ağustos 1986'da Mısır Komünist Partisi Merkez Komitesi Merkez Sekreterliği, şimdiki evrede, komünistlerin amaç ve görevlerini ortaya koyan bir demeç yayınladı. *Bu amaç ve görevler; emekçi yığınlarının yaşam düzeyini, demokratik hak ve özgürlüklerini savunmanın yanı sıra, Mısır'ın ABD emperyalizmi ve İsrail'e askeri, politik, ekonomik, kültürel ve benzeri bağımlılığına son verme, Camp David'e ve Mısır-İsrail «barış anlaşması»na karşı, ülkemizde Amerikan askeri varlığının her çeşidinin tasfiyesi için savaşım çabalarını içeriyor.*

MKP, Araplar alanında, Suriye ve Lübnan halklarına karşı Amerikan-Siyonist komplosunun boşa çıkarılmasını istiyor. Güney Lübnan'da ve işgal

altındaki Filistin topraklarında İsrail istilacılarına karşı savaşıyan Lübnan ulusal yurtsever güçlerini ve Filistinli direnişçileri destekliyor. Komünistler, antiemperyalist temelde Filistin Kurtuluş Örgütü'nün birliğini korumayı amaçlayan çabalara, bu örgütü oluşturan ögeler arasında diyalogun ilerletilmesi yoluyla katkıda bulunuyor. Akdeniz ve Ortadoğu'yu nükleer silahlardan arındırılmış birer barış bölgesi yapabilmek için, Ortadoğu ve Basra Körfezi bölgesinde Amerikan askeri varlığına karşı başlatılan geniş kampanya çalışmasına yardımcı oluyoruz. *Bu da, her Arap ülkesinde ulusal cephe temeline dayanan ve genel bir Arap ilerici cephesinin kurulması için çaba gösteren Arap dünyasındaki ilerici-yurtsever demokratik çevrelerin canlı ve uyumlu hareketini gerektiriyor.*

Komünist Partisi, Mısır halk yığınlarının bölgemizde ve dünyada barışa yönelik tehlikeyi anlamaları için çaba gösteriyor. Politikamız, bu yığınları, dünya ölçüsündeki savaş karşıtı harekete, nükleer ve kimyasal silahların yapımına karşı, Avrupa ve Ortadoğu'ya nükleer başlıklı füzelerin yerleştirilmesine karşı etkin bir mücadeleye katmaktır. Mısır egemen rejiminin ve öteki düşman güçlerin tırmandırdığı antisovyet, antikomünist kampanyalara kesinlikle karşı çıkmayı kendimize boyun borcu sayıyoruz. Komünistler, Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist topluluk ülkeleriyle dostluğun güçlendirilmesi çağrısında bulunuyor, bunu, emperyalizm ve gericiliğin planlarına karşı başarıyla direnmenin önemli bir koşulu sayıyor.

Ülkemize ve bir bütün olarak Arap kurtuluş hareketine yönelik emperyalist komple boşa çıkarılmalıdır!

Dayanışmanın çekici gücü

Derginizde FAC'nden gönüllülerin Nikaragua'da çalıştıklarını okudum. Böyle enternasyonalist gönüllülerden oluşan grupların yalnız FAC'nde değil, başka ülkelerde de kurulduğunu işittim. Bu gruplar, ekipler nasıl doğdu ve bunlara kimler katılıyor?

Danimarka

Daniel Olsson

Bu soruya yanıt olarak Fransa'dan ilk enternasyonalist gönüllüler olarak Nikaragua'ya gidenler arasında yer alan Fransa Komünist Gençlik Hareketi üyesi Bertrand Pericand'nun (Pas de Calais bölgesindeki Berthune kentinde coğrafya öğretmeni) dergimiz görevlisine verdiği demeci yayınlıyoruz.

Bize sık sık şu soruyu soruyorlar: «Siz Nikaragua'ya neden gittiniz? Nikaragua'ya gitmemizin nedenlerinin başında, kuşkusuz, burada olup bitenleri kendi gözlerimizle görme arzusu geliyordu. Burjuva basın yayın organları akla hayale gelmedik yalanlar uyduruyorlar. Biz ise tüm dünyanın dikkatini çeken olaylarla ilgili, Nikaragua'daki gelişmelerle ilgili gerçekleri bilmek istiyorduk.

Nikaragua'ya gidişimizde, uzun bir yolculuk yapma yönündeki romantizm de belirli bir rol oynuyordu. Ama daha önemlisi Fransa'dan çok uzaklarda bulunan bu ülkede gerçekleştirilen değişikliklere şahsen katılma arzusu bizi buraya gitmeye teşvik ediyordu.

Gelişmeler şöyle oldu: Fransa Komünist Gençlik Hareketi üyeleri Nikaragua köylerinde okullar kurulmasını sağlamak amacıyla para toplamaya karar vermişlerdi. Yardım için para toplama işleri sürerken, biz insanlara bu paraların kime ve ne için gerekli olduğunu anlatmaya çalışırken, gençler bu girişimden öylesine etkinleşmişler, bu işe kendilerini öylesine vermişlerdi ki, işi sonuna kadar götürmeye, Nikaragua köylerinde kendi elleriyle üç okul kurmaya karar verdiler. «Dayanışma ekipleri» kurulması fikri böyle doğdu. Bu, Komünist Partisi'nin, sendikaların ve Fransa'daki öteki demokratik örgütlerin geniş desteğini gördü.

Bizim grubumuz 30 kişiden oluşuyordu ve Managua'ya giden ilk Fransız gönüllüleri arasında yer alıyordu. O zamanlar bu girişimin kısa bir zaman içinde uluslararası boyutlar alacağını, FAC, İsveç, Kanada ve başka ülkelerden de gençlerin Nikaragua'ya onun ekonomisinin kalkınması için yardım etmeye gideceklerini çok az kişi tahmin ediyordu. (!)

(!) Bu konuda ayrıntılı bilgi için bak: «Barış ve Sosyalizm Sorunları», 1986, sayı 2.

Nikaragua başkentine vardığımızda hava çok sıcaktı. İnsanlar da bizi çok sıcak karşıladı. Birçokları bize ilgiyle bakıyordu. Ekibimizin üyeleri nereye giderlerse gitsinler hemen etrafını büyük bir kalabalık sarıyordu. İnsanlar gülümseyerek selam veriyorlardı, tokalaşıyorlardı, bizim kim olduğumuzu ve buraya niçin geldiğimizi soruyorlardı. Daha o zaman biz Sandinistlerin halk yığınları tarafından kesinlikle desteklendiğini gördük.

Kısa bir süre sonra ekibimiz Nikaragua'nın güneyine doğru yola çıktı. Gideceğimiz yere vardık. Burada ekibimiz üç gruba ayrıldı ve her biri okul kuracakları küçük birer köye gitti. En zor yolculuk bizim grubumuzu bekliyordu. Biz Kosta-Rika sınırından 60 kilometre uzaklıkta bulunan El Mojon dağ köyüne doğru hareket ettik. Yolculuk gerçekten yorucuuydu. Yolun önemli bölümünü yaya geçtik.

En sonra köye vardık. Bizde şaşkınlık yaratan ilk şey, köyün kendisi oldu. Köy çok fakirdi, tasavvur edilemeyecek kadar fakirdi. Daha sonraları Nikaragualı yoldaşlar bize Somoza diktatörlüğünün uyguladığı politikanın köylüleri perişan duruma getirdiğini, köylerde bulaşıcı hastalıkların ve açlığın kol gezdiğini anlattılar.

Sandinist devrimin zafere ulaşmasından sonra Nikaragua'da çok şey değişmiş. Hatta bu küçücük dağ köyünde yeni bir yaşamın ilk filizlerini görmek mümkün. El Mojon köyünde artık dört aydır çocuklar okula gidip geliyordu. Kübalı genç Ramon, Nikaragua çocuklarına yazıp okumayı öğretiyordu. Biz bu sınıflı gördük. Çocukların okuma yazma öğrendikleri yer bakımsız, yarı yıkık bir köylü kulübesiydi. Yalınayak çocuklar öğretmenin ağızına bakıyorlardı, söylediği her sözcüğü hemen kavriyorlardı. Ve burada şunu bir kez daha içice kavradık: Varolan bütün zorluklara ve tehlikelere rağmen giriştiğimiz bu işi sonuna kadar götürmek zorundayız.

Tehlike gerçekten vardı. Nikaragualı yoldaşlar, gönüllüleri her bakımdan koruyorlardı. Ama savaşın amanı yoktu. Savaş sürüyordu ve her şeyi önceden öngörmek olanaksızdı. Yakınımızdaki bir bölgede Fransız «dayanışma ekipleri»nden biri pusuya düşürüldü. Karşı devrimciler kamyonu ateş açtılar, çok sayıda kişi yaralandı. Bunlar arasında ağır yara alan bir Fransalı genç kadın da vardı.

Tüm bunlar, bir turistik geziye hiç benzemiyordu. Oysa kimi burjuva gazeteleri Nikaragua'ya gidişi bir turistik gezi olarak göstermeye çalışıyordu. Ne var ki, «dayanışma ekipleri»ne katılan genç komünistler kararlı, davaya inanmış insanlardı, çok büyük engelleri, güçlükleri yenmeye kararlıydılar, ciddi sınav vermeye hazırdılar.

Şunu da belirtirim ki, El Mojon köyünde bize tüm köylüler, hatta 7-8 yaşlarındaki çocuklar bile yardım ediyordu. Bu küçücük çocuklar da inşaatın yapıldığı yere geliyor ve büyüklerle birlikte yapabilecekleri işleri yapmaya çalışıyorlardı.

Eğer Somoza diktatörlüğünün devrilmesinden önce ülkenin durumu,

nüfusun büyük kısmının okuma yazma bilmediği gözönünde bulundurulursa, sıradan Nikaragalıların bu emek şevkinin nedeni kolayca izah edilebilir.

Ben Rosarios ailesinde kalıyordum. Genç köylü ailesinin beş çocuğu vardı. Bunlardan ikisi okula gidiyordu. Ana ve baba çocukları okuma yazma biliyor diye seviniyorlardı. Bundan gurur duyuyorlardı. Çocuklarının okul kitaplarını, defterlerini bana gösteriyorlardı. Bu iki çocuk Rosarios ailesinden okuma olanağı elde etmiş olan ilk kuşaktı.

Biz El Mojon köyünde gerçekleştirilen başka değişiklikler de gördük. Örneğin, Nikaragua'da ilk kez yapılan seçimleri ele alalım. Bu seçimlerin hazırlıkları bizim Nikaragua'ya vardığımız döneme rasladı. Genç Sandinistler birkaç kez köye geldiler. Bunlar sadece kimin seçime katılacağını kaydetmekle yetinmiyorlardı, köylüler arasında aydınlatma çalışmaları yürütüyorlardı, tartışmalara katılıyor ve devrimci yönetimin uyguladığı politikayı, yaptığı çalışmaları anlatıyorlardı.

El Mojon köyüne ilk doktorun gelmesi de yeni dönemin ilginç gelişmelerinden biriydi. Sandinistler erke gelmezden önce Nikaragalıların ezici çoğunluğunun ne olduğunu bile bilmediği sağlık hizmetlerine yeni hükümet büyük dikkat ayırıyor. Bu alandaki yoğun çalışmalar sonucunda son yıllarda çocuk ölümü iki kattan fazla azalmıştır.

Bütün bu verileri, şimdi Nikaragua'da meydana gelen değişiklikleri gösterebilmek, bu ülkede kalkınma yönünde atılan adımları gösterebilmek için belirtiyorum. Kuşkusuz, hâlâ ekonomide, halka gıda malları sağlamada yapılacak daha çok iş var. Ama bu ülkede geniş halk yığınları bütün güçlülere rağmen devrimci kazanımları savunmaya kararlıdır.

Ve halk yığınlarının bu kararlılığını gördükten sonra biz istemiyerek de olsa şu soruları soruyorduk kendi kendimize: Kanlı diktatörlüğe son vermiş olan bu halkın yeni hayat kurmasına neden engel oluyorlar? Sivil halka karşı terör uygulamalarını, koskoca köylerin yakılıp yıkılmasını, işletmelerin yok edilmesini sağcı basın neden «demokrasinin savunulması» olarak niteliyor, bunları yapan karşı devrimcileri neden «özgürlük savaşçıları» olarak göstermeye çalışıyor?

Fransa'ya döndükten sonra, bizim ekibimizin kurduğu üç okuldan birinin karşı devrimciler tarafından yıkıldığını öğrendik. Bu üç okuldan hangisinin yıkıldığını kesin olarak öğrenemedik. Belki de benim arkadaşlarımla birlikte El Mojon'da kurduğumuz okulu yıkmışlardır. Sağcı basının, karşı devrimcilerin bu eylemini «demokrasi savunucuları»nın bir başarısı olarak niteledi.

Nikaragua'da olup bitenleri kendi gözleriyle gören bir kişi olarak ben, bu «hür basın»ın genç cumhuriyeti karalamaya çalışmasına şaşırıp kalıyorum. Hem de bu karalama çabalarında her yönetime başvuruluyor, hatta gerçek olaylar akıl almaz biçimde çarpıtılıyor. Ülkemize döndükten sonra

biz vatandaşlarımıza gerçekleri anlatmak için her şeyi yaptık. İlk zamanlarda neredeyse her gün çıkıp konuştuk. Mitinglerde, toplantılarda Nikaragua halkının doğru yolu seçtiğine kesin olarak inandığımızı bu unutulmaz yolculuğumuzu anlattık.

Şimdi yeni yeni genç Fransız gönüllülerinden oluşan ekipler Nikaragua'nın gelişmesine katkıda bulunmak için bu ülkeye yardım etmeye gidiyor. «Dayanışma ekipleri»nin misyonu benim kanımca, bugün Fransa'nın yaşamında önemli bir olgudur. Bu, demokratik kamuoyunun Nikaragualıların bağımsızlık ve özgürlük için, daha iyi bir gelecek için verdikleri haklı savaşı desteklediğini ortaya koyuyor.

TÜSTAV

Uluslararası tekelere karşı birleşik cephe

Bir uluslararası tekelin çeşitli ülkelerdeki işletmelerinde çalışan işçilerin ortak eylemler yaptıklarını okuyorum. Sendikaların uyguladıkları bu savaşım biçimi gelişmiş kapitalist ülkelerde doğmuştur. Bu gibi örnekler gelişmekte olan ülkelerde de var mıdır?

S. Abdullah, Lübnan

Dergimiz, Dünya Sendikalar Federasyonu'na bağlı Uluslararası Tekstil, Konfeksiyon, Deri ve Ayakkabı Sanayii İşçileri Sendikaları Birliği Genel Sekreteri yardımcısı ANTOİNE HERRERO'e bu soruyu yanıtlamasını rica etti.

Bu örgüt birkaç yıldır Afrika kıtası emekçilerinin «Bata» adlı uluslararası tekele karşı ortaklaşa savaşım verilmesini örgütleme çalışmalarına katılıyor.

Okuyucuların, sendikal birliğimizin nasıl bir dev tekele karşı savaşım verdiğini daha iyi anlamaları için bu tekel hakkında biraz bilgi vereyim.

«Bata», hammaddenin hazırlanmasından başlayarak ve hazır üretimin realize edilmesine kadar üretimin tüm aşamalarını kontrolü altında tutan «dikey yapılı» tipik bir uluslararası tekele. Bu «ayakkabı imparatorluğu»nun 90 ülkede 97 şubesi, 5 binden fazla mağazası ve 200 bin deposu bulunmaktadır. Yılda 350 milyon çift ayakkabı üretmektedir.

Tekel, dünyada deri ve ayakkabı ticaretinde önemli bir rol oynuyor. Kanada, İngiltere, Fransa ve Hindistan'da tezgah ve donatım araçları üreten bir dizi fabrikası ve çok sayıda inceleme laboratuvarları var.

Ben «Bata»nın Afrika'daki işletmelerinde çok kez buldum. Şunu kesin olarak söyleyebilirim ki, insanlar orada son derece ağır koşullarda çalıştırılıyor. Donatımın büyük bir kısmı hem maddi, hem de moral bakımdan eskimiştir. Bu nedenle burada çok sayıda üretim kazası oluyor. Burada çalışma koşulları son derece kötüdür, en ilkel normlara bile cevap vermiyor. Yönetim keyfi biçimde üretim normları hazırlıyor, emekçileri ek ödeme yapmadan fazla mesai yapmaya zorluyor. Patron ekonomik güçlülere dayanarak, personeli sürekli azaltıyor. Bu yüzden Senegal'de, Benin'de, Burkina Faso'da ve diğer ülkelerde yüzlerce işçi ekme kazanma olanağından yoksun kaldı.

Özellikle «Bata»nın GAC'ndeki işletmelerinde çalışan siyah derili emekçilerin durumu çok ağırdır. Burada işçiyi aşırı derecede çalıştırma sistemi «en yüksek düzeye» ulaşmış, ücretler ise gülünç derecede düşüktür. Eğer Kanada'da bir deri işçisine bir saatte 7 dolar 75 sent ödenir-

yorsa, Güney Afrika'da aynı işi yapan bir işçiye ise sadece 39 sent ödeniyor. Emekçilerin emekli maaşı alma, parasız sağlık tedavisi görme hakları yoktur. Pratikte ceza uygulama sistemli şöyle: Örneğin, çalışan bir işçi makasının kaybolması ya da kırılması sonucu işçi ücretinin dörtte biri tutuluyor. İşletmede sendika faaliyetleri yürütmek kesinlikle yasaktır.

Güney Afrika'daki durum bir yandan tekellerin açgözlülüğünün öte yandan ırkçı rejimin doğurduğu aşırı uca kadar varan kritik bir durumdur. Ama yine de bu uluslararası tekellerin kendilerine karşı koyan güçlü sendikaların bulunmadığı yerlerde, aşırı kâr sağlamak için ne denli korkunç yöntemlere başvurulduğunu açık olarak ortaya koymaktadır. Güney Afrika'nın «Bata» işletmelerinde çalışan işçiler umutsuzluğa kapılarak defalarca kendiliğinden gelme gösteriler yaptı. Bu yığınsal gösteriler polis tarafından en acımasız yöntemlere başvurulak bastırıldı.

Uluslararası Sendikalar Birliği'nin birçok temsilcisi Güney Afrika'nın «Bata» işletmelerinde çalışan emekçilerle dayanışmalarını dile getirirken, kendiliğinden gelme çıkışların tekeli ödün vermeye zorlayamayacağını, yalnız örgütlü ve iyi koordine edilmiş savaşlarla tekelin ödün vermeye zorlanabileceğini belirttiler. Çeşitli Afrika ülkeleri işçilerinin tekele karşı birlikte eylem yürütme fikri işte böyle doğmuştur.

Uluslararası Sendikalar Birliği üyesi Afrika sendikalarının temsilcileri işletme düzeyinde emekçilerin ortak eylemleri için gerekli koşulların oluşturulmasına başlamadan önce somut bir savaşım platformu hazırlayacak bir koordinasyon Komitesi kurmayı kararlaştırmışlardır.

1983'te kurulan komite bir muhtıra hazırladı. Bu muhtıradaki «Bata» şirketinin uluslararası çalışma anlaşmasını çiğnediğini ortaya koyan olaylar sıralanıyor ve bu şirkete bağlı işletmelerde keyfi uygulamalara son verilmesi isteniyordu. Bundan başka şirketin personel gereksinimleriyle ilgili yakıcı sorunların görüşülmesi öneriliyordu. Bu belge şirketin Afrika'daki bölge müdürlüğüne, aynı zamanda Kanada'daki uluslararası tekeller genel merkezine gönderildi.

Birliğimiz sunulan muhtıraya cevap verilmediğini hesaba katarak, birçok Afrika ülkesi sendikalarıyla fikir değiş tokuşu yapılmasını kararlaştırdı. Afrika'da «Bata» işletmelerinde çalışan emekçiler birlikte hareket ederek ilk eylem gününün 18 Mayıs 1983'de yapılmasını kararlaştırdılar. Bu tarih, kıtanın sendika hareketi tarihine geçti.

İşçi ve memur delegeleri kendi işletmelerinin yönetimlerine istemlerini bildirerek, çalışma koşullarının iyileştirilmesini ve ücretlerin yükseltilmesini istediler. Birlikte ortak eylemler gününün hazırlık merkezi Senegal'in başkenti Dakar oldu. Koordinasyon Komitesi'nin temsilcileri, başta Genel Sekreteri G. Hounsinou (Benin) olmak üzere «Bata tekelinin şube müdürlüğüne başvurarak muhtıradaki belirtilen istemlerin görüşülmesini istediler. Koordinasyon Komitesi tekel yönetiminin benzeri tuzaklarına

kesinlikle karşı çıkararak amaç edindiği istemleri bölge yönetiminin yerine getirmesini istedi. Birlikte hareket ettiğimiz ikinci eylem günü iyi geçti. Bu, 18 Mayıs 1984'de yapıldı. O gün Gweru (Zimbawe) Cotonon (Benin) ve tekelin diğer şubelerinde çalışan Afrika emekçilerinin çeşitli biçimlerde gösterileri oldu.

Bu gösterilerin örgütlülük düzeyini ve işçilerin birlik ve beraberlik içinde hareket etme iradesini küçümsediğini anlayan tekelin bölgesel yönetimi insiyatifi «ele geçirme»yi kararlaştırdı. İşçileri, çeşitli iş yerlerini kapatmaya gideceğini ileri sürerek tehdit etti. Koordinasyon Komitesi Genel Sekreterini satın alma yeltenişlerinde bulundu. Bu provokasyonlar suya düşünce yönetim bu amacına Genel Sekreteri işten atarak ulaşmaya kalkıştı. Bu olay, yönetimin tahmin ettiğinin tersine, çok büyük bir tepki yarattı.

Koordinasyon Komitesi «Bata» işletmelerinde verilen savaşa hız verilmesi çağrısında bulundu. 18 Mayıs 1985'de üçüncü ortak eylemler gününün yapılmasını kararlaştırdı. Bu eylem günü politik aktifliğin artması, çıkışların yükselmesiyle çok daha örgütlü bir biçimde gerçekleştirildi. Benin, Kongo, Kenya, Senegal, Uganda, Zaire, Zambiya ve diğer ülkelerde deri sanayii işçileri işçi durdurdular, yığınsal gösteriler düzenlediler ve bizim işletmeye bağlı olmayan birçok diğer sendika örgütü aktif olarak bu eylemleri destekledi. Özellikle Güney Afrika'nın Pinetown kentinde emekçilerin gösterileri çok yoğundu. İşletme yönetimi işçileri bastırmak için polis çağırı. Çatışma çıktı, bunun sonunda bir işçi öldü, üç işçi de ağır yaralandı.

Koordinasyon Komitesi üçüncü eylem gününün sonuçlarını değerlendirirken şunu belirtti: Tekellerin antisosyalist, antisendikal politikasına karşı emekçilerin örgütlü direnişlerini sürdürmekten başka çıkış yolu yoktur.

21 Mayıs 1986'da dördüncü eylem günü düzenlendi. İşte bunun bazı sonuçları da şöyle: Tekelin Senegal'daki işletmelerinde yönetimin personeli yarım hafta çalışma uygulamasına geçme girişimi suya düşürüldü. Yine Senegal'de sendikalar yönetimin çalışma normlarını keyfi biçimde hazırlamasına izin vermediler. Zimbabve'de işçilerin ücretleri önemli ölçüde artırıldı. «Bata» Tekelinin Benin'deki şubesinin kapatılması önlendi. Tekelin Koordinasyon Komitesi Genel Sekreteri G. Hounsinou'ya işten atma planının suya düşürülmesi, tüm Afrika kıtası sendikalarının büyük bir başarısıdır.

Ne ki, savaşım sona ermemiştir. Savaşım sürüyor. Biz tekelin Koordinasyon Komitesi'nin tanımamasını ve onun Afrika kıtasındaki binlerce emekçi adına ileri sürdüğü istemlerin yerine getirilmesini sağlamak istiyoruz.

Geçilen yolun sonuçları yalnız «Bata» tekelinin işletmelerinde çalışan

işçiler için değil, aynı zamanda bütün Afrika sendika hareketi için önemlidir. Uluslarötesi tekelin işletmelerinde doğan girişim, hızla bir gelişme gösterdi ve bu tekelin şubelerinin bulunduğu Afrika ülkelerindeki proletaryanın birleşmesinde sendikal hareketlerinin güçlenip gelişmesinde güçlü ivme rolü oynadı.

Emekçilerin yığınsal çıkışlarının, tekelin Afrika dışındaki işçileri üzerinde yaptığı etkiye değinmeden geçemeyiz. Koordinasyon Komitesi'nin «Bata»nın Batı Bengal (Hindistan'daki) Deri İşçileri Sendikası'ndan aldığı mektup ilginçti. Mektupta, uluslarötesi tekelin bütün işletme ve şubelerinde patronların keyfi davranışları belirtiliyordu. Mektubu hazırlayanların kanısına göre, söz konusu tekel çerçevesinde, Koordinasyon Komitesi ya da ilgili sendika birliği (federasyonu) çerçevesinde faaliyet yürüten sendikalar kurulmasının, bu keyfi davranışlara karşı savaşımın güçlenmesine yardımcı olacağı vurgulanıyordu.

Koordinasyon Komitesi benzeri bir dayanışma mektubu, Latin Amerika Tekstil, Konfeksiyon, Deri ve Ayakkabı Sanayii İşçileri Konfederasyonu'ndan (CLATEXC) da almıştı.

Bir dizi Asya ülkesinden sendikalar, Afrika'da faaliyet yürütmekte olan Koordinasyon Komitesi gibi bir komitenin kurulmasında yardım etmesi için Uluslararası Sendikalar Birliği'ne başvurmuştur. Bu öneriyi görüştükten sonra biz, «Bata» tekelinin Asya'daki işletmelerinde çalışan emekçilerin sendikal birlik örgütlerinin yöneticileriyle bir görüşme yaptık. Görüme geçen yılın Kasım ayında Kuala-Lumpur'da (Malezya) yapıldı. Görüşmede, tekelin Hindistan, Bangladeş, Tayland ve Malezya'daki işletmelerde kurulan sendika örgütlerin temsilcilerinin yeracağı bir Bölgesel Koordinasyon Komitesi kurulması kararlaştırıldı.

Tekstil, Konfeksiyon, Deri ve Ayakkabı Sanayii İşçileri Uluslararası Sendikalar Birliği, «Bata» emekçilerinin kendi hakları uğrunda savaşımının daha örgütlü ve birlik olması için çalışmaktadır. Bizim yakın amacımız, tekelin tüm işletmelerinde sendikaların ortak programını hazırlamada ve eylem günü düzenlemektir. İnanıyorum ki, yakın bir gelecekte çeşitli ülkelerden emekçiler bu uluslarötesi dev tekele karşı güçlü bir cepheye direniş göstereceklerdir. Ortak eylem olanakları vardır.

Gençlik Savaşın Ön Saflarında

RAMIRO VASQUEZ

*El Salvador Komünist Gençliği Merkez Komitesi Genel Sekreteri ve
Silahlı Kurtuluş Ordusu (1) Komutanı*

Bu satırları ülkemizde kurulmuş olan askeri kamplardan birinden yazıyorum. Burada, «Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisinin çeşitli ülkelerdeki komünist gençlik örgütleri hakkındaki yazılarını okuma fırsatı buldum. Ben de, derginin okuyucularıyla deneyimlerimizi paylaşmak ve örgütümüz El Salvador Komünist Gençliği'nin (SKG) çalışmalarını anlatmak istiyorum.

1973'te kurulan hareketimizin oluşturulmasına katılan arkadaşlarımızın pek çoğu, halkın devrimci savaşında yaşamını yitirmiş bulunuyor. Fakat onların davası yaşıyor. Komünistlerin yetiştirdiği gençler halkımızın aydınlık geleceği için mücadele ediyor ve sıralarına hergün güçler katılıyor.

SKG, El Salvador'daki devrimci sürecin nesnel gereksinimlerinin bir sonucu olarak doğdu. Yaşamın kendisi, Komünist Partisi'nin politikasını benimseyen ve onu savaşında ve gençlik arasındaki çalışmada yaratıcılıkla hayata geçirecek olan Marksist-Leninist bir örgütü gerektiriyordu.

SKG'nin kuruluşundan bu yana üyelerinin çoğunluğunu işçiler ve öğrenciler oluşturmaktadır. Bu durum örgütün en büyük sendikalar ve işletmelerdeki gençleri birleştirmesini olanaklı kıldı, aynı zamanda da örgütümüzün etkinliklerine güçlü ve amaçlı bir ivme verdi. SKG işçi sınıfı, köylüler ve öğrencilerin hakları için savaşında her zaman etkin olmuştur. 1970'lerde ortaya çıkan şimdi FMNLF'nin (Farabundo Marti Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin) kopmaz bir parçası haline gelmiş olan sol devrimci çevrelerin gençlik kollarıyla olduğu kadar, Hristiyan gençlik hareketleriyle de işbirliği oluşturduk ve Hristiyan Demokrat Parti ve Sosyal Demokrat Parti ile bağlar geliştirilmesine yardımcı olduk.

SKG, en başından beri ve Güney Amerika ülkeleri ve Avrupa'daki komünist gençlik örgütleriyle sıkı bağlar kurmuştur ve Dünya Demokratik Gençlik Federasyonu'nun eşit haklı bir üyesidir. Örgütümüz, özgürlük ve bağımsızlıklarını savunan, silahsızlanmayı ve farklı sosyal sistemlerden ülkelerin barış içinde yanyana yaşamasını savunan öteki uluslarla dayanışma içindedir. SKG'nin etkinlikleri antiemperyalist yönelimlidir. Biz sö-

(1) Silahlı Kurtuluş Ordusu, Farabundo Marti Ulusal Kurtuluş Cephesi üyesi olan El Salvador Komünist Partisi'nin askeri örgütüdür. (Not Red.)

mürgecilik ve yenisömürgecilik egemenliğinin her biçimine, apartheid, Siyonizm ve öteki baskı ve ayrımcılık uygulamalarına karşı çıkıyoruz.

El Salvador Komünist Gençliği uluslararası gençlik festivalleri hareketinde aktiftir. 1978'de, Havana'daki 11. Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali'ne yönelik bir dizi faaliyet örgütledik. Ve ülkemizin genç kız ve erkekleri, 1985'te Moskova'da yapılan 12. Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali'nin hazırlıkları sırasında, devrimci savaş koşullarında bulunmamıza rağmen, yığinsal bir toplantı düzenlediler.

Kültürü yaygınlaştırma çabaları etkinliklerimizin önemli bir unsuru haline geldi SKG müzik, tiyatro ve dans topluluklarının oluşturulmasına ve amatör sanat biçimlerinin geliştirilmesine yardım etmiştir. Bu genç kuşakla yakın ilişkiler kurulmasını kolaylaştırmıştır. Bu olanaklardan komünist fikirlerin yayılmasını ve sanatçı topluluk içinde önemli bir devrimci çevrenin biçimlenmesi ve geliştirilmesini sağlamak için yararlanıyoruz.

1979'da El Salvador Komünist Partisi'nin 7. Kongresi gerici diktatörlüğe karşı silaha sarılma kararı aldı. Gerilla eğitimi görevi ön plana alındı ve gençlik örgütümüz bu savaşçıların kaynağı oldu. SKG'nin en iyi öncüleri ve militanları Komünist Partisi'nin askeri kanadı, Silahlı Kurtuluş Ordusu'nu oluşturmak için çalışanlar arasına katıldı. SKG kadroları, aynı zamanda Silahlı Kurtuluş ordusu sıralarına katıldılar. Böylece örgütümüzün tarihinde yeni bir dönem başladı.

Mart 1980'de SKP Merkez Komitesi, öğrenci kolu dışında Komünist Gençliğin doğrudan liderliğini üzerine aldı. Bu silahlı savaşımın özgül bir gereksinimiydi. Ancak, SKG bir örgüt olarak varoluşuna son vermedi, sadece özerkliğini geçici olarak askıya alarak, özel bir döneme girdi. Parti ve ordu disiplini dikkate almakla birlikte, hala özel görünümümüzü yitirmiş değiliz. Bu durum, bizim savaşım tarihimizde örneği olmayan bir durumdur. Şunu memnuniyetle belirtebiliriz ki, gençlik bu kararı görüş birliği içinde, ülkenin yazgısına ilişkin büyük bir sorumluluk duygusuyla aldı, tam bir birlik içinde olduğunu ortaya koydu. Kuşkusuz bizim gençliğimiz durumdaki bu değişimin neleri getirdiğinin farkındaydı. Bu durumda gençlerin her türlü rahatından ve hatta en temel gereksinimlerinden vazgeçerek, evinden ve ailesinden ayrı düşerek ve yaşamını tehlikeye atarak, derin gizlilik koşullarında çalışması, şehirlerde, kırsal alanda ve gerektiğinde dağlık bölgelerdeki askeri operasyonlara aktif olarak katılmaları gerekiyor. Bu bizim açımızdan bilinçli bir seçimdi ve sonuna kadar gittik. Teoride bildiklerimizin pek çoğu günlük faaliyetimizle yaşama geçiyor. Bu sınamalar bize bireysel ve kolektif bilincimizin bir parçası haline gelen deneyimler kazandırıyor, büyük bir ortak davaya bireysel katılım duygusu bize güç veriyor. Bir devrimci hiçbir zaman, düşmanıyla tek başına karşı karşıya kaldığı durumda ve işkence altında bile savaşımını durdurmaz, çünkü o her zaman arkadaşlarının desteğini ve halkıyla kopmaz bağ içinde olduğunu hissediyor.

Savaş pek çok genç can aldı. Savaşta düşen yoldaşlarımı hiçbir zaman unutmayacağım. Kumandan Julio olarak bilinen SKG Merkez Komitesi ikinci Sekreteri Rafael Aguinada Deras; Merkez Komitesi üyeleri Amilcar Mendoza, Jorge Molina, Rogelio Reynaldo Lopez, Victor Manuel Mejia, Carlos Armando Rodriges, Arturo Vazquez ve daha pek çoklarını hiçbir zaman unutmayacağım.

Silahlı Kurtuluş Ordusu'nun pek çok öncüsü El Salvador Komünist Gençliği'nden yetişmiştir. Bu, genç kuşağın devrimci davaya yaptığı bir başka katkıdır.

TÜSTAV

Lübnan Komünist Partisi 5. Kongresi'ne

Değerli yoldaşlar,

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi, Türkiye komünistleri ve ülkemiz işçi sınıfı adına kardeş Lübnan Komünist Partisi'nin 5. Kongresi'ne devrimci savaş selamlarını gönderir.

Kongreniz, karmaşık ve çetin koşullar altında toplanıyor. Dünya çapında silahlanma, sosyalist ülkelerle çatışma, «yıldız savaşları» planlarıyla insanlığı yokolmakla tehdit etme, halkların ulusal ve sosyal kurtuluş savaşlarını ezme, askersel üstünlük peşinde koşma ve askersel varlığını artırma politikası izleyen ABD emperyalizmi başta olmak üzere, en saldırgan gerici emperyalist güçler, devlet terörizmi politikalarını ve uğursuz amaçlarını Lübnan'a karşı da yöneltmişlerdir. Siyonist yayımcılar Lübnan'ın güneyini hâlâ terör yöntemleriyle işgal altında tutarken, Lübnan'da varolan mezhep ayrımlarından yararlanan «ABD-İsrail stratejik bağlaşıklığı» Filistin Arap halkının en doğal hakkı olan kendi bağımsız devletini kurmasını engellemekle kalmamakta, bağımsız, egemen bir devlet olan Lübnan'ı da parçalamaya çalışmaktadırlar. Bir yandan komünistler hunharca katledilirken, öte yandan «terörizmle mücadele» adı altında Lübnan'a doğrudan müdahale planları yapılmakta, bölgede emperyalist-siyonist planlara karşı çıkan komşumuz Suriye'ye karşı çeşitli kompolar düzenlenmekte, Filistin Kurtuluş Örgütü parçalanmak istenmektedir.

Türkiye Komünist Partisi, 5. Kongresi'ni bu koşullar altında başarıyla hazırlayan ve gerçekleştiren kardeş Lübnan Komünist Partisi ile dayanışma içindedir. 1986'da Ulusal Konferansı'nı gerçekleştiren TKP, vargüçüyle ülkemizin ABD askersel planları için bir sıçrama tahtası olarak kullanmasını, emperyalist-siyonist çıkarlar için bölge halklarının üzerine bir jandarma gibi sürülmesini engellemek için mücadele ediyor. Bölgemizdeki tüm antiemperyalist güçlerin birliğini ve ortak mücadelesini savunuyor.

TKP, Lübnan Komünist Partisi ile, Marksizm-Leninizm ve proleter enternasyonalizmi ilkeleri temelinde kardeşçe bağlarla bağlıdır. 5. Kongre'nin, İsrail işgaline karşı, bağımsız, egemen bir Lübnan uğruna ulusal

direnif ve demokratik d6n6f6mlerin gerçekleştirilmesi m6cadelesinde bir k6f6e taşını oluşturmasını y6rekten dileriz.

Yaşasın L6bnan Kom6nist Partisi!

Yaşasın Marksizm-Leninizm ve proleter enternasyonalizmi!

Yaşasın halkların antiemperyalist m6cadeledeki savaş kardeşliği!

T6rkiye Kom6nist Partisi
Merkez Komitesi
Genel Sekreteri
HAYDAR KUTLU

3 Şubat 1987

TÜSTAV

TKP YAYINLARI

«Atılım»

«Yol ve Amaç»

«Yeni Çağ»

TKP 5. Kongre belgeleri

- TKP 5. Kongresi'ne sunulan MK Çalışma Raporu
- Türkiye Komünist Partisi Programı
- Mustafa Suphi 100. Yıl Tezleri

TKP Merkez Komitesi Plenum raporları

Türkiye ve Türkiye Kürdistanı Sol Birliği. Belgeler

«İşçi sınıfının tarihsel misyonu»

«Leninci parti öğretisi»

«Karl Marks ve günümüz» (Uluslararası Konferans, Berlin, 1983)

«1 Mayıs»

«TKP'nin savaş tarihinden sayfalar»

«Halkımızın özlediği demokrasi TKP'siz olmaz»

«TKP halkımızın umududur»

«TKP 65. Kuruluş Yıldönümü Toplantısı»

«Terörizmin ardında kim var?»

«Konspiratif çalışma üzerine»

«Parti disiplini üzerine»

«Devrim ve demokrasi»

«SBKP Programı» (27. Kongre'de kabul edilen yeniden kaleme alınmış biçimi)

Mihail Gorbaçov. SBKP 27. Kongresi'ne sunulan

SBKP MK Politik Raporu

Bu yayınlarımızı edinmek isteyenler aşağıdaki adrese başvurabilirler:

Ermis Verlag
Postfach 101016
4300 Essen
(BRD)

«Yeni Çağ» dan Okurlara

Komünist basının geleneklerini sürdürerek «Barış ve Sosyalizm Sorunları» – «Yeni Çağ» dergisi sürekli olarak okurlara başvuruyor ve derginin daha ilginç, içeriğinin daha zengin olması için önerilerini bildirmelerini rica ediyor.

Aldığımız mektuplardaki tavsiyeler, dilek ve istekler, eleştiriler çalışmalarımızı ayarlamamızda bizlere büyük yardımda bulunuyor.

Sizlere tekrar başvurarak aşağıdaki soruları yanıtlamanızı rica ediyoruz:

- Dergide yayımlanan yazılardan hangileri sizde derin bir iz bıraktı ve niçin?
- Hangi yazıları beğenmediniz ve niçin?
- Dergide hangi konularda yazılar okumak istiyorsunuz?
- Derginin sayfalarında kimlerin yazılarını okumak istiyorsunuz?
- Dergide ne gibi yeni bölümler görmek istiyorsunuz?
- Başka önerileriniz var mı?

Okurlarımızın bu sorularımızı yanıtlamalarını bekliyor, mektuplarını aşağıdaki adrese göndermelerini rica ediyoruz.

Adresimiz: Yeni Çağ – Stredisko pro rozsirovani tisku,

Praha 6, Thakurova 3
Czechoslovakia

«YENİ ÇAĞ» I

OKU

VE

OKUT!